หนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม
รายวิชา ศาสนาและหน้าที่พลเมือง
(สค31002)
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551

ห้ามจำหน่าย
หนังสือเรียนเล่มนี้จัดพิมพ์ด้วยเงินงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
ลิขสิทธิ์เป็นของ สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 39/2554

หนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม
รายวิชา ศาสนาและหน้าที่พลเมือง (สค31002)
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 39/2554

คำนำ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ดำเนินการจัดทำหนังสือเรียนชุดใหม่นี้ขึ้น เพื่อสำหรับใช้ในการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญาและศักยภาพในการประกอบอาชีพ การศึกษาต่อและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชน สังคมได้อย่างมีความสุข โดยผู้เรียนสามารถนำหนังสือเรียนไปใช้ในการเรียนด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งแบบฝึกหัดเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจในสาระเนื้อหา โดยเมื่อศึกษาแล้วยังไม่เข้าใจ สามารถกลับไปศึกษาใหม่ได้ ผู้เรียนอาจจะสามารถเพิ่มพูนความรู้หลังจากศึกษาหนังสือเรียนนี้ โดยนำความรู้ไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน ศึกษาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จากแหล่งเรียนรู้และจากสื่ออื่น ๆ

ในการดำเนินการจัดทำหนังสือเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้รับความร่วมมือที่ดีจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องหลายท่านซึ่งช่วยกันค้นคว้าและเรียบเรียงเนื้อหาสาระจากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ได้สื่อที่สอดคล้องกับหลักสูตรและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนที่อยู่นอกระบบอย่างแท้จริง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ขอขอบคุณคณะที่ปรึกษาคณะผู้เรียบเรียง ตลอดจนคณะผู้จัดทำทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือด้วยดี ไว้ ณ โอกาสนี้

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หวังว่าหนังสือเรียนชุดนี้จะเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนตามสมควร หากมีข้อเสนอแนะประการใด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ขอน้อมรับไว้ด้วยความขอบคุณยิ่ง

สำนักงาน กศน.

สารบัญ

หน้า

คำแนะนำการใช้หนังสือเรียน

โครงสร้างรายวิชา ศาสนาและหน้าที่พลเมือง (สค31002)
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

บทที่ 1 ศาสนาต่าง ๆ ในโลก 1

เรื่องที่ 1 ความหมาย คุณค่า และประโยชน์ของศาสนา 3

เรื่องที่ 2 พุทธประวัติและหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา 4

เรื่องที่ 3 ประวัติศาสดา และคำสอนของศาสนาอิสลาม 21

เรื่องที่ 4 ประวัติศาสดา และคำสอนของศาสนาคริสต์ 23

เรื่องที่ 5 ประวัติศาสนาพราหณ์-ฮินดู และคำสอน 27

เรื่องที่ 6 ประวัติศาสดาของศาสนาซิกซ์และคำสอน 37

เรื่องที่ 7 การเผยแผ่ศาสนาต่าง ๆในโลก 44

เรื่องที่ 8 กรณีตัวอย่างปาเลสไตน์ 48

เรื่องที่ 9 แนวป้องกัน และแก้ไขความขัดแย้งทางศาสนา 49

เรื่องที่ 10 หลักธรรมในแต่ละศาสนาที่ส่งผลให้อยู่รวมกับ
ศาสนาอื่นได้อย่างมีความสุข 50

เรื่องที่ 11 วิธีฝึกปฏิบัติพัฒนาจิตในแต่ละศาสนา 52

บทที่ 2 วัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมของประเทศของโลก 57

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของวัฒนธรรม 58

เรื่องที่ 2 เอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย 59

เรื่องที่ 3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการเลือกรับวัฒนธรรม 60

เรื่องที่ 4 ประเพณีในโลก 61

เรื่องที่ 5 ความสำคัญของค่านิยม และค่านิยมในสังคมไทย 62

เรื่องที่ 6 ค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมโลก 65

เรื่องที่ 7 การป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมตามค่านิยม
ที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมไทย 67

บทที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 69

เรื่องที่ 1 ความเป็นมาการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ 70

เรื่องที่ 2 สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 72

สารบัญ(ต่อ)

เรื่องที่ 3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ
และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ 81
เรื่องที่ 4 บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง
ทางสังคมและมีผลต่อฐานะของประเทศไทยในสังคมโลก 87
เรื่องที่ 5 หน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ.....90
บทที่ 4 สิทธิมนุษยชน.....95
เรื่องที่ 1 หลักสิทธิมนุษยสากล.....96
เรื่องที่ 2 สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย 102
เรื่องที่ 3 แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักสิทธิมนุษยชน.....106
บรรณานุกรม 111
เฉลยกิจกรรม 112

คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียน

หนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม รายวิชาศาสนาและหน้าที่พลเมือง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นหนังสือเรียนที่จัดทำขึ้น สำหรับผู้เรียนที่เป็นนักศึกษานอกระบบ

ในการศึกษาหนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม รายวิชาศาสนาและหน้าที่พลเมือง ผู้เรียนควรปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาโครงสร้างรายวิชาให้เข้าใจในหัวข้อสาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และขอบข่ายเนื้อหา

2. ศึกษารายละเอียดเนื้อหาของแต่ละบทอย่างละเอียด และทำกิจกรรมตามที่กำหนด แล้วตรวจสอบ กับแนวตอบกิจกรรมที่กำหนด ถ้าผู้เรียนตอบผิดควรกลับไปศึกษาและทำความเข้าใจในเนื้อหานั้นใหม่ ให้เข้าใจก่อนที่จะศึกษาเรื่องต่อไป

3. ปฏิบัติกิจกรรมท้ายเรื่องของแต่ละเรื่อง เพื่อเป็นการสรุปความรู้ ความเข้าใจของเนื้อหาในเรื่องนั้น ๆ อีกครั้ง และการปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละเนื้อหาแต่ละเรื่อง ผู้เรียนสามารถนำไปตรวจสอบกับครูและเพื่อน ๆ ที่ร่วมเรียนในรายวิชาและระดับเดียวกันได้

4. หนังสือเรียนเล่มนี้มี 4 บท คือ

บทที่ 1 ศาสนาต่าง ๆ ในโลก

บทที่ 2 วัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมของประเทศไทยและของโลก

บทที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

บทที่ 4 สิทธิมนุษยชน

โครงสร้าง
รายวิชาศาสนาและหน้าที่พลเมือง (สค31002)
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สาระสำคัญ

เป็นสาระที่เกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกำเนิดศาสนาและศาสดาของศาสนาต่าง ๆ หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ การเผยแพร่ศาสนา ความขัดแย้งในศาสนา การปฏิบัติตนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขการฝึกจิตในแต่ละศาสนา การพัฒนาปัญญาในการแก้ไขปัญหา ตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม วัฒนธรรมประเพณีด้านภาษา การแต่งกาย อาหาร ประเพณีสำคัญ ๆ ของประเทศต่าง ๆ ในโลก การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี การมีส่วนร่วมในการสืบทอดและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์วัฒนธรรมตามประเพณีของชาติ และการเลือกปรับใช้วัฒนธรรมต่างชาติได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสังคมไทย ค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมไทยและประเทศต่าง ๆ ในโลก การปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมไม่เป็นที่พึงประสงค์ในสังคมไทย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายประวัติ หลักคำสอน และการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ
2. เห็นความสำคัญของ วัฒนธรรม ประเพณี และมีส่วนในการปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
3. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี
4. ยอมรับและปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี

ขอบข่ายเนื้อหา

บทที่ 1 ศาสนาต่าง ๆ ในโลก

เรื่องที่ 1 ความหมาย คุณค่า และประโยชน์ของศาสนา
เรื่องที่ 2 พุทธประวัติและหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา
เรื่องที่ 3 ประวัติศาสดา และคำสอนของศาสนาอิสลาม
เรื่องที่ 4 ประวัติศาสดา และคำสอนของศาสนาคริสต์
เรื่องที่ 5 ประวิติศาสนาพราหณ์-ฮินดู และคำสอน
เรื่องที่ 6 ประวัติศาสดาของศาสนาซิกซ์และคำสอน
เรื่องที่ 7 การเผยแผ่ศาสนาต่าง ๆ ในโลก
เรื่องที่ 8 กรณีตัวอย่างปาเลสไตน์

เรื่องที่ 9 แนวทางป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งทางศาสนา
เรื่องที่ 10 หลักธรรมในแต่ละศาสนาที่ส่งผลให้อยู่รวมกับศาสนาอื่นได้อย่างมีความสุข
เรื่องที่ 11 วิธีฝึกปฏิบัติพัฒนาจิตในแต่ละศาสนา

บทที่ 2 วัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมของประเทศของโลก

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของวัฒนธรรม
เรื่องที่ 2 เอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย
เรื่องที่ 3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและรับวัฒนธรรม
เรื่องที่ 4 ประเพณีในโลก
เรื่องที่ 5 ความสำคัญของค่านิยม และค่านิยมในสังคมไทย
เรื่องที่ 6 ค่านิยมที่พึ่งประสงค์ของสังคมโลก
เรื่องที่ 7 การป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมตามค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมไทย

บทที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เรื่องที่ 1 ความเป็นมาการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
เรื่องที่ 2 สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
เรื่องที่ 3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
เรื่องที่ 4 บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและมีผลต่อฐานะของประเทศไทยในสังคมโลก
เรื่องที่ 5 หน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ

บทที่ 4 สิทธิมนุษยชน

เรื่องที่ 1 หลักสิทธิมนุษยสากล
เรื่องที่ 2 สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย
เรื่องที่ 3 แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักสิทธิมนุษยชน

บรรณานุกรม

สื่อประกอบการเรียนรู้

1. หนังสือ ศาสนาสากล
2. ซีดี ศาสนาพุทธ
   ศาสนาคริสต์
   ศาสนาอิสลาม
   ศาสนาฮินดู
3. หนังสือวัฒนธรรม ประเพณีในสังคมไทย
4. หนังสือ วัฒนธรรม ประเพณีของประเทศต่าง ๆ ในโลก
5. คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต

บทที่ 1 ศาสนาในโลก

สาระสำคัญ

ศาสนาต่าง ๆ ในโลกมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชาวโลก เพราะก่อให้เกิดจริยธรรม เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ทำให้มนุษย์สามารถปกครองตนเองได้ ช่วยให้สังคมดีขึ้น สำหรับประเทศไทยมีผู้นับถือศาสนาพุทธมากที่สุด รองลงมาคือศาสนาอิสลามศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู และศาสนาซิกซ์ แต่ในโลกมีผู้นับถือศาสนาคริสต์มากที่สุด รองลงมาคือ ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู และศาสนาพุทธ การศึกษาคำสอนศาสนาต่าง ๆ ของศาสนิกชนเพื่อนำมาประพฤติส่งผลให้สังคมมีความสุข ศาสนาทุกศาสนาล้วนสั่งสอนให้คนเป็นคนดี เพื่อสังคมเกิดความขัดแย้งควรรีบหาทางแก้ไขโดยการนำคำสอนทางศาสนามาประพฤติปฏิบัติจึงจะส่งผลให้สังคมเกิดความสงบสุขตลอดไป

ผลการเรียนที่คาดหวัง

1. มีความรู้ความเข้าใจศาสนาที่สำคัญ ๆในโลก
2. มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมสำคัญของแต่ละศาสนา
3. เห็นความสำคัญในการอยู่ร่วมกับศาสนาอื่นอย่างสันติสุข
4. ประพฤติปฏิบัติตนส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันกับศาสนาอื่นอย่างสันติสุข
5. ฝึกปฏิบัติพัฒนาจิตเพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองให้มีสติปัญญาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และพัฒนาตนเอง

ขอบข่ายเนื้อหา

บทที่ 1 ศาสนาในโลก

เรื่องที่ 1 ความหมายคุณค่าและประโยชน์ของศาสนา
เรื่องที่ 2 พุทธประวัติและหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา
เรื่องที่ 3 ประวัติศาสดาและคำสอนของศาสนาอิสลาม
เรื่องที่ 4 ประวัติศาสดาและคำสอนของศาสนาคริสต์
เรื่องที่ 5 ประวัติศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและคำสอน
เรื่องที่ 6 ประวัติศาสดาและคำสอนของศาสนาซิกซ์
เรื่องที่ 7 การเผยแพร่ศาสนาต่าง ๆในโลก
เรื่องที่ 8 กรณีตัวอย่างปาเลสไตน์

เรื่องที่ 9 แนวทางป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งทางศาสนา
เรื่องที่ 10 หลักธรรมในแต่ละศาสนาที่ส่งผลให้อยู่ร่วมกับศาสนาอื่นได้อย่างมีความสุข
เรื่องที่ 11 วิธีฝึกปฏิบัติพัฒนาจิตในแต่ละศาสนา

สื่อประกอบการเรียนรู้

ซี.ดีศาสนาสากล
เอกสารศาสนาสากล และความขัดแย้งในปาเลสไตน์

เรื่องที่ 1 ความหมายคุณค่าและประโยชน์ของศาสนา

ความหมายของศาสนา

ศาสนา คือ คำสอนที่ศาสดานำมาเผยแพร่สั่งสอน แจกแจงแสดงให้มนุษย์เว้นจากความชั่วกระทำแต่ความดี ซึ่งมนุษย์ยึดถือปฏิบัติตามคำสอนนั้นด้วยความเคารพเลื่อมใสและศรัทธาคำสอนดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นสัจธรรมศาสนามีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมทำให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ศาสนาในโลกนี้มีอยู่มากมายหลายศาสนาด้วยกันแต่วัตถุประสงค์อันสำคัญยิ่งมองทุก ๆศาสนาเป็นไปในทางเดียวกันกล่าวคือชักจูงใจให้คนละความชั่วประพฤติความดีเหมือนกันหมดหากแต่ว่าการปฏิบัติพิธีกรรมย่อมแตกต่างกันความเชื่อถือของแต่ละศาสนา

คุณค่าของศาสนา

1. เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์
2. เป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีของหมู่คณะและในหมู่มนุษย์ชาติ
3. เป็นเครื่องดับความเร่าร้อนใจทำให้สงบร่มเย็น
4. เป็นบ่อเกิดแห่งจริยธรรมศีลธรรมและคุณธรรม
5. เป็นบ่อเกิดแห่งการศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม
6. เป็นดวงประทีบส่องโลกที่มืดมิดอวิชชาให้กลับสว่างไสวด้วยวิชชา

ประโยชน์ของศาสนา

ศาสนามีประโยชน์มากมายหลายประการกล่าวโดยสรุปมี 6 ประการคือ

1. ศาสนาเป็นแหล่งกำเนิดจริยธรรม ศาสนาทุกศาสนาสอนให้เราทราบว่าอะไรคือความชั่วที่ควรละเว้นอะไรคือความดีที่ควรกระทำอะไรคือสิ่งที่บุคคลในสังคมพึงปฏิบัติเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขดังนั้นทุกศาสนาจึงเป็นแหล่งกำเนิดแห่งความดีทั้งปวง

2. ศาสนาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ทุกศาสนาจะวางหลักการดำเนินชีวิตเป็นขั้น ๆเช่นพระพุทธศาสนาวางไว้ 3 ขั้นคือขั้นต้นเน้นการพึ่งตนเองได้มีความสุขตามประสาชาวโลกขั้นกลางเน้นความเจริญก้าวหน้าทางคุณธรรมและขั้นสูงเน้นการลด ละ โลภ โกรธ หลง

3. ศาสนาทำให้ผู้นับถือปกครองตนเองได้ หลักคำสอนให้รู้จักรับผิดชอบตนเองคนที่ทำตามคำสอนทางศาสนาเคร่งครัดจะมีหิริโอตตัปปะไม่ทำชั่วทั้งที่ลับและที่แจ้งเพราะสามารถควบคุมตนเองได้

4. ศาสนาช่วยให้สังคมดีขึ้น คำสอนทางศาสนาเน้นให้คนในสังคมเว้นจากการเบียดเบียนกันเอารัดเอาเปรียบกันสอนให้เอื้อเฟื้อเผื่อแพร่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกันเป็นเหตุให้สังคมมีความสงบสันติยิ่งขึ้นสอนให้อดทนเพียรพยายามทำความดีสร้างสรรค์ผลงานและประโยชน์ให้กับสังคม

5. ศาสนาช่วยควบคุมสังคมดีขึ้น ทุกสังคมจะมีระเบียบข้อบังคับจารีตประเพณีและกฎหมายเป็นมาตรการควบคุมสังคมให้สงบสุขแต่สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถควบคุมสังคมให้สงบสุขแท้จริงได้เช่นกฎหมายก็ควบคุมได้เฉพาะพฤติกรรมทางกายและทางวาจาเท่านั้นไม่สามารถลึกลงไปถึงจิตใจได้ศาสนาเท่านั้นจึงจะควบคุมคนได้ทั้งกาย วาจา และใจ

ศาสนาในประเทศศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทยมีผู้นับถือมากที่สุด รองลงมาคือศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกซ์ รายละเอียดของแต่ละศาสนาดังต่อไปนี้คือ

เรื่องที่ 2 พุทธประวัติและหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเชื่อเรื่องการเวียนว่าย ตาย เกิด ในวัฏสงสารถ้าสัตว์โลกยังมีกิเลสคือโลภ โกรธ หลงจะต้องเกิดในไตรภูมิคือ 3 โลก ได้แก่ นรกภูมิ โลกมนุษย์ และเทวโลก และในการเกิดเป็นพระพุทธเจ้าเพื่อที่จะโปรดสัตว์โลกให้พ้นบารมีเพื่อให้บารมีสมบูรณ์จึงจะเกิดเป็นพระพุทธเจ้าให้พระเจ้าได้บำเพ็ญบารมีมาทุกภพทุกชาติและบำเพ็ญบารมีอย่างยิ่งยวดใน 10 ชาติสุดท้ายเรียกว่าทศชาติซึ่งได้กล่าวไว้ในพระสุตตันตปิฎก โดยมีความย่อ ๆดังนี้

1. เตมีย์ชาดก

เป็นชาดกที่แสดงถึงการบำเพ็ญเนกขัมมบารมีคือการออกบวช ความว่าตระเตมีย์เกิดในตระกูลกษัตริย์แต่ทรงเกรงว่าจะต้องขึ้นครองราชย์เป็นพระราชาเพราะทรงเห็นการลงโทษโจรตามคำสั่งของพระราชา เช่น เฆี่ยนบ้างเอาหอกแทงบ้างพระองค์จึงทรงแกล้งเป็นง่อย เปลี้ย หูหนวก เป็นใบ้ ไม่พูดจากับใคร พระราชาปรึกษากับพราหมณ์ให้นำพระองค์ไปฝังเสียพระมารดาทรงคัดค้านแต่ไม่สำเร็จจึงทรงขอให้พระเตมีย์ครองราชย์ 7 วันเผื่อพระองค์จะตรัสบ้าง ครั้งครบ 7 วันแล้วพระเตมีย์ก็ไม่ตรัส ดังนั้นสารถีจึงนำพระเตมีย์ไปฝังตามคำสั่งของพระราชาครั้งสารถีขุดหลุมเตรียมฝังขณะกำลังขุดหลุมพระเตมีย์ลงจากรถและตรัสปราศรัยแจ้งว่าพระองค์ต้องการจะบวชไม่ต้องการเป็นพระราชจากนั้นสารถีกลับไปบอกพระราชา พระราชาจึงเชิญพระเตมีย์กลับไปครองราชย์ พระเตมีย์กลับเทศนาสั่งสอนจนพระชนกชนนีและบริวารพากันเลื่อมใสออกบวชตาม

2. มหาชนกชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญวิริยบารมีคือความเพียรใจความสำคัญคือพระมหาชนกราชกุมารเดินทางไปทางทะเล เรือแตกคนทั้งหลายจมน้ำตายบ้างเป็นเหยื่อของสัตว์น้ำบ้างแต่พระองค์ไม่ทรงละความอุตสาหะทรงว่ายน้ำโดยกำหนดทิศทางแห่งกรุงมิถิลาในที่สุดก็ได้รอดชีวิตกลับไปกรุงมิถิลาได้ ชาดกเรื่องนี้เป็นที่มาแห่งภาษิตที่ว่าเป็นชายควรเพียรร่ำไปอย่าเบื่อหน่าย(ความเพียร)เสียเราเห็นตัวเองเป็นได้อย่างที่ปรารถนาขึ้นจากน้ำมาสู่บกได้

3. สุวรรณสามชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญเมตตาบารมีคือการแผ่ไม่ตริจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งปวงเป็นสุขทั่วหน้า มีเรื่องเล่าว่า สุวรรณสามเลี้ยงมารดาบิดาของตนซึ่งเสียจักษุในป่าและเนื่องจากเป็นผู้เมตตาปรารถดีต่อผู้อื่นหมู่เนื้อก็เดินตามแวดล้อมไปในที่ต่าง ๆวันหนึ่งถูกพระเจ้ากรุงพาราณสีชื่อพระเจ้ากบิลยักษ์ยิงเอาด้วยธนูด้วยเข้าพระทัยผิดภายหลังเมื่อทราบว่าเป็นมาณพผู้เลี้ยงมารดาบิดาก็สลดพระทัยจึงไปจูงมารดาของสุวรรณสามมามารดาบิดาของสุวรรณก็ตั้งสัจจกริยาอ้างคุณความดีของสุวรรณสาม สุวรรณสามก็ฟื้นคืนสติและได้สอนพระราชาแสดงคติธรรมว่าผู้ใดเลี้ยงมารดาบิดาโดยธรรมแม้เทวดาก็ย่อมรักษาผู้นั้นย่อมมีคนสรรเสริญในโลกนี้ละโลกนี้ไปแล้วก็ไปเกิดในสวรรค์ต่อจากนั้นเมื่อพระราชาขอให้สั่งสอนต่อไปอีกก็สอนให้ทรงปฏิบัติธรรมปฏิบัติชอบในบุคคลทั้งปวง

4. เนมิราชชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญอธิฐานบารมีคือความตั้งใจมั่นคงมีเรื่องเล่าว่าเนมิราชได้ขึ้นครองราชย์ต่อจากพระราชบิดาทรงบำเพ็ญคุณงามความดีเป็นที่รักของมหาชนและในที่สุดเมื่อทรงมอบราชสมบัติแก่พระราชโอรสเสด็จออกผนวชเช่นเดียวกับที่พระราชบิดาของพระองค์เคยทรงบำเพ็ญมาทอดพระเนตรเห็นเส้นพระเกศาหงอกบางก็สลดพระทัยในสังขารจึงทรงออกผนวช

5. มโหสถชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญอธิฐานบารมีคือความตั้งใจมั่นคงมีเรื่องเล่าว่ามโหสถบัณฑิตเป็นที่ปรึกษาหนุ่มของพระเจ้าวิเทหะแห่งกรุงมิถิลาท่านมีความฉลาดรู้สามารถแนะนำในปัญหาต่าง ๆได้อย่างถูกต้องรอบคอบเอาชนะที่ปรึกษาอื่น ๆที่ริษยาใส่ความด้วยความดีไม่พยาบาทอาฆาตครั้งหลังใช้อุบายป้องกันพระราชาจากราชศัตรูและจับราชศัตรูซึ่งเป็นกษัตริย์พระนครอื่นได้

6. ภูริทัตชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญศีลบารมี คือการรักษาศีลมีเรื่องเล่าว่าภูริทัตตนาคราชไปจำศีลอยู่ริมฝั่งแม่น้ำยนุนายอมอดทนให้หมองูจับไปทรมานต่าง ๆทั้งที่สามารถจะทำลายหมองูได้ด้วยฤทธิ์ด้วยความที่มีใจมั่นต่อศีลของตนในที่สุดก็ได้อิสรภาพ

7. จันทกุมารชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญขันติบารมีคือความอดทนจันทกุมารเป็นโอรสของพระเจ้าเอกราชพระองค์ทรงช่วยประชาชนให้พ้นจากคดีซึ่งกัณฑหาลพราหมณ์ราชปุโรหิตเป็นผู้รับสินบนตัดสินคดีขาดความเป็นธรรมส่งผลให้กัณฑหาลพราหมณ์ผูกอาฆาตพยาบาทวันหนึ่งพระเจ้าเอกราชทรงพระสุบินเห็นดาวดึงส์เทวโลกเมื่อทรงตื่นบรรทมทรงพระประสงค์ทางไปดาวดึงส์เทวโลกจึงตรัสถามกัณฑหาลพราหมห์กัณฑหาลพราหมห์จึงกราบทูลแนะนำให้ตรัสพระเศียรโอรส ธิดา มเหสี บูชายัญแม้ใครจะทัดท้านขอร้องก็ไม่เป็นผลร้อนถึงท้าวสักกะ(พระอินทร์)ต้องมาชี้แจงให้หายเข้าใจผิดว่าวิธีนี้ไม่ใช่ทางไปสวรรค์ มหาชนจึงรุมฆ่ากัณฑหาลพราหมณ์ และเนรเทศพระเจ้าเอกราชแล้วกราบทูลเชิญจันทกุมารขึ้นครองราชย์

8. นารทชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญอุเบกขาบารมีคือการวางเฉยพระพรหมนารถได้ช่วยให้พระเจ้าอังคติราชแห่งกรุงมิถิลามหานครพ้นจากความคิดเห็นผิดที่ได้รับคำสอนจากคุณาชีวกวารูปกายของคนสัตว์เป็นของเที่ยงแม้ตัดศรีษะผู้อื่นแล้วไม่บาปสุ ทุกข์ เกิดได้เองไม่มีเหตุคนเราเวียนว่ายตายเกิดหนักเข้าก็บริสุทธิ์เองเมื่อพระองค์มีความเห็นดังนั้นพระเจ้าอังคติราชจึงสั่งให้รื้อโรงทานและมัวเมาในโลกีย์ร้อนถึงพระธิดาคือพระนางรุจาทรงห่วงพระบิดาจึงสวดอ้อนวอนขอให้พระบิดาพ้นจากความมัวเมาร้อนถึงพระพรหมนาทรทรงจำแลงกายเป็นนักบวชทรงสอนให้พระเจ้าอังคติราชให้กลับความเห็นที่ผิดมาบำเพ็ญกุศล ถือศีล ทำทานปกครองเมืองโดยสงบร่มเย็น

9. วิทูรชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญสัจจบารมีคือความซื่อสัตย์บัณฑิตมีหน้าที่ถวายคำแนะนำแก่พระเจ้าธนัญชัยโกรัพยะซึ่งเป็นพระราชาที่คนนับถือมากครั้งหนึ่งปุณณกยักษ์มาท้าพระเจ้าธนัญชัยโกทัพยะเล่นสกาถ้าแพ้จะถวายมณีรัตนะอันวิเศษถ้าพระราชาแพ้ต้องให้สิ่งที่ปุณณกยักษ์ต้องการในที่สุดพระราชาแพ้ปุณณกยักษ์ของตังวิฑูรบัณฑิตพระราชาหน่วงเหนี่ยวประการใดไม่สำเร็จวิฑูรบัณฑิตรักษาสัจจะไปกับยักษ์ในที่สุดแม้แม้ยักษ์จะทำอย่างไรวิฑูรบัณฑิตก็ไม่ตายกับแสดงธรรมจนยักษ์เลื่อมใสและได้กลับคืนบ้านเมืองมีการฉลองรับขวัญเป็นการใหญ่

10. เวสสันดรชาดก

เป็นชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้าชาติต่อไปจึงจะเกิดเป็นพระพุทธเจ้าชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญทานบารมีคือการบริจาคทานมีเรื่องเล่าว่าพระเวสสันดรผู้ใจดีบริจาคทุกอย่างที่มีคนขอครั้งหนึ่งประทานช้างเผือกคู่บ้านคู่เมืองแก่พราหมณ์ชาวกาลิงคะซึ่งต่อมาขอช้างไปเพื่อให้เมืองของตนหายจากฝนแล้งแต่ประชาชนโกรธขอให้เนรเทศพระราชบิดาจึงจำพระทัยต้องเนรเทศพระเวสสันดรซึ่งพระนางมัทรีพร้อมด้วยพระโอรสธิดาได้ตามเสด็จไปด้วยเมื่อชูชกไปขอสองกุมารก็ประทานให้อีกภายหลังพระเจ้าสัญชัยพระราชบิดาได้ทรงไถ่สองกุมารจากชูชกและเสด็จไปรับพระเวสสันดรและพระนางมัทรีกลับกรุง(เรื่องนี้แสดงการเสียสละส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่คือการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอันจะเป็นทางให้ได้บำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวมได้มิใช่เสียสละโดยไม่มีจุดมุ่งหมายหรือเหตุผล)

ประวัติพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าทรงมีพระนามเดิมว่า “สิทธัตถะ”ทรงเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะกษัตริย์ผู้ครองกรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะและ “พระนางสิริมหามายา” พระราชธิดาของกษัตริย์ราชสกุลโกลิยวงศ์แห่งกรุงเทวทหะ แคว้นโกลิยะ

ในคืนที่พระพุทธเจ้าเสด็จปฏิสนธิในครรภ์พระนางสิริมหามายา พระนางทรงพระสุบินนิมิตว่ามีช้างเผือกมีงาสามคู่ได้เข้ามาสู่พระครรภ์ ณ ที่บรรทมก่อนที่พระนางจะมีพระประสูติกาลที่ใต้ต้นสาละ ณ สวนลุมพินีวัน เมื่อวันศุกร์ ขึ้นสิบห้าค่ำ เดือนวิสาขะ ปีจอ 80 ปีก่อนพุทธศักราช (ปัจจุบันสวนลุมพินีวันอยู่ในประเทศเนปาล)

ทันทีที่ประสูติ เจ้าชายสิทธัตถะทรงดำเนินด้วยพระบาท 7 ก้าวและมีดอกบัวผุดขึ้นมารองรับพระบาทพร้อมเปล่งวาจาว่า **“เราเป็นเลิศที่สุดในโลกประเสริฐที่สุดในโลกการเกิดครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้ายของเรา”** แต่หลังจากเจ้าชายสิทธัตถะประสูติกาลได้แล้ว 7 วันพระนางสิริมหามายาก็เสด็จสวรรคาลัย เจ้าชายสิทธัตถะจึงอยู่ในความดูแลของพระนางประชาบดีโคตรมี ซึ่งเป็นพระกนิษฐาของพระนางสิริมหามายา

ทั้งนี้ พราหมณ์ทั้ง 8 ได้ทำนายว่าเจ้าชายสิทธัตถะมีลักษณะเป็นมหาบุรุษ คือ หากดำรงตนในฆราวาสจะได้เป็นจักรพรรดิ ถ้าออกบวชจะได้เป็นศาสดาเอกของโลกแต่โกณฑัญญะพราหมณ์ผู้อายุน้อยที่สุดในจำนวนนั้นยืนยันหนักแน่นว่าพระราชกุมารสิทธัตถะจะเสด็จออกบวชและจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแน่นอน

ชีวิตในวัยเด็ก

เจ้าชายสิทธัตถะทรงศึกษาเล่าเรียนจนจบศิลปะศาสตร์ทั้ง 18 ศาสตร์ในสำนักครูวิศวามิตรและเนื่องจากพระบิดาไม่ประสงค์ให้เจ้าชายสิทธัตถะเป็นศาสดาเอกของโลกจึง

พยายามทำให้เจ้าชายสิทธัตถะพบเห็นแต่ความสุขโดยการสร้างปราสาท 3 ฤดู ให้อยู่ประทับและจัดเตรียมความพร้อมสำหรับการราชาภิเษกให้เจ้าชายขึ้นครองราชย์ เมื่อมีพระชนมายุ 16 พรรษา ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางพิมพา หรือยโสธรา พระธิดาของพระเจ้ากรุงเทวทหะซึ่งเป็นพระญาติฝ่ายมารดาจนเมื่อมีพระชนมายุ 29 พรรษา พระนางพิมพาได้ให้ประสูติพระราชโอรสมีพระนามว่า “ราหุล” ซึ่งหมายถึง “ช่วงบ่าย”

เสด็จออกผนวช

วันหนึ่งเจ้าชายสิทธัตถะทรงเบื่อความจำเจในปราสาท 3 ฤดู จึงชวนสารถีทรงรถม้าประพาสอุทยานครั้งนั้นได้ทอดพระเนตรเห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย และนักบวช โดยเทวทูต (ทูตสวรรค์) ที่แปลงกายมาพระองค์จึงทรงคิดได้ว่านี่เป็นธรรมดาของโลกชีวิตของทุกคนต้องตกอยู่ในสภาพเช่นนั้น ไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงเกิด แก่ เจ็บ ตายได้ จึงทรงเห็นว่าความสุขทางโลกเป็นเพียงภาพมายาเท่านั้น และวิถีทางที่จะพ้นจากความทุกข์คือต้องครองเรือนเป็นสมณะ **ดังนั้นพระองค์จึงใคร่จะเสด็จออกบรรพชาในขณะที่มีพระชนมายุ 29 พรรษา**

ครานั้นพระองค์ได้เสด็จไปพร้อมกับนายฉันทะ สารถีซึ่งเตรียมม้าพระที่นั่ง นามว่ากัณฑกะมุ่งตรงไปยังแม่น้ำอโนมานทีก่อนจะประทับนั่งบนกองทรายทรงตัดพระเมาลีด้วยพระขรรค์และเปลี่ยนชุดผ้ากาสาวพัตร์ (ผ้าย้อมด้วยรสฝาดแห่งต้นไม้) และให้นายฉันทะนำเครื่องทรงกลับพระนครก่อนที่พระองค์จะเสด็จออกมหาภิเนษกรณ์(การเสด็จออกเพื่อคุณอันยิ่งใหญ่) ไปโดยเพียงลำพังเพื่อมุ่งพระพักตร์ไปแคว้นมคธ

บำเพ็ญทุกรกิริยา

หลังจากทรงผนวชแล้วพระองค์มุ่ง ไปที่แม่น้ำคยา แคว้นมคธได้พยายามเสาะแสวง

ทางพ้นทุกข์ด้วยการศึกษาค้นคว้าทดลองในสำนักอาฬารบสกาลามโครตร และอุทกดาบสรามบุตรเมื่อเรียนจบทั้ง 2 สำนักแล้วทรงเห็นว่านี่ยังไม่ใช่ทางพ้นทุกข์

จากนั้นพระองค์ได้เสด็จไปที่แม่น้ำเนรัญชรา ในตำบลอุรุเวลาเสนานิคม และทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา ด้วยการขบฟันด้วยฟัน กลั้นหายใจ และอดอาหารจนร่างกายซูบผอมแต่หลังจากทดลองได้ 6 ปี ทรงเห็นว่านี่ยังไม่ใช่ทางพ้นทุกข์จึงทรงเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยาและหันมาฉันอาหารตามเดิมด้วยพระราชดำริตามที่ท้าวสักกเทวราชได้เสด็จลงมาดีดพิณถวาย 3 วาระ คือดีดพิณสาย 1 ขึงไว้ตึงเกินไปเมื่อดีดก็จะขาดดีดพิณวาระที่ 2 ซึ่งขึงไว้หย่อนเสียงจะยืดยาดขาดความไพเราะและวาระที่ 3 ดีดพิณสายสุดท้ายที่ขึงไว้พอดีจึงมีเสียงกังวานไพเราะดังนั้นจึงทรงพิจารณาเห็นว่าทางสายกลางคือไม่ตึงเกินไป และไม่หย่อนเกินไป นั้นคือทางที่จะนำสู่การพ้นทุกข์

หลังจากพระองค์เลิกบำเพ็ญทุกรกิริยา ทำให้พระปัญจวัคคีย์ 5 ได้แก่ โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยา มหานามะ อัสสชิ ที่มาคอยรับใช้พระองค์ด้วยความคาดหวังว่าเมื่อพระองค์ค้นพบทางพ้นทุกข์จะได้สอนพวกตนให้บรรลุด้วยเกิดเลื่อมศัทธาที่พระองค์ล้มเลิกความตั้งใจ จึงเดินทางกลับไปที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ตำบลสารนาถ เมืองพาราณสี

ตรัสรู้

ภาพพระพุทธเจ้าเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง 5

ครานั้นพระองค์ทรงประทับนั่งขัดสมาธิใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ณ อุรุเวลาเสนานิคม เมืองพาราณสี หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก และตั้งจิตอธิษฐานด้วยความแน่วแน่ว่าตราบใดที่ยังไม่บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ ก็จะไม่ลุกขึ้นจากสมาธิบัลลังก์แม้จะมีหมู่มารเข้ามาขัดขวางแต่ก็พ่ายแพ้พระบารมีของพระองค์กลับไปจนเวลาผ่านไปในที่สุดพระองค์ทรงบรรลุรูปฌาณ คือ

ยามต้น หรือปฐมยาม ทรงบรรลุปุพเพนิวาสานุสติญาณ คือ สามารถระลึกชาติได้

ยามสอง ทรงบรรลุจุตูปปาตญาณ (ทิพยจักษุญาณ) คือรู้เรื่องการเกิด การตายของสัตว์ทั้งหลายว่าเป็นไปตามกรรมที่กำหนดไว้

ยามสาม ทรงบรรลุอาสวักขยญาณ คือ ความรู้ที่ทำให้สิ้นอาสวะ หรือกิเลสด้วยอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค และได้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเป็นศาสดาเอกของโลกซึ่งวันที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ตรงกับวันเพ็ญเดือน 6 ขณะที่มีพระชนมายุ 35 พรรษา

แสดงปฐมเทศนา

หลังจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วทรงพิจารณาธรรมที่พระองค์ตรัสรู้มาเป็นเวลา 7 สัปดาห์ และทรงเห็นว่าพระธรรมนั้นยากสำหรับบุคคลทั่วไปที่จะเข้าใจและปฏิบัติได้ พระองค์จึงทรงพิจารณาว่า บุคคลในโลกนี้มีหลายจำพวกอย่าง บัว 4 เหล่า ที่มีทั้งผู้ที่สอนได้ง่าย และผู้ที่สอนได้ยาก พระองค์จึงทรงระลึกถึงอาฬารดาบสและอุทกดาบส ผู้เป็นพระอาจารย์จึงหวังเสด็จไปโปรดแต่ทั้งสองท่านเสียชีวิตแล้ว พระองค์จึงทรงระลึกถึงปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ที่เคยมาเฝ้ารับใช้จึงได้เสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมคทายวัน

ธรรมเทศนากัณฑ์แรกที่พระองค์ทรงแสดงธรรม คือ "ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร" แปลว่า สูตรของการหมุนวงล้อแห่งพระธรรมให้เป็นไปซึ่งถือเป็นการแสดงพระธรรมเทศนาครั้งแรกในวันเพ็ญ 15 ค่ำ เดือน 8 ซึ่งตรงกับวันอาสาฬหบูชา

ในการนี้พระโกณฑัญญะได้ธรรมจักษุ คือดวงตาเห็นธรรมเป็นคนแรก พระพุทธองค์จึงทรงเปร่งวาจาว่า **"อัญญาสิ วตโกณฑัญโญ"** แปลว่า โกณฑัญญะ ได้รู้แล้ว ท่าน โกณฑัญญะ จึงได้สมญาว่า อัญญาโกณฑัญญะ และได้รับการบวชเป็นพระสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา โดยเรียกการบวชที่พระพุทธเจ้าบวชให้ว่า **"เอหิภิกขุอุปสัมปทา"**

หลังจากปัญจวัคคีย์อุปสมบททั้งหมดแล้ว พุทธองค์จึงทรงเทศน์อนัตตลักขณสูตร ปัญจวัคคีย์ จึงสำเร็จเป็นอรหันต์ในเวลาต่อมา

การเผยแพร่พระพุทธศาสนา

ต่อมาพระพุทธเจ้าได้เทศน์พระธรรมเทศนาโปรดแก่สกุลบุตรรวมทั้งเพื่อนของสกุลบุตรจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทั้งหมดรวม 60 รูป

พระพุทธเจ้าทรงมีพระราชประสงค์จะให้มนุษย์โลกพ้นทุกข์ พ้นกิเลส จึงตรัสเรียกสาวกทั้ง 60 รูป มาประชุมกันและตรัสให้สาวก 60 รูปจาริกแยกย้ายกันเดินทางไปประกาศศาสนา 60 แห่ง โดยลำพังในเส้นทางที่ไม่ซ้ำกันเพื่อให้สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาในหลายพื้นที่อย่างครอบคลุม ส่วนพระองค์เองได้เสด็จไปแสดงธรรม ณ ตำบลอุรุเวลา เสนานิคม

หลังจากสาวกได้เดินทางไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ต่าง ๆทำให้มีผู้เลื่อมใสพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากพระองค์จึงทรงอนุญาตให้สาวกสามารถดำเนินการบวชได้โดยใช้วิธีการ "ติสรณคมนูปสัมปทา" คือการปฏิญาณตนเป็นผู้ถึงพระรัตนตรัยพระพุทธศาสนาจึงหยั่งรากฝังลึกและแพร่หลายในดินแดนแห่งนั้นเป็นต้นมา

เสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงโปรดสัตว์และแสดงพระธรรมเทศนาตลอดระยะเวลา 45 พรรษาทรงสดับว่าอีก 3 เดือนข้างหน้าจะปรินิพพานจึงได้ทรงปลงอายุสังขารขณะนั้นพระองค์ได้ประทับจำพรรษา ณ เวฬุคาม ใกล้เมืองเวสาลี แคว้นวัชชีโดยก่อนเสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน 1 วันพระองค์ได้เสวยสุกรมัททวะที่นายจุนทะทำถวายแต่เกิดอาพาธลงทำให้พระอานนท์โกรธแต่พระองค์ตรัสว่า "บิณฑบาตที่มีอานิสงส์ที่สุด"มี 2 ประการ คือ เมื่อตถาคต (พุทธองค์) เสวยบิณฑบาตแล้วตรัสรู้และปรินิพพาน" และมีพระดำรัสว่า "โย โว อานนท ธมม จ วินโย มยา เทสิ โต ปญญตโต โส โว มมจจเยน สตถา" อันแปลว่า "ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยอันที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลายธรรมวินัยจักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว"

พระพุทธเจ้าทรงประชวรหนักแต่ทรงอดกลั้นมุ่งหน้าไปเมืองกุสินารา ประทับ ณ ป่าสละเพื่อเสด็จดับขันธ์ปรินิพพานโดยก่อนที่จะเสด็จดับขันธ์ปรินิพพานนั้นพระองค์ได้อุปสมบทแก่พระสุภัททะปริพาชกซึ่งถือได้ว่า "พระสุภัททะ" คือสาวกองค์สุดท้ายที่พระพุทธองค์ทรงบวชให้ในท่ามกลางคณะสงฆ์ทั้งที่เป็นพระอรหันต์ และปุถุชนจากแคว้นต่าง ๆรวมทั้งเทวดาที่มารวมตัวกันในวันนี้

ในครานั้นพระองค์ทรงมีปัจฉิมโอวาทว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลายเราขอบอกเธอทั้งหลายสังขารทั้งปวงมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดาพวกเธอจึงทำประโยชน์ตนเองและประโยชน์ของผู้อื่นให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด" (อปปมาเทน สมปาเทต)

จากนั้นได้เสด็จดับขันธ์ปรินิพพานใต้ต้นสาละ ณ สาลวโนทยานของเหล่ามัลลกษัตริย์เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 รวมพระชนมายุ 80 พรรษา และวันนี้ถือเป็นการเริ่มต้นของพุทธศักราช

สรุปหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประเภทเทวนิยม คือ ไม่นับถือพระเจ้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ความจริงของชีวิตว่าองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยรูปและนามเท่านั้น

รูปและนามเมื่อขยายความก็จะเป็น รูป จิต และเจตสิก จากรูปจิตและเจตสิกก็ขยายความด้วยขันธ์ 5 ได้แก่ รูปขันธ์ วิญญาณขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ และสังขารขันธ์ สรุปได้ดังแผนภูมิองค์ประกอบของชีวิต

แผนภูมิ แสดงองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์

จากแผนภูมิองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์ดังกล่าวในทางพระพุทธศาสนาอธิบายว่าชีวิตคือความเป็นอยู่ของร่างกาย (รูป) จิตและเจตสิก (นาม) โดยอาศัยความเป็นผู้นำเกิดและตามรักษาดำรงชีวิตและการกระทำต่าง ๆได้โดยอาศัยจิตและเจตสิกเป็นผู้กำหนด

รูป คือร่างกายเป็นธรรมชาติที่ไม่มีความรู้สึกนึกคิดใด ๆ ทั้งสิ้น

นาม คือส่วนที่เป็นจิตและเจตสิกเป็นธรรมชาติที่รับรู้สิ่งต่าง ๆและสามารถรถนึกคิดเรื่องราวสิ่งต่าง ๆได้

จิต คือธรรมชาติที่รู้อารมณ์ ทำหน้าที่เห็น ได้ยิน รู้รส รู้กลิ่น รู้สึกต่อการสัมผัสถูกต้องทางกายและรู้สึกคิดทางใจ

เจตสิก คือ ธรรมชาติที่รู้สึกนึกคิดเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ

เมื่อแยกรูปและนามให้ละเอียดขึ้นก็จะอธิบายด้วยขันธ์ 5 คือ

รูปขันธ์ (รูป) หมายถึง อวัยวะน้อยใหญ่หรือกลุ่มรูปที่มีอยู่ในร่างกายทั้งหมดของเรา

วิญญาณขันธ์ (จิต**)** หมายถึง ธรรมชาติที่รับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่มาปรากฏทางตา หู จมูก ลิ้นกาย ใจ อีกทั้งเป็นธรรมชาติที่ทำให้เกิดความรู้สำนึกคิดต่าง ๆ

เวทนาขันธ์(เจตสิก) หมายถึงความรู้สึกเป็นสุข เป็นทุกข์ ดีใจ เสียใจ หรือเฉย ๆ

สัญญาขันธ์ (เจตสิก) หมายถึง ธรรมชาติที่มีหน้าที่ในการจำหรือเป็นหน่วยความจำของจิตนั่นเอง

สังขารขันธ์(เจตสิก)หมายถึง ธรรมชาติที่ปรุงแต่งจิตให้มีลักษณะต่าง ๆ เป็นกุศลบ้าง การเกิดขึ้นของจิต (วิญญาณขันธ์) จะเกิดขึ้นโดยมีเจตสิก (เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์)เกิดขึ้นร่วมด้วยเสมอเฉพาะจิตอย่างเดียวไม่สามารถรับรู้หรือนึกคิดอะไรได้เลย จิตและเจตสิกจะแยกจากกันไม่ได้ต้องเกิดร่วมกันอิงอาศัยกัน จิตแต่ละดวงที่เกิดจะต้องมีเจตสิกเกิดร่วมด้วยเสมอ

จากความจริงของชีวิตที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบว่าชีวิตเป็นเพียงองค์ประกอบของรูปและนามเท่านั้นแต่เหตุที่คนเรามีความทุกข์อยู่เพราะความรู้สึกนึกคิดที่เป็นเรื่องเป็นราวว่า “มีเรามีเขา” ทำให้เกิดการยึดมั่นถือมั่นด้วยอวิชา (ความไม่รู้) ว่าสภาพธรรมเท่านั้นเป็นเพียงรูปและนามที่ “เกิดขึ้น ตั้งอยู่แล้ว ดับไป” เท่านั้น

1. หลักธรรมเพื่อความหลุดพ้นเฉพาะตัว คือ อริยสัจ 4

อริยสัจ 4 แปลว่า ความจริงอันประเสริฐมีอยู่สี่ประการ คือ

1) ทุกข์ คือ สภาพที่ทนได้ยาก ภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้สภาพที่บีบคั้น ได้แก่ ชาติ (การเกิด) ชรา (การแก่ การเก่า) มรณะ (การตาย การสลายไป การสูญสิ้น) การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก พลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก การปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่สมหวังในสิ่งนั้นกล่าวโดยย่อ ทุกข์ก็คืออุปาทานขันธ์หรือขันธ์ 5

2) ทุกขสมุทัย คือสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ตัณหา 3 คือกามตัณหา-ความทะยานอยากในกาม ความอยากได้ทางกามารมณ์, ภวตัณหา-ความทะยานอยากในภพ ความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ ความอยากที่ประกอบด้วยภาวทิฏฐิหรือสัสสตทิฏฐิ และวิภาวตัณหา-ความทะยานอยากในความปรารถนาจากภพความอยากไม่เป็นโน่นไม่เป็นนี่ ความอยากที่ประกอบด้วยวิภวทิฏฐิหรืออุจเฉททิฏฐิ

3) ทุกขนิโรธ คือความดับทุกข์ ได้แก่ดับสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์กล่าวคือดับตัณหาทั้ง 3 ได้อย่างสิ้นเชิง

4) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา คือแนวปฏิบัติที่นำไปสู่หรือนำไปถึงความดับทุกข์ ได้แก่ มรรคอันมี องค์ประกอบอยู่แปดประการ คือ (1)สัมมาทิฏฐิ – ความเห็นชอบ(2)สัมมาสังกัปปะ-ความดำหริชอบ(3)สัมมาวาจา-เจรจาชอบ(4)สัมมากัมมันตะ-ทำการงานชอบ(5)สัมมาอาชีวะ-เลี้ยงชีพชอบ(6)สัมมาวายามะ-พยายามชอบ(7)สัมมาสติ-ระลึกชอบ และ (8)สัมมาสมาธิ-ตั้งใจชอบ ซึ่งร่วมเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือทางสายกลาง

2. **หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม**

1) สัปปุริสธรรม 7

สัปปุริสธรรม 7 คือหลักธรรมของคนดีหรือหลักธรรมของสัตตบุรุษ 7 ประการ ได้แก่ รู้จักเหตุรู้จักผล

(1) รู้จักเหตุหรือธัมมัญญตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จะจักวิเคราะห์หาสาเหตุของสิ่งต่าง ๆ

(2) รู้จักผลหรืออัตถัญญตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ

(3) รู้จักตนหรืออัตตัญญาหมายถึง ความเป็นผู้รู้จักตนทั้งในด้านความรู้ คุณธรรม และความสามารถ

(4) รู้จักประมาณหรือมัตตัญญุตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักประมาณรู้จักหลักของความพอดี การดำเนินชีวิตพอเหมาะพอควร

(5) รู้จักกาลเวลาหรือกาลัญญุตา หมายถึงความเป็นผู้รู้จักกาลเวลารู้จักเวลาไหนควรทำอะไรแล้วปฏิบัติให้เหมาะสมกับเวลานั้น ๆ

(6) รู้จักบุคคลหรือบุคคลสัญญุตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติการปรับตนและแก้ไขตนให้เหมาะสมกับสภาพของกลุ่มและชุมชน

(7) รู้จักบุคคลหรือบุคคลสัญญุตา หมายถึงความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน

การที่บุคคลได้นำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาใช้ในการดำเนินชีวิตพบกับความสุขในชีวิตได้

2) **อิทธิบาท 4**

อิทธิบาท 4 คือหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการมี 4 ประการคือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

(1) ฉันทะ คือ ความพอใจใฝ่รักใฝ่หาความรู้และความสร้างสรรค์

(2) วิริยะคือความเพียรพยายามมีความอดทนไม่ท้อถอย

(3) จิตตะคือความเอาใจใส่และตั้งใจแน่วแน่ในการทำงาน

(4) วิมังสาคือความหมั่นใช้ปัญญาและสติในการตรวจตราและคิดไตร่ตรอง

3) กุศลธรรมบถ 10

กุศลกรรมบถ 10 เป็นหนทางแห่งการทำความดีงามทางแห่งกุศลซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่ความสุขความเจริญแบ่งออกเป็น 3 ทางคือ กายกรรม 3 วจีกรรม4 และมโนกรรม

1. กายกรรม 3 หมายถึง ความประพฤติดีที่แสดงออกทางกาย 3 ประการ ได้แก่

(1) เว้นจากการฆ่าสัตว์ คือการละเว้นจากการฆ่าสัตว์การเบียนเบียนกัน เป็นผู้เมตตากรุณา

(2) เว้นจากการลักทรัพย์คือเว้นจาการลักขโมย เคารพในสิทธิของผู้อื่นไม่หยิบฉวยเอาของคนอื่นมาเป็นของตน

(3) เว้นจากการประพฤติในกาม คือการไม่ล่วงละเมิดสามีหรือภรรยาผู้อื่นไม่ล่วงละเมิดประเวณีทางเพศ

2. วจีกรรม 4 หมายถึงการเป็นผู้มีความประพฤติดีซึ่งแสดงออกทางวาจา 4 ประการ ได้แก่

(1) เว้นจากการพูดเท็จ คือการพูดแต่ความจริง ไม่พูดโกหก หลอกลวง

(2) เว้นจากการพูดส่อเสียด คือพูดแต่ในสิ่งที่ทำให้เกิดความสามัคคี กลมเกลียว ไม่พูดจาในสิ่งที่ก่อให้เกิดความแตกแยก แตกร้าว

(3) เว้นจากการพูดคำหยาบคือพูดแต่คำสุภาพ อ่อนหวาน อ่อนโยน กับบุคคลอื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง

(4) เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อคือพูดแต่ความจริงมีเหตุผลเน้นเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์พูดแต่สิ่งที่จำเป็นและพูดถูกกาลเทศะ

3. **มโนกรรม 3** หมายถึง ความประพฤติที่เกิดขึ้นในใจ 3 ประการ ได้แก่

(1) ไม่อยากได้ของของเขา คือ ไม่คิดจะโลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน

(2) ไม่พยาบาทปองร้ายผู้อื่น คือมีจิตใจมีปรารถนาดี อยากให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญ

(3) มีความเห็นที่ถูกต้อง คือ ความเชื่อที่ถูกต้อง คือความเชื่อในเรื่องการทำความดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วและมีความเชื่อว่าความพยายามเป็นหนทางแห่งความสำเร็จ

สังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เป็น วิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจของคนที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือ ให้ความรัก ความนับถือ สังคหวัตถุเป็นหลักธรรมที่ช่วยผูกไมตรีซึ่งกันและกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานนัตตตา

1. ทาน คือการให้เป็นสิ่งของตนให้แก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้รับการให้เป็นการยึดเหนี่ยวน้ำใจกันอย่างดียิ่งเป็นการสงเคราะห์สมานน้ำใจกันผูกมิตรไมตรีกันให้ยั่งยืน

2. ปิยวาจา คือ การเจรจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวานพูดชวนให้คนอื่นเกิดความรักและนับถือคำพูดที่ดีนั้นย่อมผูกใจคนให้แน่นแฟ้นตลอดไปหรือแสวงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี ย่อมทำให้เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. อัตถจริยา คือ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน คือช่วยเหลือด้วยแรงกายและขวนขวายช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆให้ลุล่วงไปเป็นคนไม่ดูดายช่วยให้ความผิดชอบชั่วดีหรือช่วยแนะนำให้เกิดความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ

4. สมานนัตตตา คือการวางตนเป็นปกติเสมอต้นเสมอปลายไม่ถือตัวและการวางตนให้เหมาะสมกับฐานะของตนตามสภาพ ได้แก่ เป็นผู้ใหญ่ ผู้น้อย หรือผู้เสมอกันเอาไปใส่ปฏิบัติตามฐานะ ผู้น้อยคาราวะน้อบน้อมยำเกรงผู้ใหญ่

อบายมุข 6

คำว่าอบายมุข คือ หนทางแห่งความเลื่อมหรือหนทางแห่งความหายนะความฉิบหาย มี 6 อย่าง ได้แก่

1. การเป็นนักเลงผู้หญิง หมายถึง การเป็นคนมีจิตใจใฝ่ในเรื่องเพศเป็นนักเจ้าชู้ทำให้เสียทรัพย์สินเงินทอง สูญเสียเวลาและเสียสุขภาพ

2. การเป็นนักเลงสุรา หมายถึง ผู้ที่ดื่มสุราจนติดเป็นนิสัย การดื่มสุรานอกจากจะทำให้เสียเงินเสียทองแล้วยังเสียสุขภาพและบั่นทอนสติปัญญาอีกด้วย

3. การเป็นนักเลงการพนัน หมายถึงผู้ที่ชอบเล่นการพนันทุกชนิด การเล่นการพนันทำให้เสียทรัพย์สินเสียสุขภาพ การพนันไม่เคยทำใครร่ำรวยมั่งมีเงินทองได้เลย

4. การคบคนชั่วเป็นมิตร หมายถึง การคบคนไม่ดีหรือคนชั่วคนชั่วชักชวนให้ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องและอาจนำความถูกต้องมาสู่ตนเองและครอบครัว

5. การเที่ยวดูการละเล่น หมายถึง ผู้ที่ชอบเที่ยวการละเล่นกลางคืนทำให้เสียทรัพย์สินและอาจทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว

6. เกียจคร้านทำการงาน หมายถึง ผู้ไม่ชอบทำงาน ขี้เกียจ ไม่ขยันขันแข็ง

เบญจศีลเบญธรรม

เบญจศีลเบญธรรม คือ หลักธรรมที่ควรปฏิบัติควบคู่กัน มุ่งให้บุคคลทำความดีละเว้นความชั่ว

เบญจศีล(สิ่งที่ควรละเว้น)	เบญจศีล(สิ่งที่ควรละเว้น)
1. เว้นจากการฆ่าสัตว์	1. มีความเมตตากรุณา
2. เว้นจากการลักทรัพย์	2. ประกอบอาชีพสุจริต
3. เว้นจากการประพฤติผิดในกาม	3. มีความสำรวมในกาม
4. เว้นจากการพูดเท็จ	4. พูดความจริงไม่พูดโกหก
5. เว้นจาการเสพของมึนเมา	5. มีสติสัมปชัญญะ

โลกบาลธรรมหรือธรรมคุ้มครองโลก

โลกบาลธรรมหรือธรรมคุ้มครองโลก เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้มนุษย์ทุกคนในโลกอยู่กันอย่างมีความสุขมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อมีคุณธรรมและทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ประกอบด้วยหลักธรรม 2 ประการ ได้แก่ หิริโอตัปปะ

1.หิริ คือความละลายในลักษณะ 3 ประการ แล้วไม่ทำความชั่ว(บาป) คือ

(1) ละอายแก่ใจหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจตนเองแล้วไม่ทำความชั่ว

(2) ละอายผู้อื่น หรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ แล้วไม่ทำความชั่ว

(3) ละอายต่อความชั่วที่ตนจะทำนั้นแล้วไม่ทำความชั่ว

2.โอตตัปปะ คือ ความเกรงกลัวหมายถึง

(1) เกรงกลัวตนเอง ติเตียนตนเองได้

(2) เกรงกลัวผู้อื่นแล้วไม่กล้าทำความชั่ว

(3) เกรงกลัวต่อผลของความ ชั่วที่ทำจะเกิดขึ้นแก่ตน

(4) เกรงกลวต่ออาญาของแผ่นดินแล้วไม่กล้าทำความชั่ว

นิกายสำคัญของพระพุทธศาสนา

หลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วประมาณ 100 ปี พระพุทธศาสนาก็เริ่มมีการแตกแยกในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยจนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชก็แตกแยกกันออกเป็นนิกายใหญ่ ๆ 2 นิกาย คือมหายาน (อาจาริยวาท) กับหินยาน (เถรวาท)

มหายาน "มหายาน" แปลว่า "ยานใหญ่" เป็นลัทธิของภิกษุฝ่ายเหนือของอินเดีย ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้มหาชนเลื่อมใสเสียก่อนแล้วจึงสอนให้ระงับดับกิเลส ทั้งยังได้แก้ไขคำสอนในพระพุทธศาสนาให้ผันแปรไปตามลำดับลัทธินี้ได้เข้าไปเจริญรุ่งเรืองอยู่ในทิเบต จีน เกาหลี ญี่ปุ่น และเวียดนาม เป็นต้น

รูปภาพ

หินยาน คำว่า "หินยาน"เป็นคำที่ฝ่ายมหายานตั้งให้ แปลว่า "ยานเล็ก"เป็นลัทธิของภิกษุฝ่ายใต้ที่สอนให้พระสงฆ์ปฏิบัติเพื่อดับกิเลสของตนเองก่อนและห้ามเปลี่ยนแปลงแก้ไขพระวินัยอย่างเด็ดขาด นิกายนี้มีผู้นับถือในประเทศศรีลังกา ไทย พม่า ลาว และกัมพูชา โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นศูนย์กลางนิกายเถรวาท เพราะมีการนับถือพระพุทธศาสนานิกายนี้สืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพชนพระพุทธเจ้าไม่ใช่เทวดาหรือพระเจ้าแต่เป็นมนุษย์ที่มีศักยภาพเหมือนสามัญชนทั่วไป สามารถบรรลุสัจธรรมได้ด้วยความวิริยะอุตสาหะ หลักปฏิบัติในชีวิตที่ทุกคนควรกระทำคือทำความดีละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องแผ้วและการที่เราจะทำสิ่งเหล่านี้ได้นั้นจะต้องมีศีล สมาธิ ปัญญาเพื่อเป็นพาหนะนำผู้โดยสารเข้าทะเลแห่งวัฏสงสารไปสู่พระนิพพาน

ความแตกต่างของนิกายหินยานกับนิกายมหาชน

นิกายหินยาน	นิกายมหายาน
1. ถือเรื่องอริยสัจเป็นสำคัญ	1. ถือเรื่องบารมีเป็นสำคัญ
2. คุณภาพของศาสนิกชนเป็นสำคัญ	2. ถือปริมาณเป็นสำคัญก่อนแล้วจึงเข้าปรับปรุงคุณภาพในภายหลังดังนั้นจึงต้องลดหย่อนการปฏิบัติพระวินัยบางข้อตกลงเข้าหาบุคคลและเพิ่มเทวดาและพิธีกรรมสังคีตกรรมเพื่อจูงใจคนได้อธิบายพุทธมติอย่างกว้างขวางเกินประมาณเพื่อการเผยแพร่จนทำให้พระพุทธพจน์ซึ่งเป็นสัจนิยมกลายเป็นปรัชญาและตรรกวิทยาไป
2. มีพระพุทธเจ้าองค์เดียว คือ พระสมณโคดมหรือพระศากยมุนี	3. มีพระพุทธเจ้าหลายองค์ องค์เดิมคือ อาทิพุทธ (กายสีน้ำเงิน)เมื่อท่านบำเพ็ญฌานก็เกิดพระฌานนิพุทธอีก เป็นต้นว่า พระไวโรจนพุทธะอักโขภัยพุทธะ รัตนสมภพพุทธไภสัชชคุรุ โอฆสิทธิและอมิตาภา เฉพาะองค์นี้มีมาในร่างคนเป็น (มานุษีพุทธะ) คือ พระศากยมุนี
4. มีความพ้นจากกิเลส ชาติภพ เป็นอัตกัตถจริยแล้วบำเพ็ญ ประโยชน์แก่ผู้อื่นเป็นโลกัตถจริยเป็นความมุ่งหมายสำคัญ	4. มีความเป็นพระโพธิ์วสัตว์หรือพุทธภูมิ เพื่อบำเพ็ญโลกัตถจริยาได้เต็มที่ เป็นความมุ่งหมายของพระโพธิ์สัตว์หลายองค์เช่นพระอวโลกิเตศวรมัชชุลี วิชรปาณี กษิตคสร 3 สมันตภัทรอริยเมตไตร เป็นต้น
5. มีบารมี 10 ประการ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา อันให้ถึงความเป็นพระพุทธเจ้า	5. มีบารมี 6 ประการ คือ ทาน ศีล วินัย ขันติ ฌาน ปัญญา อันให้ถึงความสำเร็จเป็นพระโพธิสัตว์และเป็นปฏิปทาของพระโพธิสัตว์
6. ถือพระไตรปิฎกเถรวาท คือ พระธรรมวินัยยุติตามปฐมสังคายนา ไม่มีพระวินัยใหม่เพิ่มเติม	6. ถือพระธรรมวินัยเก่า และมีพระสูตรใหม่เพิ่มเติม เช่นสุขวดียูหสูตร ลังกาวตาร ลัทธรรมปุณฑริกสูตร ปรัชญาปารมิตาสูตร เป็นต้น

นิกายหินยาน	นิกายมหายาน
8. รักษาวินัยเดิมเอาไว้	8. ปรับปรุงพระธรรมวินัยให้เข้ากับภาวะแวดล้อม
9. ถือว่าพระอรหันต์เมื่อนิพพานแล้วไม่เกิดใหม่อีก	9. ถือว่าพระอรหันต์เมื่อปรินิพพานแล้วย่อมกลับมาเกิดใหม่สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าอีก
10. ยอมรับแต่ธรรมกายและนิรมานกายบางนอกนั้นไม่ยอม	10. ถือว่าพระพุทธเจ้ามี 3 กาย คือธรรมกาย ได้แก่ กายธรรม สัมโภคกายหรือกายจำลองหรือกายอวตารของพระพุทธเจ้าเป็นกัสสปสัมพุทธะบ้างเป็นพระศากยมุนีบ้าง เป็นพระกกุสันธะบ้าง เป็นต้น นั้นแล้วล้วนเป็นสัมโภคกายของพระพุทธองค์เดิม (อาทิพุทธะ) ทั้งนั้น และนิรนามกาย คือกายที่ต้องอยู่สภาพธรรมดา คือ ต้องแก่ เจ็บและปรินิพพาน ซึ่งเป็นกายที่พระพุทธเจ้าสร้างขึ้นเพื่อให้คนเห็นความจริงของชีวิตแต่สำหรับพระพุทธเจ้าองค์ที่แท้นั้น ไม่ต้องอยู่ในสภาพเช่นนี้แบบเดียวกันกับปรมาตมันของพราหมณ์

บุคคลสำคัญในสมัยพุทธกาล

พระสารีบุตร เป็นอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้าได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นเลิสกว่าพระสงค์ทั้งปวงในด้านสติปัญญา นอกจากนี้พระสารีบุตรยังมีคุณธรรมในด้านความกตัญญูและการบำเพ็ญประโยชน์ได้แก่พุทธศาสนาอีกด้วยท่านได้รับการยกย่องว่าเป็นธรรมเสนาบดี คู่กับพระพุทธเจ้าที่เป็นธรรมราชา เนื่องจากท่านเป็นผู้มีปฏิญาณในการแสดงพระธรรมเทศนาคือชี้แจงให้ผู้ฟังเข้าใจได้ชัดเจนสำหรับในด้านความกตัญญูนั้นท่านได้ฟังธรรมจาก พระอิสสชิเป็นท่านแรกและเกิดธรรมจักษุคือดวงตาเห็นธรรมหมายความว่าสิ่งใดเกิดเป็นธรรมดาย่อมดับเป็นธรรมดา จากนั้นเมื่อก่อนที่ท่านจะนอนท่านจะกราบทิศที่พระอัสสชิอยู่และหันศรีษะนอนไปยังทิศนั้น

พระมหาโมคคัลลานะ เป็นอัครสาวกเบื้องซ้ายของพระพุทธเจ้าเป็นผู้มีเอตทัคคะในด้านผู้มีฤทธิ์ท่านเป็นผู้ฤทธานุภาพมากสามารถกระทำอิทธิฤทธิ์ไปเยี่ยมสวรรค์และนรกได้ จากนั้นนำข้าวสารมาบอกญาติมิตรของผู้ที่ไปเกิดในสวรรค์และนรกให้ได้ทราบประชาชนทั้งหลายจึงมาเลื่อมใสพระพุทธศาสนาทำให้ประชาชนเลื่อมคลายความเคารพเดียร์ถีย์

(นักบวชลัทธิหนึ่งในสมัยพุทธกาล)พวกเดียรถีย์จึงโกรธแค้นท่านมากจึงลงความเห็นว่าให้กำจัดพระโมคคัลลานะ นอกจากนั้นจึงจ้างโจรไปฆ่าพระเถระ พวกโจรจึงล้อมจับพระเถระท่านรู้ตัวหนีไปได้ 2 ครั้งในครั้งที่ 3 ท่านพิจารณาเห็นว่าเป็นกรรมเก่าจึงยอมให้โจรจับอย่างง่ายดายโจรทุบกระดูกท่านจนแหลกเหลวไม่มีชิ้นดี ก่อนที่ท่านจะยอมนิพานเพราะกรรมเก่าท่านได้ไปทูลลาพระพุทธเจ้าก่อนแล้วจึงนิพาน

อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นผู้ได้รับการยกย่องเป็นนายกฝ่ายอุบาสกท่านเป็นเศรษฐีอยู่เมืองสาวัตถีเป็นผู้มีศรัทธาแรงกล้าเป็นผู้สร้างพระเชตุวันมหาวิหารถวายแก่พระพุทธเจ้าพระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ที่วัดนี้ถึง 19 พรรษา นอกจากท่านจะอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์แล้วยังได้สงเคราะห์คนยากไร้อนาถาอย่างมากมายเป็นประจำจึงได้ชื่อว่า **อนาถบิณฑิก** ซึ่งแปลว่า **ผู้มีก้อนข้าวเพื่อคนอนาถา**

พระเจ้าพิมพิสาร เป็นอุบาสกที่สำคัญอีกผู้หนึ่ง พระองค์เป็นพระเจ้าแผ่นดินครองแคว้นมคธครองราชย์สมบัติอยู่ที่กรุงราชคฤห์ท่านถวายพระราชอุทยานเวฬุวันแก่พระพุทธเจ้านับว่าเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา

พระอานนท์ เป็นสหชาติและพุทธอุปัฏฐากของพระพุทธเจ้าได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะว่าเป็นผู้มีพหูสูตเนื่องจากทรงจำพระสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้และเป็นผู้สาธยายพระสูตรจนทำให้การปฐมสังคายนาสำเร็จเรียบร้อย นอกจากนั้นท่านยังทำหน้าที่เป็นพุทธอุปัฏฐากของพระพุทธเจ้าได้อย่างดีรวม 25 พรรษาด้วยความขยันขันแข็งที่เป็นภารกิจประจำและได้รับการยกย่องจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เป็นเอตทัคคะ(เลิศ) 5 ประการ คือ

1. มีสติรอบคอบ
2. มีความทรงจำแม่นยำ
3. มีความเพียรดี
4. เป็นพหูสูต
5. เป็นยอดของพระภิกษุผู้อุปัฏฐากพระพุทธเจ้า

นางวิสาขา ผู้เป็นฝ่ายอุบาสิกา เป็นเลิศในการถวายทานและนางเป็นผู้มีความงามครบ 5 อย่าง ซึ่งเรียกว่า **เบญจกัลยาณี** ได้แก่ เป็นผู้มีผมงามคือมีผมยาวถึงสะเอวแล้วปลายผมงอนขึ้น เป็นผู้มีเนื้องามคือริมฝีปากแดงดุจผลตำลึงสุกและเรียบชิดสนิทดี เป็นผู้มีกระดูกงามคือฟันขาวประดุจสังข์และเรียบเสมอกันเป็นผู้มีผิวงามคือผิวงามละเอียดถ้าดำก็ดำดังดอกบัวเขียวถ้าขาวก็ขาวดังดอกกรรณิการ์เป็นผู้มีวัยงามแม้จะคลอดบุตรถึง 10 ครั้งก็คงสภาพร่างกายสาวสวยดุจคลอดครั้งเดียว ปกตินางวิสาขาไปวัด วันละ 2 ครั้ง คือเช้าเย็นและมีของไปถวายเสมอเวลาเช้าจะเป็นอาหารเวลาเย็นจะเป็นน้ำปานะนางเป็นผู้สร้างวัดบุพผารามถวายพระบรมศาสดาและเป็นผู้คิดถวายผ้าอาบน้ำฝนแก่พระเณรเพราะพระเณรไม่มีผ้าอาบน้ำเปลือยกายอาบน้ำฝนดูไม่เหมาะสม

เรื่องที่ 3 ประวัติศาสดา และคำสอนของศาสนาอิสลาม

ศาสดาของศาสนาอิสลามคือนบีมูฮัมหมัด ศาสนาอิสลามเกิดขึ้นในดินแดนทะเลทรายอาหรับเมืองเมกกะประเทศซาอุดีอาระเบีย ในยุคนั้นชาวอาหรับแตกออกเป็นหลายกลุ่มขาดความสามัคคียากแก่การปกครอง มีการรบพุ่งฆ่าฟันกันตลอดเวลา ไม่มีศาสนาเป็นแก่นสาร คนส่วนใหญ่นับถือเทพเจ้าและรูปเคารพต่าง ๆ ประชาชนไม่มีศีลธรรม สตรีจะถูกข่มเหงรังแกมากที่สุด นบีมูฮัมหมัดเกิดขึ้นท่ามกลางสภาพสังคมที่เสื่อมทราบเช่นนี้ จึงคิดหาวิธีที่จะช่วยปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์นี้ให้ดีขึ้น นบีมูฮัมหมัดเป็นผู้ที่ฝักใฝ่ในศาสนาหาความสงบและบำเพ็ญสมาธิที่ถ้ำฮีรอ บนภูเขานูร์ในคืนหนึ่งของเดือนรอมฎอน กาเบรียลทูตของพระเจ้าได้นำโองการของอัลลอฮ์มาประทาน นบีมูฮัมหมัดได้นำคำสอนเหล่านี้มาเผยแพร่จนเกิดเป็นศาสนาอิสลามขึ้น ในระยะแรกของการเผยแผ่ศาสนาได้รับการต่อต้านเป็นอย่างมาก ถึงกับถูกทำร้ายจนต้องหลบหนีไปอยู่เมืองมะดีนะฮ์ จนเป็นที่ยอมรับและมีคนนับถือมากมาย ก็กลับมายึดเมืองเมกกะทำการเผยแผ่ศาสนาอิสลามอย่างเต็มที่ การเผยแผ่ศาสนาของอิสลามออกไปยังประเทศต่าง ๆ ในยุคหลังเป็นไปโดยไร้สงครามเข้ายึดเมืองเพื่อเผยแผ่ศาสนา โดยมีคัมภีร์ในศาสนาอิสลามคือคัมภีร์อัลกุรอาน

แนวประพฤติปฏิบัติและหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

แนวประพฤติปฏิบัติและหลักคำสอนของศาสนาอิสลามประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญ ๆดังต่อไปนี้คือ

1. ศรัทธาต่ออัลเลาะห์ ให้ศรัทธาโดยปราศจากข้อสงสัยใด ๆ ว่าพระอัลเลาะห์ทรงมีอยู่จริง ทรงดำรงอยู่ด้วยพระองค์ ทรงมีมาแต่ดั้งเดิม โดยไม่มีสิ่งใดมาก่อนพระองค์ ทรงดำรงอยู่ตลอดกาล ไม่มีสิ่งใดอยู่หลังจากพระองค์ทรงสร้างทุกอย่างในท้องฟ้า เพียบพร้อมด้วยคุณลักษณะอันประเสริฐ

2. ศรัทธาต่อมลาอิกะฮฺ ซึ่งเป็นบ่าวอัลเลาะห์ประเภทหนึ่งที่ไม่อาจมองเห็นตัวตนหรือทราบรูปร่างที่แท้จริง บรรดามลาอิกะฮฺนี้ปราศจากควมผิดพลาด บริสุทธิ์จากความมัวหมองทั้งปวง มีคุณสมบัติไม่เหมือนมนุษย์คือไม่กิน ไม่นอน ไมมีเพศ สามารถจำแลงร่างได้

3. ศรัทธาในพระคัมภีร์ของพระเจ้า คือศรัทธาว่าอัลเลาะห์ทรงประทานคัมภีร์ให้กับบรรดาศาสนทูตเพื่อนำไปประกาศให้ประชาชนได้ทราบหลักคำสอนซึ่งมีอยู่ 2 ประเภทคือ

1) สอนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า

2) สอนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน โดยบรรดาคัมภีร์ที่ประทานมานั้นมีวิธีประทานต่าง ๆ กันดังนี้คือ

(1) ถ่ายทอดโองการต่าง ๆ เข้าจิตใจของศาสนา

(2) การได้ยินเสียงในลักษณะอยู่ในภวังค์หรือการฝัน

(3) โดยมลาอิกะฮฺ มีนามว่า ญิบรีล ถูกส่งมาพร้อมกับโองการของพระเจ้า

นำมาให้ศาสดาด้วยคำพูดอันชัดเจน สำหรับคัมภีร์อัลกุรอานได้ถูกบันทึกตั้งแต่ศาสดานบีมูฮัมหมัดยังมีชีวิตอยู่และได้ท่องจำโดยสาวกของท่าน คัมภีร์นี้ไม่เคยปรับปรุงแก้ไขแต่อย่างไร มิใช่วรรณกรรมที่มนุษย์ประพันธ์ขึ้นมา แต่ถูกประทานมาจากอัลเลาะห์เจ้า

4. ศรัทธาในบรรดาศาสนทูต ให้ศรัทธาว่า อัลเลาะห์ทรงคัดเลือกบุคคลเป็นผู้ส่งสารนำบทบัญญัติของพระองค์มาสั่งสอนแก่ปวงชน อัลกุรอานสอนว่า ศาสนทูตที่ปรากฏชื่อในคัมภีร์อัลกุรอานมี 25 ท่าน มุสลิมทุกคนต้องศรัทธาในบรรดาศาสนทูตดังกล่าวทั้งหมดจะละเว้นท่านหนึ่งท่านใดมิได้และถือว่าทุกท่านที่กล่าวมานี้เป็นมุสลิมและเป็นบ่าวของอัลเลาะห์เหมือน ๆ กัน

5. ศรัทธาต่อวันปรโลก มีหลักการว่า มีวันหนึ่งที่เป็นวันพิจารณาผลกรรมของมนุษย์ทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลได้พินาศแตกดับหมดแล้ว จากนั้นอัลเลาะห์จะได้ให้ทุกคนคืนชีพมาชำระงานที่เขาประกอบไว้ในโลกดังข้อความว่า ผู้ประกอบความดีจะได้รับตอบสนองด้วยสิ่งดี ผู้ประกอบกรรมชั่วก็จะได้รับผลตอบสนองคือการลงโทษดังข้อความว่า ผู้ใดประกอบกรรมดีแม้เพียงน้อยนิด เขาก็จะได้เห็นมัน และผู้ใดประกอบกรรมชั่วแม้เพียงน้อยนิด เขาก็จะได้เห็นมัน

6. การศรัทธาต่อกฎกำหนดสภาวะ คือระเบียบอันรัดกุมที่อัลเลาะห์ทรงกำหนดไว้แก่โลก การศรัทธาต่อกฎกำหนดสภาวะคือการยอมรับในอำนาจของอัลเลาะห์ที่ทรงครอบครองความเป็นไปของทุกสิ่งแต่ละสิ่งเป็นไปตามพระประสงค์ที่พระองค์ทรงกำหนดไว้ทุกประการเช่นการถือกำเนิด ชาติพันธุ์ เป็นต้น

การนมัสการนี้จะทำคนเดียวก็ได้ แต่ถ้าจะร่วมกันทำเป็นหมู่ยิ่งได้กุศลเพิ่มขึ้น มีข้อห้ามในการนมัสการเมื่อเวลามึนเมา

7. การถือศีลอด การถือศีลอดเป็นหลักมูลฐานของอิสลามข้อหนึ่งที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ มีกำหนดขึ้นในทุก ๆ ปี ปีละ 1 เดือน คือ ตกเดือนรอมฎอน อันเป็นเดือนที่ 6 แห่งปีอิสลาม นับแบบจันทรคติ

การถือศีลอด คือ การงดเว้นจากการบริโภคและอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้แน่นอน มีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ คือ

1. เป็นมุสลิม
2. มีอายุบรรลุศาสนาภาวะ (ประมาณ 15 ปี)
3. มีสติสัมปชัญญะ
4. มีพลังความสามารถที่จะปฏิบัติได้

กิจกรรมที่กระทำในพิธีศีลอด คือ

1. ตั้งจิตปรารถนา (นียะฮ์) ไว้แต่กลางคืนว่าตนจะถือศีลอด
2. งดเว้นการกิน ดื่ม และอื่นๆ ตามข้อกำหนด

จุดประสงค์ของการถือศีลอด

1. เพื่อทำให้จิตใจบริสุทธิ์
2. ให้รู้จักควบคุมจิตใจและตัดกิเลส
3. ให้รู้จักรสของการมีขันติ
4. ให้รู้จักสภาพของคนยากจน อนาถา จะทำให้เกิดความเมตตาแก่คนทั่วไป

จุดเริ่มต้นของการเข้าถือศีลอดในเดือนรอมฎอนตามศาสนาบัญญัติ

เรื่องที่ 4 ประวัติศาสดาและคำสอนของศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประเภทเอกเทวนิยมคือเชื่อว่ามีพระเจ้าสูงสุดเพียงองค์เดียว เป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง พระเจ้าองค์นั้นคือ พระยะโฮวาห์ ศาสนาคริสต์เชื่อว่ามนุษย์มีบาปมาแต่กำเนิด พระเจ้าจึงส่งพระเยซูมาไถ่บาป เชื่อว่าวิญญาณเป็นอมตะ เมื่อถึงวันตัดสินโลก มนุษย์จะไปอยู่ในสวรรค์ หรือในนรกชั่วนิรันดร์ เชื่อว่ามีเทวดาอยู่มากมายทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว ซาตานเป็นหัวหน้าฝ่ายชั่วในที่สุดก็จะถูกพระเจ้าทำลาย

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดในโลก คำว่า Christ มาจากภาษาโรมัน ว่า Christus และคำนี้มาจากภาษากรีก อีกต่อหนึ่งคือคำว่า Christos ซึ่งแปลมาจากคำว่า Messiah ในภาษาฮิบรู คำว่า messiah แปลว่า พระผู้ปลดเปลื้องทุกข์ภัย

ศาสนาคริสต์เกิดในปาเลสไตน์เมื่อ พ.ศ. 543 โดยคำนวณจากปีเกิดของพระเยซู ซึ่งเป็นศาสดาของศาสนานี้ ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่พัฒนามาจากศาสนายูดายหรือยิว เพราะศาสนาคริสต์นับถือพระเจ้าองค์เดียวกันกับศาสนายูดายคือพระยะโฮวาห์ พระเยซูเป็นชาวยิว มิได้ปรารถนาที่จะตั้งศาสนาใหม่แต่ทรงต้องการปฏิรูปศาสนายิวให้บริสุทธิ์ขึ้น ทรงกล่าวว่า “อย่าคิดว่าเรามาทำลายพระบัญญัติ และคำของศาสดาพยากรณ์เสีย เรามิได้มาทำลายแต่มาเพื่อทำให้สำเร็จ”

ก่อนหน้าที่พระเยซูประสูติ ประเทศปาเลสไตน์ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของจักรวรรดิใกล้เคียงติดต่อกันเป็นระยะเวลากว่า 100 ปี เริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 1 ก่อนคริสต์กาล ตกเป็นเมืองขึ้นของอัสซีเรีย บาบิโลเนียจักรวรรดิเปอร์เซีย จักรวรรดิกรีกในสมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช และในที่สุดตกเป็นของอาณานิคมจักรวรรดิโรมัน ตลอดเวลาที่ตกเป็นเมืองขึ้นนี้ ผู้พยากรณ์หลายท่านได้พยากรณ์ถึงพระเมสสิอา (Messiah) พระผู้ช่วยให้รอด ซึ่งเป็นพระบุตรของพระเจ้าที่จะเสด็จมาปลดแอกชาวยิวให้ได้รับเสรีภาพและจะทรงไถ่บาป ให้ชาวยิวพ้นจากความหายนะและได้รับความรอดชั่วนิรันดร ในสมัยนั้นชาวยิวเชื่อใน

คำพยากรณ์นี้มาก และพระเยซูประสูติในช่วงเวลานั้นพอดี พระเยซูเกิดที่หมู่บ้านเบธเลเฮม แขวงยูดาย กรุงเยรูซาเล็ม มารดาชื่อมาเรีย บิดาชื่อโยเซฟ ตามประวัติมาเรียนั้นตั้งครรภ์มาก่อนขณะที่ยังเป็นคู่หมั้นกับโยเซฟ เทวฑูตจึงมาเข้าฝันบอกโยเซฟว่าบุตรในครรภ์มาเรียเป็นบุตรของพระเจ้าให้ตั้งชื่อว่าเยซู ต่อมาจะเป็นผู้ไถ่บาปให้กับชาวยิว โยเซฟจึงปฏิบัติตามและรับมาเรียมาอยู่ด้วยโดยไม่สมสู่เยี่ยงกริยา พระเยซูได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี เป็นศิษย์ของโยฮันศึกษาพระคัมภีร์เก่าจนแตกฉาน ท่านมีนิสัยใฝ่สงบชอบวิเวก เมื่ออายุ 30 ปี ได้รับศีลล้างบาปที่แม่น้ำจอร์แดน ตั้งแต่นั้นมาถือว่าท่านสำเร็จภูมิธรรมสูงสุดในศาสนา พระองค์มีสาวก 12 คนเป็นหลักในศาสนาทำหน้าที่สืบศาสนามีนักบุญเปโตร (Saint Peter) เป็นหัวหน้าผู้สืบตำแหน่งนักบุญเปโตรต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบันเรียกว่า สมเด็จพระสันตะปาปาพระเยซูเผยแผ่ศาสนาทั่วดินแดนปาเลสไตน์เป็นเวลา 3 ปี มีพวกปุโรหิต ธรรมาจารย์และพวกซีซ่าร์เกลียด ชังขณะที่พระองค์รับประทานอาหารมื้อค่ำกับสาวก 12 คนเป็นมื้อสุดท้าย ทหารโรมันจับตัวท่านในข้อหาเป็นกบฏและถูกตัดสินให้ลงโทษประหารชีวิตโดยตรึงกับไม้กางเขนไว้ จนสิ้นพระชนม์

วิธีการเผยแผ่คำสอนของพระเยซู

พระเยซูใช้วิธีการ 3 วิธีในการเผยแผ่คำสอนคือ

1. การรักษาบุคคลที่เจ็บป่วยให้หาย คนตายให้ฟื้นเป็นการปลูกศรัทธาของปวงชนให้เกิดมีขึ้นต่ออำนาจของพระเจ้า

2. การแสดงความฉลาดในการแก้ปัญหา เช่น เมื่อมีการให้ตัดสินคดีหญิงผิดประเวณี พระเยซูตรัสว่าลงโทษได้ แต่ผู้ลงโทษจะต้องเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นต้น

3. การประกาศหลักการแห่งความรักความเมตตา กรุณา และกล่าวว่า จงรักศัตรูท่าน จงอธิษฐานเพื่อผู้ที่ข่มเหงท่าน ทำดังนี้แล้วท่านจะเป็นบุตรของพระบิดาของท่านในสวรรค์

หลักธรรมของศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์จารึกหลักธรรมไว้ในคัมภีร์ไบเบิ้ล หลักธรรมของพระเยซูบางข้อตรงข้ามกับศาสนายิว บางข้อให้การปฏิรูปและประยุกต์เสียใหม่ เช่น

1. พระเจ้าทรงเป็นบิดาที่ดี พร้อมที่จะประทานอภัยให้แก่บุตรที่กลับใจ แต่ขณะเดียวกันก็ทรงเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความเด็ดเดี่ยว ลงโทษผู้ที่ไม่เชื่อฟัง

2. พระเยซูทรงเป็นผู้ประกาศข่าวดีโดยแจ้งให้ทราบว่าอาณาจักรของพระเจ้ามาถึงแล้ว ผู้ที่ศรัทธาจะได้รับมหากรุณาธิคุณจากพระเจ้า

3. หลักการสำนึกผิด ให้พิจารณาตนเองว่าให้ทำผิดอะไร และตั้งใจที่จะเลิกทำความชั่วนั้นเสีย

4. หลักความเสมอภาคคือความรัก ความเมตตาของพระเจ้าที่มีต่อมนุษย์ทั้งมวลโดยไม่เลือกชั้นวรรณะผู้ที่ทำความดีแล้วต้องได้รับรางวัลจากพระเจ้าโดยเสมอภาคกัน

5. ให้ละความเคียดแค้นพยาบาท การจองเวรซึ่งกันและกัน ใครรักก็รักตอบ ใครอาฆาตมุ่งร้ายก็ต้องให้อภัย

คำสอนของพระเยซูที่สำคัญ ๆ อีกคือ

1. พระเยซูเป็นบุตรของพระเจ้า ทรงส่งให้มาเกิดในโลกมนุษย์ เพื่อไถ่บาปให้มนุษย์ มิได้เสด็จมาปราบศัตรูด้วยอาวุธ แต่ทรงมาสร้างสันติ

2. ผู้ที่เชื่อพระเยซู จะได้รับความรอดและชีวิตนิรันดร จะไม่ถูกพิพากษาวันสิ้นโลก ส่วนผู้ที่ไม่ศรัทธาจะถูกพิพากษาในวันสิ้นโลก

3. ทรงสั่งสอนให้ชาวยิวกลับใจใหม่ มิให้นับถือเฉพาะในด้านประกอบพิธีกรรมหรือท่องคำสวดด้วยปากไม่จริงใจ ทรงติเตียนพวกพระยิวว่าเป็นพวกปากว่าตาขยิบไม่รู้จักพระเจ้าที่แท้จริง

4. บัญญัติของพระเยซูที่สูงสุดคือ “การรักพระเจ้าสุดใจและรักเพื่อนบ้านเหมือนตัวเราเอง” ผู้ที่พระเจ้าโปรดปรานคือผู้ที่อยู่ในความดีความชอบธรรมทั้งกาย วาจา ใจ ผู้ที่ผิดด้านจิตใจถือว่ามีบาปเท่ากับการกระทำ

5. สอนไม่ให้กังวลความสุขทางโลกอันได้จากวัตถุให้แสวงหาความสุขด้านจิตใจ ผู้ที่ห่วงสมบัติจะไม่ได้ขึ้นสวรรค์ ไม่ได้พบกับพระเจ้า

6. ในด้านการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ทรงสอนว่า การไม่ทำชั่วตอบแทนกรรมชั่วหรือทำดีตอบแทนความดีเท่านั้นยังไม่เพียงพอ ให้ทำดีตอบแทนความชั่ว และให้รักศัตรูดังที่ได้เปรียบเทียบว่า อย่าต่อสู้คนชั่ว ถ้าผู้ใดตบแก้มขวาของท่านก็จงหันแก้มซ้ายให้เขาด้วย

7. ความดีสูงสุดคือการทำตัวตามแบบพระเยซู คุณธรรมสูงสุดคือความรัก ความเมตตา กรุณา ความอ่อนโยน ความถ่อมตน ความอดทนต่อความทุกข์ทั้งปวง

พิธีกรรมสำคัญของศาสนาคริสต์ เรียกว่าพิธีศักดิ์สิทธิ์ 7 ประการ คือ

1. ศีลล้างบาปหรือศีลจุ่ม (Baptism) กระทำเมื่อเป็นทารกหรือเมื่อเข้าเป็นคริสตศาสนิกชน พิธีนี้กระทำตามแบบของพระเยซูเมื่อก่อนทรงออกเทศนา ให้นิกายคาทอลิกปัจจุบันไม่จุ่มตัวในน้ำแต่ใช้น้ำศักดิ์สิทธิ์เทบนศีรษะเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการล้างบาป ศีลนี้สำคัญที่สุด ผู้ใดไม่ได้รับศีลล้างบาปจะไม่ได้ชื่อว่าเป็นบุตรของพระเจ้าและจะไม่ได้ชีวิตนิรันดร

2. ศีลกำลัง (Confirmation) กระทำอีกครั้งหนึ่งเมื่อพ้นวัยเด็กและเป็นผู้ใหญ่แล้วเพื่อเป็นคริสตศาสนิกชนที่สมบูรณ์

3. ศีลมหาสนิท (Holy Communion) สำหรับคริสต์ศาสนิกชนอาจทำทุกวัน ทุกสัปดาห์ ทุกเดือนหรืออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยรับประทานขนมปังและเหล้าองุ่น เป็นสัญลักษณ์ตามแบบที่พระเยซูกระทำแก่อัครสาวกในพระกระยาหารมื้อสุดท้ายก่อนถูกตรึงกางเขน ขนมปังคือ พระกาย เหล้าองุ่นคือพระโลหิตของพระเยซู ฝ่ายคาทอลิกเชื่อว่าการกระทำพิธีนี้ผู้ได้รับประกาศจะมีชีวิตนิรันดร

4. ศีลแก้บาป (Penance) สำหรับคาทอลิกที่กระทำบาปประสงค์จะได้รับการอภัยบาปต้องไปสารภาพบาปนั้นต่อนักบวชด้วยความสำนึกผิดอย่างแท้จริง ถือว่านักบวชได้รับอำนาจในการยกบาปโดยตรงจากสันตะปาปา ซึ่งเป็นผู้แทนของพระเยซูคริสต์ นักบวชจะยกบาปและตักเตือนสั่งสอนไม่ให้ทำบาปอีก

5. ศีลเจิมคนไข้ (Extreme Unetion) กระทำเมื่อคนไข้เจ็บหนักใกล้จะตาย เมื่อชำระบาปขั้นสุดท้ายจะช่วยให้มีสติกำลัง สามารถต่อสู้กับความตายจนถึงที่สุด วิธีทำบาทหลวงใช้น้ำมันศักดิ์สิทธิ์เจิมทาที่หู จมูก ปาก มือ และเท้าของคนไข้ พร้อมกับสวดอวยพร ทุกคนในบ้านจะต้องสวดพร้อม

6. ศีลสมรสหรือศีลกล่าว (Matrimony) กระทำแก่คู่บ่าวสาวในพิธีสมรส ผู้รับศีลสมรสโดยถูกต้องแล้วจะหย่าร้างกันไม่ได้ และห้ามสมรสใหม่ขณะที่สามีภรรยายังมีชีวิตอยู่ การจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายโดยไม่ได้รับศีลสมรส ไม่ถือว่าเป็นสามีภริยาโดยถูกต้องตามกฎหมายของศาสนา

7. ศีลอนุกรม (Holy Order หรือ Ordination) เป็นศีลบวชให้กับบุคคลที่เป็นบาทหลวง ผู้มีอำนาจโปรดศีลอนุกรมคือสังฆราช ซึ่งถือเป็นผู้แทนของพระเยซูคริสต์ เมื่อได้รับศีลอนุกรมแล้วไม่อนุญาตให้สมรส กฎข้อนี้เกิดขึ้นภายหลังโดยศาสนาจักรเป็นผู้ออกกฎนี้

นิกายของศาสนาคริสต์

เดิมศาสนาคริสต์มีนิกายเดียวคือโรมันคาทอลิก มีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่สำนักวาติกันกรุงโรม ใช้ภาษาละตินเป็นภาษาของศาสนา ประมุขของศาสนาคือสันตะปาปา เน้นว่าเป็นผู้สืบทอดศาสนาคำสอนของพระเยซูมีพระคือบาทหลวง เป็นนิกายที่เชื่อเรื่องบุญบาป รูปเคารพถือไม้กางเขนที่พระเยซูถูกตรึงอยู่ ต่อมาอาณาจักรไบเซนไทน์มีศูนย์กลางที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล ประเทศตุรกี ปัจจุบัน มีความเป็นอิสระไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของสันตะปาปาจึงแยกนิกายมาชื่อว่า กรีกออร์ธอดอกซ์ ไม่มีศูนย์กลางอำนาจที่ใดโดยเฉพาะให้ความสำคัญของประมุขที่เรียกว่า ปาตริอาร์ค หรืออาร์คบิชอป ต่อมามีบาทหลวงชาวเยอรมัน ชื่อ มาร์ติน ลูเธอร์ ไม่พอใจการปกครองของสำนักวาติกัน และโดนขับออกจากศาสนาจักรในปี ค.ศ.1521 จึงแยกตนเองออกมาตั้งนิกายใหม่คือ โปรเตสแตนต์ เน้นคัมภีร์ไม่มีนักบวช รับศีลศักดิ์สิทธิ์เพียง 2 อย่างคือ ศีลล้างบาปและศีลมหาสนิท

เรื่องที่ 5 ประวัติศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและคำสอน

ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูเกิดในเอเชียใต้คือประเทศอินเดีย เมื่อประมาณ 1,400 ปีก่อนคริสต์ศักราชเกิดจากพวกอารยันที่อพยพเข้ามาในประเทศอินเดียถือกันว่าเป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในโลก พระเวทเป็นคัมภีร์ศาสนาพราหมณ์ได้รับการยกย่องว่าเป็นคัมภีร์ที่เก่าแก่ที่สุดในโลก และเป็นวรรรคดีที่เก่าแก่ที่สุดในโลกชื่อของศาสนาเปลี่ยนไปตามกาลเวลา

ในตอนแรกเริ่มเรียกตัวเองว่า “พราหมณ์” ต่อมาศาสนาเสื่อมลงระยะหนึ่งและได้มาฟื้นฟูปรับปรุงให้เป็นศาสนาฮินดู โดยเพิ่มบางสิ่งบางอย่างเข้าไป มีการปรับปรุงเนื้อหาหลักธรรมคำสอนให้ดีขึ้น คำว่า “ฮินดู” เป็นคำที่ใช้เรียกชาวอารยันที่อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในลุ่มแม่น้ำสินธุ และเป็นคำที่ใช้เรียกลูกผสมของชาวอารยันกับชาวพื้นเมืองในชมพูทวีป และชนพื้นเมืองนี้ได้พัฒนาศาสนาพราหมณ์โดยการเพิ่มเติมอะไรใหม่ ๆ ลงไป แล้วเรียกศาสนาของพวกนี้ว่า “ศาสนาฮินดู” เพราะฉะนั้นศาสนาพราหมณ์จึงมีอีกชื่อในศาสนาใหม่ว่า “ฮินดู” จนถึงปัจจุบัน

ในอดีตศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูจะมีการจัดคัมภีร์ออกเป็น 3 พวกตามการยกย่องนับถือเทวะทั้ง 3 โดยแยกเป็น 3 นิกายใหญ่ ๆ นิกายใดนับถือเทวะองค์ใดก็ยกย่องว่าเทวะองค์นั้นสูงสุด ต่อมานักปราชญ์ชาวฮินดูได้กำหนดให้เทวะทั้ง 3 องค์เป็นใหญ่สูงสุดเสมอกัน เทวะทั้ง 3 องค์นี้รับการนำมารวมกันเรียกว่า “ตรีมูรติ” ใช้คำว่าสวดว่า “โอม” ซึ่งย่อมาจาก “ อะ อุ มะ” แต่ละพยางค์แทนเทวะ 3 องค์ คือ

“อะ” แทนพระวิษณุหรือพระนารายณ์

“อุ” แทนพระศิวะหรืออิศวร

“มะ” แทนพระพรหม

พระนารายณ์

พระศิวะ

พระพรหม

ในประเทศอินเดียได้มีการแบ่งชนชั้นออกเป็น 4 วรรณะ คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ คือ พ่อค้าคหบดี และศูทรกรรมกรคนใช้แรงงาน วรรณะพราหมณ์ถือว่าเป็นวรรณะสูงสุด เป็นพวกทำหน้าที่ทางศาสนา “พราหมณ์” เป็นคำศัพท์ที่เนื่องมาจากคำว่า “พรหม” คนในวรรณะนี้ถือว่าตนสืบเชื้อสายมาจากพรหม สามารถติดต่อเกี่ยวข้องกับโองการต่าง ๆ

จากพรหมซึ่งเป็นพระผู้เป็นเจ้ามาแจ้งแก่ชาวโลกมนุษย์ได้ สามารถติดต่อบวงสรวงอ้อนวอนเทพเจ้าให้มาประสาทพรหรือบันดาลความเป็นไปต่าง ๆ ในโลกมนุษย์ได้

พวกพราหมณ์จึงเป็นที่เคารพยำเกรงของคนทุกวรรณะ แม้แต่กษัตริย์ผู้เป็นใหญ่ในการปกครอง เมื่อพวกพราหมณ์มีอำนาจมาก มีคนยำเกรงมาก โอกาสที่จะแสวงหาลาภสักการะจึงมีมาก พวกพราหมณ์แต่ละพวกจะแข่งขันในการทำพิธีโดยถือว่าการจัดทำพิธีต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามพิธีที่กำหนดไว้ในพระเวทเป็นสิ่งสำคัญชนวรรณะพราหมณ์ได้รวบรวมสรรพวิชาทั้งหลายที่ตนค้นพบหรือเข้าใจเรื่อง ประมวลความรู้เรียกว่า “ไสยศาสตร์” ซึ่งขึ้นต้นด้วยวิชาที่สำคัญที่สุดคือ “พระเวท” อันหมายถึงวิชาการที่เกี่ยวกับพรหม เทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่มนุษย์ต้องเคารพบูชา สมัยนั้นยังไม่มีหนังสือ จึงต้องใช้วิธีท่องจำและสอนต่อ ๆ กันมา พระเวทประกอบด้วย “มนตรี” คือคาถาสำหรับท่องจำกับ “พราหมณะ” ซึ่งเป็นคัมภีร์คู่มือที่พวกพราหมณ์แต่ละกลุ่มได้เพิ่มเติมในพิธีกรรมของตนให้ละเอียดพิศดารขึ้นจนพราหมณ์เองไม่สามารถท่องจำได้ จึงต้องมีคู่มือ “พราหมณะ” คือคำอธิบายลัทธิพิธีกรรมต่าง ๆ ของพระเวท แต่เดิมมี 3 อย่าง เรียกว่า “ไตรเพท” ได้แก่

1. ฤคเวท เป็นคัมภีร์เก่าแก่ที่สุด ถือกันว่าออกจากโอษฐ์ของพระพรหมซึ่งพวกฤาษีได้สดับแล้วนำมาอนุศาสน์นรชนอีกต่อหนึ่ง กล่าวด้วยเทวดาต่าง ๆ และการบนบานให้ช่วยขจัดภัยทั้งมวล

2. ยชุรเวท กล่าวด้วยพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นตำราการทำพิธีกรรมของพราหมณ์โดยตรง

3. สามเวท กล่าวด้วยบทคาถาสังเวยสำหรับแห่กล่อมเทวดา บูชาน้ำโสมแก่เทวะทั้งหลาย (“สาม” แปลว่า สวด”) ดังมีบทแห่กล่อมพระนเรศร์-พระนารายณ์ หลังพิธีตรัยยัมปวายเสร็จสิ้นแล้วต่อมาเพิ่ม “อาถรรพเวท” ซึ่งเป็นพระเวทที่เกี่ยวกับอาถรรพ์ต่าง ๆ มีมนตร์สำหรับใช้ในกิจการทั้งปวงรักษาโรคภัยไข้เจ็บ หรือกำจัดผลร้ายอันจะมีมาแต่พยาธิและมรณภัยและรวมทั้งสำหรับใช้ทำร้ายแก่หมู่อมิตรโดยเสกสิ่งหนึ่งสิ่งใดเข้าตัว หรือฝังรูปฝังรอยหรือทำเสน่ห์ยาแฝด

นอกจากพระเวททั้ง 4 นี้แล้ว ยังมี “พระเวทรอง” อีก 4 อย่าง เรียก “อุปเวท” เป็นวิชาที่กล่าวด้วยวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ อันเป็นวิทยาการโดยเฉพาะคือ

1. อยุรเวท ได้แก่ ตำราแพทยศาสตร์ กล่าวด้วยการใช้สมุนไพรและมนต์ต่าง ๆ ในการรักษาโรคมีเทวดาประจำเป็นเจ้าของคือฤาษีทั้งแปดซึ่งไม่ปรากฏนามแน่นอน

2. คานธรรมเวท ได้แก่ ตำราขับร้องและดนตรี กับนาฏศาสตร์หรือการฟ้อนรำ มีเทวดาประจำคือพระนารทฤาษี หรือที่เรียกว่า พระนารอท หรือ พระปรคนธรรพ์

3. ธนุรเวท ได้แก่ วิชายิงธนูและการใช้อาวุธสงคราม ซึ่งบัดนี้เรียก “ยุทธศาสตร์” มีเทวดาประจำคือ พระขันทกุมาร

4. สถาปัตยเวท ได้แก่ วิชาก่อสร้างซึ่งเรียกว่า “ สถาปัตยกรรม” เทวดาประจำคือพระวิษณุกรรม

วรรณะพราหมณ์ในศาสนาฮินดู

ในประเทศอินเดียได้แบ่งออกเป็น 4 วรรณะ คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ ศูทร ในที่นี้จะกล่าวถึงวรรณะพราหมณ์ หรือตระกูลนักบวชเท่านั้น นี้ไม่จำเป็นต้องบวชทุกคน แบ่งออกเป็น 4 ชั้นคือ

1. พรหมจารี คือพวกนักเรียน มีหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติและศึกษาพระเวทในสำนักคณาจารย์คนใดคนหนึ่ง (เทียบกับศาสนาพุทธ คือ สามเณร และนวกะ)

2. คฤหบดี คือผู้ครองเรือน มีภรรยา มีครอบครัว เป็นหัวหน้าในบ้าน อ่านและสอนพระเวท ทำการบูชาเอง หรือช่วยผู้อื่นกระทำยัญกรรม ให้ทาน และรับทักษิณา

3. วานปรัสถ์ คือผู้อยู่ป่าละเคหสถานและครอบครัวเข้าป่าเพื่อทรมานตน มักน้อยในอาหารและเครื่องนุ่งห่ม กระทำทุกรกิริยา สมาธิมั่งคงในกิจวัตร ได้แก่

ฤาษี แปลว่า ผู้แสวง หมายถึงแสวงหาโมกษะ คือการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตาย เกิด

โยคี แปลว่า ผู้บำเพ็ญโยคะ คือทรมานกายโดยวิธีแห่งอิริยาบถต่าง ๆ เพื่อหวังผลสำเร็จเป็นผู้วิเศษ เช่น ยืนขาเดียว เหนี่ยวกินลมนานนับสิบปี นั่งสมาธิโดยไม่ลุกขึ้นเลยเป็นเวลาสิบปี

ดาบส แปลว่า ผู้บำเพ็ญตน คือ ความเพ่งเล็งในดวงจิตเพื่อประโยชน์ให้อาตมันเข้าร่วมอยู่ในปรมัตถ์ (หรือปรพรหม) ให้เกิดความบริสุทธิ์ใสสะอาด แม้กระทบอารมณ์ใด ๆ ก็ไม่แปรปรวน

มุนี แปลว่า ผู้สงบได้แก่ผู้สำเร็จฌานสมบัติ คือผู้กระทำตบะและโยคะจนถึงที่สุดแล้ว

สิทธา แปลว่า ผู้สำเร็จฌานสมบัติ คือ ผู้กระทำตบะและโยคะจนถึงที่สุดแล้ว

นักพรต แปลว่า ผู้บวชและถือพรตตามลัทธิพราหมณ์

ชฎิล แปลว่า ฤาษีผู้มุ่นมวยผมสูงเป็นชฎา

นิกายและลัทธิ

มีสี่นิกายด้วยกัน คือ

นิกายไศวะ ถือพระอิศวรเป็นใหญ่ และนับถือพระนารายณ์ พระพรหม กับเทพอื่น ๆ ด้วย

นิกายไวษณพ ถือพระนารายณ์เป็นใหญ่ และนับถือพระศิวะ พระพรหม กับเทพอื่น ๆ ด้วย

นิกายศากต ถือว่าพระแม่อาทิศักตี หรือพระแม่ปราศักตีเป็นใหญ่ และนับถือพระพรหม พระนารายณ์ กับ เทพอื่น ๆ ด้วย

นิกายสมารต ถือเทพห้าองค์ด้วยกัน คือ พระพิฆเณศวร พระแม่ภวานี คือพระศักตี พระพรหม พระนารายณ์ พระศิวะ ไม่มีองค์ใดใหญ่กว่าโดยเฉพาะ

ลัทธิ

ปรมาตมัน คือ พรหมัน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ อปรหมัน ความเจริญสูงสุด (Ultimate Reality) และปรพรหมัน คือ ความจริงขั้นเทพเจ้าสูงสุด (Supreme Being) คำสอนในคัมภีร์อุปนิษัท ทำให้ศาสนาพราหมณ์เป็นเอกนิยม (Monoism) เชื่อว่าสรรพสิ่งมาจากหนึ่งและกลับไปสู่ความเป็นหนึ่ง หลังจากคัมภีร์อุปนิษัทได้พัฒนาจนถึงขีดสุด ทำให้เกิดลัทธิปรัชญาอีก 6 สำนัก ดังต่อไปนี้

1. นยายะ เจ้าลัทธิคือ โคตมะ
2. ไวเศษิกะ เจ้าลัทธิคือ กนาทะ
3. สางขยะ เจ้าลัทธิคือ กปิละ
4. โยคะ เจ้าลัทธิคือ ปตัญชลี
5. มีมางสาหรือปูรวมีมางสา เจ้าลัทธิคือ ไชมินิ
6. เวทานตะหรืออุตตรมีมางสา เจ้าลัทธิคือ พาทรายณะหรือวยาส

ลัทธินยายะ

นยายะ แปลว่า การนำไป คือนำไปสู่การพิจารณา สอบสวน อย่างละเอียดถี่ถ้วน หรือวิธีการหาความจริงซึ่งอาศัยหลักตรรกวิทยา เพราะเหตุนี้ชื่อเรียกสำหรับลัทธินยายะจึงมีหลายอย่าง เช่น ตรรกวิทยาบ้าง วิชาว่าด้วยวาทะบ้าง โคตมะผู้เป็นเจ้าของลัทธินี้เกิดประมาณ 550 ปี ก่อน ค.ศ. หรือก่อนพระพุทธเจ้าปรินิพพานประมาณ 7 ปี วิธีที่จะได้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักของลัทธินยายะนั้นมีอยู่ 16 ประการ เช่น

1. ประมาณ หรือวิธีให้เกิดความรู้ชอบนั้นมี 4 อย่าง คือ 1.การรู้ประจักษ์ 2.การอนุมานหรือคาดคะเน 3. การเปรียบเทียบ 4.บรรยายถ้อยคำ

2. ประเมยะ เรื่องที่พึ่งรู้ชอบมี 12 อย่าง คือ 1.อาตมัน 2.สรีระ 3.อนินทรีย์ 4.อรรถ 5.พุทธิ 6.มนะ 7.พฤติกรรม 8.โทษ 9.การเกิดอีก(หลังตายไปแล้ว) 10.ผลแห่งความดีความชั่ว 11.ความทุกข์ 12. ความหลุดพ้น

3. สังสะยะ ความสงสัย เป็นต้น

ลัทธิไวเศษิกะ

คำว่า ไวเศษิกะ คือ วิเศษ หมายถึง ลักษณะที่ทำให้สิ่งหนึ่งต่างไปจากอีกหนึ่งท่านกณาทะ ผู้ตั้งลัทธินี้ เกิดในศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสตศักราช ลัทธินี้สอนเพื่อความหลุดพ้นไป การหลุดพ้นนั้น การรู้อาตมันได้อย่างแจ่มแจ้งเป็นวิธีการสำคัญยิ่ง

ลัทธินี้ใช้วิธีตรรกวิทยา คือสิ่งที่มีอยู่จริงชั่วนิรันดร มีอยู่ 9 อย่าง คือ 1.ดิน 2.น้ำ 3.ไฟ 4.ลม 5.อากาศ 6. กาละ 7.ทิศ 8.อาตมัน 9. ใจ ด้วยการรวมตัวของสิ่งเหล่านี้ สิ่งอื่น ๆ ย่อมเกิดขึ้นมากมาย

ลัทธิสางขยะ

ลัทธิสางขยะนี้ ถือว่าเป็นปรัชญาฮินดูที่เก่าแก่ที่สุด เพราะนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการพยายามทำให้ปรัชญาของพระเวทกลมกลืนกับเหตุผล ฤๅษีกปิละเป็นผู้แต่งคัมภีย์แห่งลัทธินี้ท่านเกิดในสมัยศตวรรษที่ 6 ก่อน ค.ศ. ร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้า

คำว่า สางขยะ แปลว่า การนับหรือจำนวน กล่าวถึงความจริงแท้ 25 ประการย่อมลงเป็น 2 คือ บุรุษ ได้แก่ อาตมัน หรือวิญญาณสากล และประกฤติ(ปกติ) คือ สิ่งที่เป็นเนื้อหาหรือต้นกำเนิดของสิ่งทั้งหลาย

ความมุ่งหมายของลัทธินี้ เพื่อสร้างปัญญาให้เกิดเพื่อทำลายเหตุแห่งความทุกข์ทั้งปวงและปลดเปลื้องอาตมันออกจากสิ่งผูกพัน ความทุกข์ในความหมายของลัทธินี้แบ่งออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากเหตุภายใน เช่น ความผิดปกติของร่างกายและจิตใจ

2. ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากเหตุภายนอก เช่น มนุษย์ สัตว์ หรือสิ่งไม่มีชีวิตอื่นๆ

3. ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากเหตุนอกอำนาจ หรือเหนือธรรมชาติ เช่น บรรยากาศ ดาวพระเคราะห์ การแก้ทุกข์เหล่านี้ ต้องใช้ปัญญาที่สามารถปลดเปลื้องอาตมันออกจากสิ่งผูกพัน โดยหลักการแล้ว ลัทธินี้เป็นอเทวนิยม ไม่เชื่อเรื่องพระเจ้าสร้างโลก เป็นทวินิยม คือ เชื่อว่า ของจริงมีอยู่ 2 อย่าง คือ 1.อาตมัน 2.เนื้อหาของสิ่งที่เข้ามาผสมกับอาตมัน

ลัทธิโยคะ

ลัทธิโยคะ คำว่า โยคะ เป็นศาสตร์เดิมที่มีมานานแล้ว ปตัญชลี เป็นผู้รวบรวมเรียบเรียงขึ้น ท่านจึงได้รับเกียรติว่าเป็นผู้ตั้งลัทธิโยคะ ประมาณ 3 หรือ 4 ศตวรรษก่อน ค.ศ. โยคตะ แปลว่า การประกอบหรือการลงมือทำให้เกิดผล ลัทธินี้อาศัยปรัชญาของสางขยะเป็นฐานจุดหมาย คือจะช่วยมนุษย์ให้หลุดพ้นออกจากความทุกข์ 3 ประการดังกล่าวในลัทธิสางขยะ คือ

ในการทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ซึ่งเกิดจากเหตุภายใน เช่น โรคภัยไข้เจ็บหรือความประพฤติผิดต้องพยายามให้บรรลุความไม่ยึดถือโลก โดยไม่จำเป็นต้องแยกตัวออกจากโลก

ในการทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ซึ่งเกิดจากเหตุภายนอก เช่น สัตว์ร้าย หรือโจรผู้ร้าย เป็นต้นพึงสำรวมจิตใจให้บริสุทธิ์ สะอาด

ในการทำให้หลุดพ้นจากเหตุนอกอำนาจ หรือเห็นธรรมชาติ เช่น ธาตุ หรืออำนาจอันเร้นลับละเอียดอ่อน พึงบำเพ็ญสมาธิ ซึ่งเป็นจุดประสงค์อันแท้จริงของลัทธินี้

โยคีหรือผู้บำเพ็ญโยคะย่อมพยายามที่จะเป็นผู้หลุดพ้นจากวงกลมแห่งชีวิตและความตายอย่างเด็ดขาดโดยพิจารณาเห็นธรรมชาติว่าเป็นพลังอันเดียว แต่ทำงานสองแง่ คือ จากภายนอก พลังงานนี้พยายามที่จะแยกสิ่งทั้งหลายออกจากกัน ที่เรียกว่า ความตาย จากภายในพลังงานนี้พยายามที่จะรวมสิ่งทั้งหลายเข้าด้วยกันที่เรียกว่าชีวิต การบำเพ็ญโยคะก็เพื่อรวมพลังงาน 2 อย่างนี้เข้าด้วยกัน โยคะวางกฎสำหรับปฏิบัติและวางพิธีเพื่อควบคุมหรือสำรวมระวังจิตของแต่ละบุคคลที่เรียกว่า ชีวะ จนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจิตใจสากลที่เรียกว่า ปุรุษะ เมื่อชีวะบรรลุถึงสภาพดั้งเดิมของตนคือ ปุรุษะ ก็ชื่อว่า เป็นอิสระ หรือหลุดพ้นจากสถานการณ์ทั้งปวงแห่งพายุและความสงบ ความสุข ความทุกข์ และชื่อว่า พ้นจากความทุกข์ทั้งปวง

คำว่า “โอม” เป็นคำศักดิ์สิทธิ์ในลัทธิโยคะ ใช้สำหรับรวมความหมายที่เนื่องด้วยพระเป็นเจ้า แล้วกล่าวซ้ำๆ กันเพื่อให้เกิดความรู้ถึงสิ่งสูงสุด และเพื่อป้องกันอุปสรรคในการบำเพ็ญโยคะ

อุบายวิธีในการบำเพ็ญโยคะ มี 8 ประการ ดังนี้

ยมะ สำรวจความประพฤติ

นิยมะ การบำเพ็ญข้อวัตรทางศาสนา

อาสนะ ท่านั่งที่ถูกต้อง

ปราณายามะ การบังคับลมหายใจไปในทางที่ต้องการ

ปรัตยาหาระ การสำรวม ตา หู จมูก ลิ้น กาย

ธารณา การทำใจให้มั่นคง

ธยานะ การเพ่ง

สมาธิ การทำใจแน่วแน่ ตั้งมั่นอย่างลึกซึ้ง

ลัทธิมีมางสา

คำว่า มีมางสา แปลว่า พิจารณา สอบสวน หมายถึง พิจารณาสอบสวนพระเวทได้แก่ สอบสวนมันตระกับพราหณะ ไชมินิ ผู้แต่งคัมภีร์มีมางสูตร เกิดขึ้นสมัยระหว่าง 600 - 2000 ปี ก่อนคริสต์ศักราช

ความมุ่งหมายของลัทธิมีมางสา คือ สอบสวนถึงธรรมชาติแห่งการกระทำที่ถูกต้องซึ่งเรียกสั้นๆ ว่า “ธรรม” ข้อเสนออันเป็นฐานของลัทธิมีอยู่ว่า หน้าที่หรือการกระทำเป็นสาระอันสำคัญยิ่งของความเป็นมนุษย์ถ้าไม่มีการทำปัญญาก็ไม่มีผล ถ้าไม่มีการกระทำความสุขก็เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ถ้าไม่มีการกระทำจุดหมายปลายทางของมนุษย์ก็ไม่มีทางจะทำให้สมบูรณ์ได้เพราะฉะนั้นการกระทำที่ถูกต้อง ซึ่งเรียกว่าสั้นๆ ว่า “ธรรม” จึงเป็นสิ่งจำเป็นในเบื้องต้นของชีวิต

การกระทำทุกอย่างมีผล 2 ทาง คือ ผลภายนอกกับผลภายใน ผลภายนอกเป็นผลหยาบเป็นสิ่งที่แสดงตัวออกมา ผลภายในเป็นผลละเอียด เป็นสิ่งที่เรียกว่า “ศักยะ” คือยังไม่แสดงตัว แต่อาจให้ผลได้เหมือนนาฬิกาที่ไขลานไว้ ย่อมมีกำลังงานสะสมพร้อมที่จะแสดงผลออกมา

ผลภายนอกเป็นของชั่วคราว ผลภายในเป็นของชั่วนิรันดร เพราะฉะนั้นการกระทำทั้งหลาย จึงเท่ากับเป็นการปลูกพืชในอนาคต

ในข้อเสนอขั้นมูลฐานนี้ ลัทธิมางสาสอบสวนถึงการกระทำหรือกรรมทั้งปวงอันปรากฏพระเวทแล้วแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ มันตระ กับพราหมณะ มี 5 หัวข้อ ดังนี้

วิธี ระเบียบ วิธี

มันตระ หรือบทสวด

นามเธยะ ชื่อ

นิเสธะ ข้อห้าม

อรรถวาทะ คำอธิบายความหมาย หรือเนื้อความ

ลัทธิเวทานตะ

ลัทธิเวทาตะ สอบสวนถึงส่วนสุดท้ายของพระเวท จึงมีรากฐานตั้งอยู่บนปรัชญาของอุปนิษัท ซึ่งเป็นที่สุดแห่งพระเวท และมีหลักการส่วนใหญ่ว่าด้วยเรื่องญาณ หรือปัญญาอันสอบสวนถึงความจริงขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับ ปุรุษะ หรือ พระพรหม

ผู้เรียบเรียงคัมภีร์เวทานะ คือ พาทรายณะ กล่าวกันว่าท่านเป็นอาจารย์ของท่านไชมินิ ผู้ตั้งลัทธิมีมางสาพาทรายณะอยู่ในสมัยระหว่าง 600-200 ปี ก่อนคริสต์ศักราช

ในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางของลัทธินี้ มีหลักการอยู่ 4 ข้อ ดังนี้

วิเวกะ ความสงัดหรือความไม่เกี่ยวในฝ่ายหนึ่ง ระหว่างสิ่งอันเป็นนิรันดรกับมิใช่นิรันดรระหว่างสิ่งแท้กับสิ่งไม่แท้

ปราศจากราคะ คือ ไม่มีความกำหนดยินดี หรือความติดใจ ความต้องการ เช่น ความปรารถนาที่จะอภิรมย์ ในผลแห่งการกระทำ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สลัมปัต ความประพฤติชอบ ซึ่งแจกออกอีกหลายอย่าง เช่น สมะ ความสงบ ทมะ การฝึกตน อุปรติ มีใจกว้างขวาง ไม่ติด ลัทธินิกาย ติติกษา ความอดทน ศรัทธา ความเชื่อ สมาธานะ ความตั้งมั่นสมดุลแห่งจิตใจ

มุมุกษุตวะ ความปรารถนาที่ชอบ เพื่อจะรู้ความจริงขั้นสุดท้าย และเพื่อความหลุดพ้น

คำสอนที่สำคัญของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

หลักธรรมสำคัญของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู หลักธรรม 10 ประการ

1. ธฤติ ได้แก่ ความมั่นคง ความเพียร ความพอใจในสิ่งที่ตนมี
2. กษมา ได้แก่ ความอดทน อดกลั้น และมีเมตตากรุณา
3. ทมะ ได้แก่ การข่มจิตมิให้หวั่นไหวไปตามอารมณ์ มีสติอยู่เสมอ
4. อัสเตยะ ได้แก่ การไม่ลักขโมย ไม่กระทำโจรกรรม
5. เศาจะ ได้แก่ การทำตนให้สะอาดทั้งกายและใจ
6. อินทรียนิครหะ ได้แก่ การข่มการระงับอินทรีย์ 10 คือ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง มือ เท้า ทวารหนัก ทวารเบา และลำคอ ให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องอยู่ในขอบเขต
7. ธี ได้แก่ การมีสติ ปัญญา รู้จักการดำเนินชีวิตในสังคม
8. วิทยา ได้แก่ ความรู้ทางปรัชญา
9. สัตยา ได้แก่ ความจริง คือ ความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน
10. อโกธะ ความไม่โกรธ

หลักอาศรม 4

1. พรหมจารี ศึกษาเล่าเรียนและพฤติพรหมจรรย์ จนถึงอายุ 25 ปี ศึกษาจบ จึงกลับบ้าน

2. คฤหัสถ์ ครองเรือน จบจากการศึกษา กลับบ้าน ช่วยบิดามารดาทำงาน แต่งงานเพื่อรักษาวงศ์ตระกูล ประกอบอาชีพโดยยึดหลักธรรมเป็นเครื่องดำเนินชีวิต

3. วานปรัสถ์ สังคมกาล มอบทรัพย์สมบัติให้บุตรธิดา ออกอยู่ป่า แสวงหาความสงบ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การออกอยู่ป่าอาจจะทำเป็นครั้งคราวก็ได้

4. สันยาสี ปริพาชก เป็นระยะสุดท้ายแห่งชีวิต สละความสุขทางโลก ออกบวชเป็นปริพาชกเพื่อหลุดพ้นจากสังสารวัฏ

การเผยแผ่ของศาสนาพราหมณ์ในประเทศ

ศาสนาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยนั้นคือช่วงที่เป็นศาสนาพราหมณ์ โดยเข้ามาที่ประเทศไทยเมื่อใดนั้นไม่ปรากฏระยะเวลาที่แน่นอน นักประวัติศาสตร์ส่วนมากสันนิษฐานว่าศาสนาพราหมณ์นี้น่าจะเข้ามาย้อนสมัยสุโขทัยโบราณสถานและรูปสลักเทพเจ้าเป็นจำนวนมาก ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนา เช่นรูปลักษณะนารายณ์ 4 กร ถือสังข์ จักร คทา ดอกบัว สวมหมวกกระบอก เข้าใจว่าน่าจะมีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 9-10 หรือ เก่าไปกว่านั้น(ปัจจุบันอยู่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร)

นอกจากนี้ได้พบรูปสลักพระนารายณ์ทำด้วยศิลาที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โบราณสถานที่สำคัญที่ขุดพบ เช่น ปราสาทพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พระปรางค์สามยอด จังหวัดลพบุรี เทวสถานเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบุรีณ์ ต่อมาในสมัยสุโขทัยศาสนาพราหมณ์ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นควบคู่ไปกับพุทธศาสนา ในสมัยนี้มีการค้นพบเทวรูปพระนารายณ์ พระอิศวร พระพรหม พระแม่อุมา พระหริหระ ส่วนมากนิยมหล่อสำริด

นอกจากหลักฐานทางศิลปกรรมแล้วในด้านวรรณคดีได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ เช่น ตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์หรือนางนพมาศ หรือแม้แต่ประเพณีลอยกระทง เพื่อขอขมาลาโทษพระแม่คงคาน่าจะได้อิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์เช่นกัน

ในสมัยอยุธยา เป็นสมัยที่ศาสนาพราหมณ์เข้ามามีอิทธิพลทางวัฒนธรรมประเพณีเช่นเดียวกับสุโขทัยพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ทรงยอมรับพิธีกรรมที่มีศาสนาพราหมณ์เข้ามา เช่น พิธีแช่งน้ำ พิธีทำน้ำอภิเษกก่อนขึ้นครองราชย์สมบัติ พิธีบรมราชภิเษก พระราชพิธีจองเปรียง พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญพระราชพิธีตรียัมปวาย เป็นต้น โดยเฉพาะสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงนับถือทางไสยศาสตร์มากถึงขนาดทรงสร้างเทวรูปหุ้มด้วยทองคำทรงเครื่องทรงยาราชาวดีสำหรับตั้งในการพระราชพิธีหลายองค์ ในพิธีตรียัมปวายพระองค์ได้เสด็จไปส่งพระเป็นเจ้านับถือ**เทวสถานทุก ๆ ปี** ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พิธีต่าง ๆ ในสมัยอยุธยายังคงได้รับการยอมรับนับถือจากพระมหากษัตริย์และปฏิบัติต่อกันมา คือ

1. พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พระราชพิธีนี้มีความสำคัญ เพราะเป็นการเทิดพระเกียรติขององค์พระประมุข พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้โปรดเกล้าฯ ให้ผู้รู้แบบแผนครั้งกรุงเก่าทำการค้นคว้าเพื่อจะได้สร้างแบบแผนที่สมบูรณ์ตามแนวทางแต่เดิมมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาและเพิ่มพิธีสงฆ์เข้าไปซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมพิธี มีการทำพิธีเสกน้ำ การทำพิธีจารึกพระสุพรรณบัฏ ดวงพระราชสมภพ และแกะพระราชลัญจกรประจำรัชกาล

2. ขั้นพิธีเบื้องต้น มีการเจริญพระพุทธมนต์

3. ขั้นพิธีบรมราชาภิเษก มีการสรงพระมุรธาภิเษก จากนั้นรับการถวายสิริราชสมบัติและเครื่องสิริราชกกุธภัณฑ์

4. ขั้นพิธีเบื้องปลาย เสด็จออกมหาสมาคมและสถาปนาสมเด็จพระบรมราชินีแล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทำพิธีประกาศพระองค์เป็นศาสนูปถัมภกในพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งถวายบังคมพระบรมศพพระบรมอัฐิ พระเจ้าอยู่หัวองค์ก่อนและเสด็จเฉลิมพระราชมณเฑียร เสด็จเลียบพระนคร

2. การทำน้ำอภิเษก

พระมหากษัติย์ที่จะเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษก จะต้องสรงพระมุรธาภิเษกและทรงรับน้ำอภิเษกก่อนได้รับการถวายสิริราชสมบัติตามตำราพราหมณ์ น้ำอภิเษกนี้ใช้น้ำจากปัญจมหานที คือ คงคายมุนา มหิ อจิรวดี และสรภู ซึ่งทำเป็นน้ำที่ไหลมาจากเขาไกรลาส อันเป็นที่สถิตของพระศิวะ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 ใช้น้ำจาก 4 สระในเขตจังหวัดสุพรรรณบุรี คือสระเกษ สระแก้ว สระคงคาและสระยมุนา และได้เพิ่มน้ำจากแม่น้ำสำคัญในประเทศอีก 5 สาย คือ

1) แม่น้ำบางปะกง ตักที่บึงพระอาจารย์ แขวงนครนายก

2) แม่น้ำป่าสัก ตักที่ตำบลท่าราบ เขตสระบุรี
3) แม่น้ำเจ้าพระยา ตักที่ตำบลบางแก้ว เขตอ่างทอง
4) แม่น้ำราชบุรี ตักที่ตำบลดาวดึงส์ เขตสมุทรสงคราม
5) แม่น้ำเพชรบุรี ตักที่ตำบลท่าไชย เขตเมืองเพชรบุรี

3. พระราชพิธีจองเปรียง(เทศกาลลอยกระทง)

คือ การยกโคมตามประทีปบูชาเทพเจ้าตรีมูรติ กระทำในเดือนสิบสองหรือเดือนอ้าย โดยพราหมณ์เป็นผู้ทำพิธีในพระบรมมหาราชวัง พระราชครูฯ ต้องกินถั่วกินงา 15 วัน ส่วนพราหมณ์อื่นกินคนละ 3 วัน ทุกเช้าต้องถวายน้ำมหาสังข์ทุกวันจนถึงลดโคมลง ต่อมาสมัยรัชการที่ 4 ได้ทรงโปรดให้เพิ่มพิธีทางพุทธศาสนาเข้ามาด้วยโดยโปรดให้มีสวดมนต์เย็นแล้วฉันเช้า อาลักษณ์อ่านประกาศพระราชพิธี จากนั้นแผ่พระราชกุศลให้เทพยดาพระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ต่อไป จนได้ฤกษ์แล้วทรงหลั่งน้ำสังข์และเจิมเสาโคมชัยจึงยกโคมขึ้น เสาโคมชัยนี้ที่ยอดมีฉัตรผ้าขาว 9 ชั้น โคมประเทียบ 7 ชั้น ตลอดเสาทาน้ำปูนขาวมีหงส์ติดลูกกระพรวน นอกจากนี้มีเสาโคมบริวารประมาณ 100 ต้น ยอดฉัตรมีผ้าขาว 3 ชั้น

4. พระราชพิธีตรียัมปวาย

เป็นพิธีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ของพราหมณ์ เชื่อกันว่าเทพเจ้าเสด็จมาเยี่ยมโลกทุกปีจึงตัดพิธีต้อนรับให้ใหญ่โตเป็นพิธีหลวงที่มีมานานแล้วในสมัยรัตนโกสินทร์ได้จัดกันอย่างใหญ่โตมากกระทำพระราชพิธีนี้ที่เสาชิงช้าหน้าวัดสุทัศน์ ชาวบ้านเรียกพิธีนี้ว่า “พิธีโล้ชิงช้า” พิธีนี้กระทำในเดือนอ้ายต่อมาเปลี่ยนเป็นเดือนยี่

5. พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

แต่เดิมมาเป็นพราหมณ์ ภายหลังได้เพิ่มพิธีสงฆ์จึงทำให้เกิดเป็น 2 ตอน คือ พิธีพืชมงคงเป็นพิธีสงฆ์เริ่มตั้งแต่การนำพันธุ์พืชมาร่วมพิธี พระสงฆ์สวดมนต์เย็นที่ท้องสนามหลวงจนกระทั่งรุ่งเช้ามีการเลี้ยงพระต่อ ส่วนพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญเป็นพิธีของพราหมณ์กระทำในตอนบ่าย ปัจจุบันนี้พิธีกรรมของพราหมณ์ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทยเริ่มลดบทบาทลงไปมากเพราะพุทธศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลแทนทั้งในพระราชพิธีและพิธีกรรมทั่ว ๆ ไปในสังคม อย่างไรก็ตามพิธีพราหมณ์เท่าที่เหลืออยู่และยังมีผู้ปฏิบัติสืบกันมาได้แก่ พิธีโกนผมไฟ พิธีโกนผมจุก พิธีตั้งเสาเอก พิธีตั้งศาลพระภูมิ พิธีเหล่านี้ยังคงมีผู้นิยมกระทำกันทั่วไปในสังคม ส่วนพระราชพิธีที่ปรากฏอยู่ ได้แก่ พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีบรมราชภิเษก และพิธีทำน้ำอภิเษกเป็นต้น

สำหรับพิธีกรรมในศาสนาฮินดูซึ่งเป็นพราหมณ์ใหม่ ไม่ใคร่มีอิทธิพลมากนัก แต่ก็มีผู้นับถือและสนใจร่วมในพิธีกรรมเป็นครั้งคราว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเชื่อในพระเป็นเจ้าตรีมูรติทั้ง 3 องค์ ยังคงมีอิทธิพลควบคู่ไปกับการนับถือ พุทธศาสนาประกอบกับในโบสถ์ของพวกฮินดูมักจะตั้งพระพุทธรูปรวม ๆไปกับรูปปั้นของพระผู้เป็นเจ้า ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องอวตารของพระวิษณุ ทำให้คนไทยที่นับถือพุทธศาสนาบางกลุ่มนิยมมาสวดอ้อนวอนขอพรและบนบาน หลายคนถึงขนาดเข้าร่วมพิธีของฮินดู จึงเข้าลักษณะที่ว่านับถือทั้งพุทธทั้งฮินดูปนกันไป

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในโลก

ปัจจุบันศาสนาพราหมณ์-ฮินดูนับถือกันมากในประเทศอินเดีย และมีอยู่เป็นส่วนน้อยในประเทศต่าง ๆ เช่น ลังกา บาหลี อินโดนีเซีย ไทย และแอฟริกาใต้

เรื่องที่ 6 ประวัติศาสดาและคำสอนของศาสนาซิกข์

1. ประวัติศาสดา

ศาสนาซิกข์ เป็นศาสนาประเภทเอกเทวนิยม มีท่านคุรุนานักเทพ เป็นศาสดาองค์ที่ 1 สืบต่อมาถึงท่านคุรุโควินทสิงห์ เป็นศาสดาองค์ที่ 10 มีสุวรรณวิหารตั้งอยู่ที่เมืองอัมริสสา แคว้นปัญจาป ประเทศอินเดีย เป็นศูนย์ชาวซิกข์ทั่วโลก ตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ มีประมุขแห่งศาสนาซิกข์อยู่ 10 ท่านด้วยกันคือ

1. คุรุนานัก ก่อนสิ้นชีพไม่สามารถพึ่งลูกชายสองคนเป็นผู้สืบต่อทางลัทธิได้ ท่านจึงได้ประกาศแต่งตั้งศิษย์ที่รักของท่านคนหนึ่งซึ่งเป็นคนขวั้นเชือกขายชื่อลาหินา (Lahina) เป็นผู้สืบต่อ แต่เนื่องจากศิษย์ผู้นี้มีการเสียสละต่อท่านคุรุนานักตลอดมา ท่านจึงเปลี่ยนนามให้ใหม่ว่าอังคัต (Angal) แปลว่า ผู้เสียสละร่างกาย

2. คุรุอังคัต (พ.ศ.2081-2095) ท่านผู้นี้เป็นนักภาษาศาสตร์ สามารถเผยแพร่คำสอนของอาจารย์ไปได้ยิ่งกว่าคุรุคนใด ท่านเป็นคนแรกที่แนะนำสาวกให้นับถือคุรุนานักว่า เป็นพระเจ้าองค์หนึ่ง

3. คุรุอมาร์ ทาส (Amardas พ.ศ. 2095-2117) ท่านเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่า เป็นคนสุภาพ ได้ตั้งองค์การลัทธิซิกข์ขึ้นมาเป็นอันมาก ได้ชื่อว่าเป็นผู้ส่งเสริมลัทธิซิกข์ไว้ได้อย่างมั่นคง

4. คุรุรามทาส (Ramsas พ.ศ. 1117-2124) ท่านเป็นผู้สร้างศูนย์กลางของลัทธิซิกข์ไว้แห่งหนึ่งให้ชื่อว่า “หริมณเฑียร” คือวิหารซิกข์ไว้ในทะเลสาบเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของแคว้นลาฮอร์ สถานที่ดังกล่าวเรียกว่า อมฤตสระ กลายเป็นที่บำเพ็ญบุญ ศูนย์กลางลัทธิซิกข์ เช่นเดียวกับเมืองเมกกะศูนย์กลางของลัทธิอิสลาม ท่านได้ตั้งแบบแผนไว้ว่า ผู้สืบต่อตำแหน่งคุรุ จำเป็นต้องเป็นเชื้อสายของตนเองดังนั้นท่านได้แต่งตั้งบุตรชายของท่านเป็นคุรุต่อไป

5. คุรุอรชุน (Arjan พ.ศ. 2124-2149) เป็นผู้รวบรวมคัมภีร์ในลัทธิซิกข์ได้มากกว่าผู้ใด คัมภีร์ที่รวบรวมเก็บจากโอวาทของคุรุทั้งสี่ท่านที่ผ่านมา และได้เพิ่มโอวาทของท่านเองไว้ในคัมภีร์ด้วย เป็นผู้ออกบัญญัติว่า ชนชาติซิกข์ ต้องแต่งตัวด้วยเครื่องแต่งกายของศาสนานิยม ไม่นิยมแต่งตัวด้วยวัตถุมีราคาแพงตั้งกฎเกณฑ์เก็บภาษีเพื่อบำรุงศาสนา ได้ชื่อว่าเป็นผู้เผยแพร่ลัทธิได้อย่างกว้างขวาง เสริมสร้างหริมณเฑียรขึ้นเป็น สุวรรณวิหาร สิ้นชีพในการต่อสู่กับกษัตริย์กรุงเดลี

6. คุรุหริโควินทะ (Hari Covind พ.ศ. 2149-2181) เป็นคุรุคนแรกที่สอนให้ชาวซิกข์นิยมดาบให้ถือดาบเป็นเครื่องหมายของชาวซิกข์ผู้เคร่งครัดในศาสนาเป็นผู้ส่งเสริมกำลังทหาร สั่งสอนให้ชาวซิกข์ เป็นผู้กล้าหาญต้านทานศัตรู (ซึ่งเข้ามาครองดินแดนอินเดียอยู่ในขณะนั้น)

เป็นที่น่าสังเกตว่า นับตั้งแต่สมัยนี้เป็นต้นไป เรื่องของศาสนาซิกข์ เป็นเรื่องของอาวุธ เรื่องความกล้าหาญ เพื่อต่อสู่ศัตรูผู้มารุกรานแผ่นดิน

7. คุรุหริไร (Hari Rai พ.ศ.2181-2207) ท่านผู้นี้ได้ทำการรบต้านทานโอรังเซฟ กษัตริย์มุสลิมในอินเดีย

8. คุรุหริกิษัน (Hari Rai พ.ศ.2207-2181)ได้ดำเนินการเผยแพร่ลัทธิด้วยการต่อต้านกษัตริยโอรังเซฟ เช่นเดียวกับคุรุหริไร

9. คุรุเทคพาหาทูร์ (Tegh Bahadur พ.ศ.2218-2229) เป็นนักรบที่แกล้วกล้าสามารถด้านทานการรุกรานของกษัตริย์อิสลาม ที่เข้ามาครอบครองอินเดีย และข่มขู่ศาสนาอื่น ท่านได้เผยแพร่ศาสนาซิกข์ออกไปได้กว้างขวาง สุดเขตตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย และแผ่มาทางใต้จนถึงเกาะลังกา ท่านได้ต้านทานอิสลามทุกทาง พวกมุสลิมในสมัยนั้นไม่กล้าสู้รบกับคุรุท่านนี้ได้

10. คุรุโควินทสิงห์ (Covind Singh พ.ศ.2229-2251) เป็นบุตรของคุรุเทคพาหาทูร์เป็นผู้ริเริ่มตั้งบทบัญญัติใหม่ในศาสนาซิกข์ ด้วยวิธีปลุกใจสานุศิษย์ให้เป็นนักรบ ต่อต้านกษัตริย์มุสลิมผู้เข้ามาข่มขี่ศาสนาอื่น เพื่อจรรโลงชาติ ท่านได้ตั้งศูนย์กลางการเผยแพร่ลัทธิซิกข์อยู่ที่เมืองดัคคา (Dacca) และแคว้นอัสสัมในเบงกอลตะวันออก ท่านได้ประกาศแก่สานุศิษย์ทั้งหลายว่า ทุกคนควรเป็นนักรบต่อสู้กับศัตรู เพื่อจรรโลงชาติศาสนาของตน ซิกข์ทุกคนต้องเป็นคนกล้าหาญ คำว่า “สิงห์” อันเป็นความหมายของความกล้าหาญ เป็นชื่อของบรรดาสานุศิษย์แห่งศาสนาซิกข์มาตั้งแต่ครั้งนั้น และ “สิงห์” ทุกคนต้องรวมเป็นครอบครัวบริสุทธิ์

2. พระคัมภีร์

เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเคารพสูงสุด จัดวางในที่สูงบนแท่นบูชา จะต้องมีผู้ปรนนิบัติพระคัมภีร์อยู่เสมอ คือการศึกษาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ชาวซิกข์ทุกคนจะต้องถอดรองเท้าและโพกศีรษะ ก่อนเข้าไปในโบสถ์จะต้องเข้าไปกราบพระคัมภีร์ ด้วยความเคารพเสียก่อน

คัมภีร์ของศาสนาซิกข์เรียกว่า ครันถ-ซาหิปหรือคันถะ (ในภาษาบาลี) หมายความว่า คัมภีร์ หรือหนังสือ ส่วนใหญ่เป็นคำร้อยกรองสั้นๆ รวม 1,430 หน้า มีคำไม่น้อยกว่าล้านคำ มี 5,894 โศลก โศลกเหล่านี้เข้ากับทำนองสังคตีได้ถึง 30 แขนง จัดเป็นเล่มได้ 37 เล่ม ภาษาที่ใช้ในคัมภีร์มีอยู่ 6 ภาษาหลักคือ ปัญจาบี (ภาษาประจำแคว้นปัญจาปอันเป็นถิ่นเกิดของศาสนา) มุลตานี เปอร์เซียน ปรากริตฮินดี และมารถี

ศาสนาซิกข์โบราณประมาณร้อยละ 90 เช่นเดียวกับศาสนิกชนในศาสนาอื่น ที่ไม่เคยรอบรู้คัมภีร์ของศาสนาของตน ดังนั้น คัมภีร์จึงกลายเป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์ ผู้ไม่เกี่ยวข้องไม่สามารถแตะต้องได้ที่หริมณเฑียรหรือสุวรรณวิหาร ในเมืองอมฤตสรา แค้วนปัญจาป มีสถานที่ประดิษฐานคัมภีร์ถือเป็นศูนย์กลางศาสนาซิกข์

ในวิหารของศาสนาซิกข์ไม่บังคับให้รูปเคารพนอกจากคัมภีร์ ให้ถือว่าคัมภีร์นั้นคือตัวแทนของพระเจ้า ทุกเวลาเช้า ผู้รักษาวิหาร จะนำผ้าปักดิ้นราคาแพงมาหุ้มห่อคัมภีร์ เป็นการเปลี่ยนผ้าคลุมทำความสะอาดวางคัมภีร์ลงบนแท่นภายในม่าน ซึ่งปักด้วยเกล็ดเพชร ก่อนพิธีสวดในเวลาเช้า ครั้งตกเย็นก็นำคัมภีร์ไปประดิษฐานไว้บนตั่งทองในห้องพิเศษ ไม่ยอมให้ฝุ่นละอองจับต้องได้

คัมภีร์เดิมหรือช่วงแรกของศาสนานี้เรียกว่า อาทิคันถะ รวบรวมโดยคุรุท่านที่ห้าคือ คุรุอรชุน (เทพ) ประมวลจากนานาโอวาทซึ่งคุรุท่านแรกคือคุรุนานัก และโอวาทของคุรุท่านต่อๆ มา พร้อมทั้งวาณี(คำภาษิต) ของภคัตคือ ปราชญ์ผู้ที่มีความภักดีอย่างยิ่งต่อลัทธินี้อีก 11 ท่าน และมีวาณีของภคัตผู้มีอาชีพประจำสกุล มารวมไว้ในอาทิคันถะด้วย

ในเวลาต่อมาได้มีการรวบรวมโอวาทของคุรุอีกครั้งหนึ่ง โดยคุรุโควินทสิงห์ได้รวบรวมโอวาทของคุรุเทคพาหาทูร์รวมเป็นคัมภีร์ครันถ-ซาหิป อันสมบูรณ์

3. จริยธรรมของซิกข์

คำสอนตามคัมภีร์ครันถ-ซาหิป ซึ่งบรรดาท่านคุรุทั้งหลายได้ประกาศไว้เกี่ยวกับจริยธรรมอันเป็นเครื่องยังสังคมและประเทศชาติให้มั่นคงอยู่ได้ และยังจิตใจของผู้ปฏิบัติให้บรรลุถึงความผาสุกขั้นสุดท้ายได้มีนัยโดยสังเขปคือ

เกี่ยวกับพระเจ้า “รูปทั้งหลายปรากฏขึ้นตามคำสั่งของพระเจ้า (อกาลปุรุษ) สิ่งมีชีวิตทั้งหลายอุบัติมาตามคำสั่งของพระเจ้า บุตรธิดาจะได้รู้ถึงกำเนิดบิดามารดาได้อย่างไร โลกทั้งหมดร้อยไว้ด้วยเส้นด้ายคือคำสั่งของพระเจ้า”

"มนุษย์ทั้งหลายมีพระบิดาผู้เดียว เราทั้งหลายเป็นบุตรของท่าน เราจึงเป็นพี่น้องกัน"

"พระเจ้าผู้สร้างโลก (อกาลปุรุษ) สิงสถิตอยู่ในสิ่งทั้งหลายที่พระเจ้าสร้างและสิ่งทั้งหลายก็อยู่ในพระเจ้า"

"อ้าหล่า (อัลลอห) ได้สร้างแสงสว่างเป็นครั้งแรก สัตว์ทั้งหลายอุบัติมาเพราะศักดิ์ของอ้าหล่าสิ่งที่อ้าหล่าสร้างขึ้น เกิดมาแต่แสงสว่างนั้นเองจึงไม่มีใครสูง ไม่มีใครต่ำ ใครจะไม่ถามถึงวรรณะ และกำเนิดของท่าน ท่านจงแสวงหาความจริง ซึ่งพระเจ้าแสดงแก่ท่าน วรรณะ และกำเนิดของท่านเป็นไปตามจารีตของท่านเอง"

"อย่าให้ใครถือตัวเพราะวรรณะของตน ผู้ซึ่งรู้จักพรหมนั่นแหละเป็นพราหมณ์ อย่าถือตัวเพราะวรรณะความถือตัวเช่นนี้ เป็นบ่อเกิดแห่งความชั่ว ฯลฯ

"คนทั้งหลาย บ้างก็เป็นอุทาสี สันยาสี โยคี พรหมจารี ยติ ฮินธุ ฯลฯ บางคนเป็นอิมานซาฟิจึงถือว่าคนทั้งหลายเป็นวรรณะเดียวกันหมด กรุตา (ผู้สร้างโลกตามสำนวนฮินดู) และกรีม (อ้าหล่าตามสำนวนมุสลิม) เป็นผู้เดียวกัน เป็นผู้เผื่อแผ่ประทานภัยอย่าเข้าใจผิดเพราะความสงสัยและเชื่อไปว่ามีพระเจ้าองค์ที่สอง คนทั้งหลายจงปฏิบัติแต่พระเจ้าองค์เดียว คนทั้งหลายย่อมมีพระเจ้าเดียว ท่านจงรู้ไว้ซึ่งรูปเดียว และวิญญาณเดียว"

เกี่ยวกับการสร้างโลก ซิกข์สอนว่า แต่เริ่มแรกมีแต่กาลบุรุษ ต่อมามีหมอกและก๊าซหมุนเวียนอยู่ได้ล้านโกฎิปี จึงมีธรณี ดวงดาว น้ำ อากาศ ฯลฯ อุบัติขึ้นมา มีชีวิตอุบัติมาบนสิ่งเหล่านี้นับด้วยจำนวน 8,400,000 ชนิด มนุษย์มีฐานะสูงสุด เพราะมีโอกาสบำเพ็ญธรรม เป็นการฟอกดวงวิญญาณให้สะอาดอันเป็นหนทางให้หลุดพ้นจากการเกิดการตาย

ซิกข์สอนว่าโลกมีมากต่อมาก ดวงสุริยะ ดวงจันทร์ มีมากต่อมาก อากาศและอวกาศกว้างใหญ่ไพศาลอันผู้มีกิเลสยากที่จะหยั่งรู้ได้

เกี่ยวกับเศรษฐกิจสังคม ซิกข์สอนว่า

1. ให้ตื่นแต่เช้าอย่างน้อยครึ่งชั่วโมงก่อนรุ่งอรุณ
2. ตื่นแล้วให้บริกรรมทางธรรมเพื่อฟอกจิตใจให้สะอาด
3. ให้ประกอบสัมมาชีพ
4. ให้แบ่งส่วนของรายได้ 10 ส่วน มอบให้แก่กองการกุสล
5. ให้ละเว้นการเสพของมึนเมา ประพฤติผิดประเวณี

เกี่ยวกับประเทศชาติ ศาสนาซิกข์ตั้งขึ้นโดยคุรุนานัก ผู้มองเห็นภัยที่ประเทศชาติกำลังได้รับอยู่จากคนต่างชาติและคนในชาติเดียวกัน จึงได้ประกาศธรรมสั่งสอน เพื่อความดำรงอยู่ของชาติ คุรุวาณีของท่านเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้รับฟังมีความสามัคคีมีความรักชาติโดยไม่เกลียดชาติอื่น

ต่อมาในสมัยคุรุโควินูสิงห์ ท่านได้สั่งสอนให้ชาวซิกข์เป็นทหารหาญ เสียสละเลือดเนื้อและชีวิตเพื่อชาติ คุรุหลายท่านเช่นคุรุอรชุนเทพ และคุรุเทคบาหาทูร์ ได้สละชีพเพื่อชาติและศาสนาและบางท่านสละชีพ เพื่อป้องกันศาสนาซิกข์ กล่าวคือ

- คุรุชุนเทพ ถูกกษัตริย์อิสลามคือ ชาหันคีร์บังคับไม่ให้ท่านประกาศศาสนา ท่านถูกจับขังที่ป้อมเมืองลาฮอร์ ถูกทรมานให้นั่งบนแผ่นเหล็กเผาไฟ และถูกโบยด้วยทรายคั่ว

ร้อนบนร่าง กษัตริย์ชาหันครีร์บังคับให้ท่านเลิกประกาศศาสนาซิกข์และหันมาประกาศศาสนาอิสลามแทน แต่ท่านไม่ยอมทำตาม จึงถูกนำตัวไปใส่หม้อต้ม และถูกนำตัวไปถ่วงในแม่น้ำระวี จนเสียชีวิต พ.ศ. 2149

คุรุเทคบาหาทุร ถูกกษัตริย์อิสลามประหาร เพราะเรื่องการประกาศศาสนาซิกข์เช่นกัน

ในการกู้เอกราชของประเทศอินเดีย ปรากฏว่าชาวซิกข์ได้สละชีวิตเพื่อการนี้เป็นจำนวนมาก

เกี่ยวกับฐานะของสตรี ศาสนาซิกข์ยกสตรีให้มีฐานะเท่าบุรุษ สตรีมีสิทธิในการศึกษา ร่วมสวดมนต์หรือเป็นผู้นำในการสวดมนต์เท่ากับบุรุษทุกประการคุรุนานักให้โอวาทแก่พวกพราหมณ์ผู้เคร่งในวรรณะสี่ไว้ว่า

"พวกท่านประณามสตรีด้วยเหตุใด สตรีเหล่านี้เป็นผู้ให้กำเนิดแก่ราชา คุรุศาสดา และแม้แต่ตัวท่านเอง"

เกี่ยวกับเสมอภาค และเสรีภาพ คุรุนานักสอนว่า "โลกทั้งหมดเกิดจากแสงสว่างอันเดียวกัน คือ (พระเจ้า) จะว่าใครดีใครชั่วกว่ากันไม่ได้"

คุรุโควินทสิงห์ สอนว่า สุเหร่า มณเฑียร วิหาร เป็นสถานที่บำเพ็ญธรรมของคนทั้งหลายเหมือนกัน ที่เห็นแตกต่างกันบ้าง เพราะความแตกต่างแห่งกาลกาละและเทศะ

วิหารของซิกข์มีประตูสี่ด้าน หมายความว่าเปิดรับคนทั้งสี่ทิศ คือ ไม่จำกัดชาติ ศาสนา เพศ หรือวรรณะใด ในการประชุมทางศาสนาทุกคน ได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาค ผู้แจกหรือผู้รับแจกอาหารจากโรงทานของกองการกุศล จะเป็นคนในวรรณะใด ๆ ชาติใดก็ได้คนทุกฐานะ ต้องนั่งกินอาหารในที่เสมอหน้ากัน

เรื่องของโรงอาหารเป็นสิ่งสำคัญมากของศาสนสถาน คุรุรามทาส ได้ตั้งกฎไว้ว่าใครจะเข้าพบท่านต้องรับอาหารจากโรงทานเสียก่อน เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นประจักษ์ว่ารับหลักการเสมอภาคของท่านคุรุครั้งหนึ่งอักบาร์มหาราชไปพบท่านเห็นท่านนั่งกินอาหารในที่เดียวกับสามัญชน ทำให้อักบาร์มหาราชพอพระทัยถวายเงินปีแด่ท่านคุรุผู้นี้

อีกประการหนึ่งจะเป็นผู้ใดก็ตามจะต้องปฏิบัติสังคีต (พิธีชุมนุมศาสนิก) ด้วยมือของตนเองคือต้องเช็ดรองเท้า ตักน้ำ ทำทุกอย่างด้วยตนเอง ไม่มีใครได้รับยกเว้นเป็นพิเศษ ผู้ใดปฏิบัติตามได้มาก ยิ่งเป็นซิกข์ที่ดีมาก

4. ศาสนาซิกข์เข้าสู่ประเทศไทย

ชาวซิกข์ส่วนมากยึดอาชีพขายอิสระ บ้างก็แยกย้ายถิ่นฐานทำมาหากินไปอยู่ต่างประเทศบ้าง ก็เดินทางไปมาระหว่างประเทศ ในบรรดาชาวซิกข์ดังกล่าว มีพ่อค้าชาวซิกข์ผู้หนึ่งชื่อนายกิรปารามมาคาน ได้เดินทางไปประเทศอัฟกานิสถาน เพื่อหาซื้อสินค้าแล้วนำไปจำหน่ายยังบ้านเกิด สินค้าที่ซื้อครั้งหนึ่งมีม้าพันธุ์ดีรวมอยู่หนึ่งตัว เมื่อขายสินค้าหมดแล้ว ได้เดินทางมาแวะที่ประเทศสยาม โดยได้นำม้าตัวดังกล่าวมาด้วย เขาได้มาอาศัยอยู่ในพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์สยาม ได้รับความอบอุ่นใจเป็น

อย่างยิ่ง ดังนั้นเขามีโอกาสเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้ถวายม้าตัวโปรดของเขาแด่พระองค์ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเห็นในความจงรักภักดีของเขา ได้พระราชทานช้างให้เขาหนึ่งเชือกตลอดจนข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นในระหว่างเดินทางกลับอินเดีย

เมื่อเดินทางกลับมาถึงอินเดียแล้วเห็นว่า ของที่ได้รับพระราชทานมานั้น สูงค่าอย่างยิ่งควรที่จะเก็บรักษาให้สมพระเกียรติยศแห่งพระเจ้ากรุงสยาม จึงได้นำช้างเชือกนั้นไปถวายพระราชาแห่งแคว้นแคชเมียร์และยำมูพร้อมทั้งเล่าเรื่องที่ตนได้เดินทางไปประเทศสยามได้รับความสุขความสบายจากพี่น้องประชาชนชาวสยามซึ่งมีพระเจ้าแผ่นดินปกครองด้วยทศพิธราชธรรมเป็นที่ยกย่องสรรเสริญของประชาชน

พระราชาแห่งแคว้นแคชเมียร์ได้ฟังเรื่องราวแล้วก็มีความพอพระทัยอย่างยิ่ง ทรงรับช้างเชือกดังกล่าวเอาไว้แล้วขึ้นระวางเป็นราชาพาหนะต่อไป พร้อมกับมอบแก้วแหวนเงินทองให้นายกิรปารามมาคานเป็นรางวัล จากนั้นเขาก็ได้เดินทางกลับบ้านเกิด ณ แค้วนปัญจาป แต่ครั้งนี้เขาได้รวบรวมเงินทองพร้อมทั้งชักชวนเพื่อนพ้องให้ไปตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารพระเจ้ากรุงสยามตลอดไป

ต่อมาไม่นาน ผู้คนที่เขาได้ชักชวนไว้ก็ทยอยกันมาเรื่อย ๆ ดังนั้นศาสนาสถานแห่งแรกจึงได้ถูกกำหนดขึ้น โดยศาสนิกชนชาวซิกข์ ได้เช่าเรือนไม้หนึ่งคูหาที่บริเวณบ้านหมอ หลังโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุงปัจจุบัน เมื่อปี 2455 มาตกแต่งให้เหมาะสม เพื่อใช้ประกอบศาสนากิจ

ต่อมาเมื่อสังคมซิกข์เติบโตขึ้นจึงได้ย้ายสถานที่จากที่เดิมมาเช่าบ้านหลังใหญ่กว่าเดิม ณ บริเวณย่านพาหุรัดในปัจจุบัน แล้วได้อัญเชิญพระมหาคัมภีร์อาทิครันถ์มาประดิษฐานเป็นองค์ประธาน มีการสวดมนต์ปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำทุกวันไม่มีวันหยุดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2456 เป็นต้นไป จนถึงปี พ.ศ. 2475 ศาสนิกชนชาวซิกข์จึงได้รวบรวมเงิน เพื่อซื้อที่ดินผืนหนึ่งเป็นกรรมสิทธิ์เป็นจำนวนเงิน 16,200 บาท และได้ก่อสร้างอาคารเป็นตึกสามชั้นครึ่ง ด้วยเงินจำนวนประมาณ 25,000 บาท เป็นศาสนสถานถาวรใช้ชื่อว่า ศาสนาสถานสมาคมศรีคุรุสิงห์สภา สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2476

ต่อมาเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา ศาสนสถานแห่งนี้ถูกระเบิดจากฝ่ายสัมพันธมิตร ถึงสองลูกเจาะเพดานดาดฟ้าลงมาถึงชั้นล่างถึงสองชั้น แต่ลูกระเบิดดังกล่าวด้าน แต่ทำให้ตัวอาคารร้าว ไม่สามารถใช้งานได้ หลังจากได้ทำการซ่อมแซมมาระยะหนึ่ง อาคารดังกล่าวใช้งานได้ดังเดิม และได้ใช้ประกอบศาสนากิจมาจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาเมื่อศาสนิกชนชาวซิกข์มีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ จึงต่างก็แยกย้ายไปประกอบกิจการค้าขายตามหัวเมืองต่าง ๆ อย่างมีสิทธิเสรีภาพยิ่ง และทุกแห่งที่ศาสนิกชนชาวซิกข์ไปอาศัยอยู่ก็จะร่วมกันก่อตั้งศาสนสถาน เพื่อประกอบศาสนกิจของตน ปัจจุบันมีศาสนสถานของชาวซิกข์ที่เป็นสาขาของสมาคมอยู่ 17 แห่ง คือ ศาสนสถานสมาคมศรีคุรุสิงห์สภา (ศูนย์รวมซิกข์ศาสนิกชนในประเทศไทย) กรุงเทพฯและตั้งอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ อีก 16 แห่ง คือจังหวัดนครสวรรค์ ลำปาง เชียงใหม่ เชียงราย นครราชสีมา ขอนแก่น อุดรธานี นครพนม อุบลราชธานี ชลบุรี (พัทยา) ภูเก็ต ตรัง สงขลา (อำเภอเมืองฯ) สงขลา (อำเภอหาดใหญ่) ยะลา และจังหวัดปัตตานี

ในปี พ.ศ.2525 มีศาสนิกชนชาวซิกข์อยู่ในประเทศไทยประมาณสองหมื่นคน ทุกคนต่างมุ่งประกอบสัมมาอาชีพอยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภารแห่งพระมหากษัตริย์ไทย ด้วยความมั่งคั่งสุขสงบทั้งกายและใจ โดยทั่วหน้า

สมาคมศรีคุรุสิงห์สภา (ศูนย์รวมซิกข์ศาสนิกชนในประเทศไทย) ได้อบรมสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดาให้เป็นมีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ดีมีศีลธรรม รู้จักรักษาธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ละเว้นจากสิ่งเสพติดทั้งปวง ดำเนินการอุปการะช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้ประสบทุกข์ยากอยู่เสมอมิได้ขาด

จัดสร้างโรงเรียนซิกข์วิทยา ที่สำโรงเหนือ จังหวัดสมุทรปราการ มีห้องเรียน 40 ห้อง มีนักเรียน 300 คน ทั้งชายและหญิง สอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ

จัดสร้างสถานพยาบาล คลินิกนานักมิชชัน เพื่อเปิดการรักษาพยาบาล มีคนไข้ที่ยากจนเข้ารับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียเงิน โดยไม่จำกัดชั้น วรรณะ และศาสนาแต่ประการใด

เปิดบริการห้องสมุดนานัก บริการหนังสือต่าง ๆ ทั้งในภาคภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาปัญจาบี

เปิดสถานสงเคราะห์คนชรา เพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากจน ขัดสน และขาดแคลนผู้อุปการะ

จัดตั้งมูลนิธิพระศาสดาคุรุนานักเทพ เมื่อปี พ.ศ. 2512 นำดอกผลมาสงเคราะห์นักเรียนที่เรียนดีแต่ขัดสนทุนทรัพย์

ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ กับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมการศาสนา สภากาชาดไทย มูลนิธิเด็กพิการ มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย (ในพระบรมราชูถัมภ์) เพื่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีในหมู่ศาสนิกชนศาสนาต่าง ๆ เชิญชวนให้ชาวซิกข์ออกบำเพ็ญตนเพื่อให้ประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

เรื่องที่ 7 การเผยแผ่ศาสนาต่าง ๆ ในโลก

ในจำนวนประชากรประมาณ 4,500 ล้านคน มีผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1) ศาสนาคริสต์ประมาณ 2,000 ล้านคน
2) ศาสนาอิสลามประมาณ 1,500 ล้านคน
3) ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ประมาณ 900 ล้านคน
4) ศาสนาพุทธ ประมาณ 360 ล้านคน
5) ที่เหลือ เป็นนับถือลัทธิต่าง ๆ เทพเจ้าหรือไม่นับถือศาสนาอะไรเลย

ศาสนาที่สำคัญของโลกทุกศาสนาต่างเกิดในทวีปเอเชียซึ่งแหล่งกำเนิดดังนี้ เอเชียตะวันตกเฉียงใต้ เป็นต้นกำเนิดของศาสนายูดาย ศาสนาคริสต์และอิสลาม ศาสนายูดายเป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในเอเชียตะวันตกเฉียงใต้เป็นต้นกำเนิดของศาสนาคริสต์ ซึ่งเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดในโลกขณะนี้โดยได้เผยแผ่ไปสู่ยุโรปซีกโลกตะวันตกอื่น ๆ และชาวยุโรปนำมาเผยแผ่สู่ทวีปเอเชียอีกครั้งหนึ่ง

ศาสนาอิสลามเกิดก่อนศาสนาคริสต์ประมาณ 600 ปี เป็นศาสนาที่สำคัญของเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ปัจจุบันศาสนานี้ได้เผยแผ่ไปทางภาคเหนือของอินเดีย ดินแดงทางตอนเหนือของอ่าวเบงกอล คาบสมุทรมลายูและประเทศอินโดนีเซีย

เอเชียใต้เป็นแหล่งกำเนิดศาสนาฮินดู ศาสนาซิกข์ ศาสนาพุทธ ศาสนาฮินดูมีความเชื่อมาจากศาสนาพราหมณ์ซึ่งเป็นศาสนาเก่าแก่ของโลกเมื่อประมาณ 5,000 ปี และเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวอินเดียจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ส่วนพุทธศาสนาเกิดก่อนศาสนาคริสต์ 500 ปี และถึงแม้จะเกิดในอินเดียแต่ชาวอินเดียนับถือพระพุทธศาสนาน้อย แต่มีผู้นับถือกันมากในทิเบต ศรีลังกา พม่า ไทย ลาว และกัมพูชา

เอเชียตะวันออกเป็นแหล่งกำเนิดของลัทธิขงจื้อ เต๋า และชินโต ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่จีน ที่ปรากฏว่าหลักธรรมของศาสนาพุทธสามารถผสมผสานกับคำสอนของขงจื้อได้ดี ส่วนในญี่ปุ่นผู้นับถือพุทธศาสนาแบบชินโต

1. โลกคริสเตียน

สืบเนื่องจากศาสนาคริสต์มีอิทธิพลต่อชาวตะวันตก โดยเฉพาะในสมัยกลางยุโรปศาสนาจักรเข้ามามีบทบาทแทนอาณาจักรโรมันทั้งในด้านศาสนา การเมือง การปกครอง ประเพณี และวัฒนธรรม พระสันตะปาปา ได้รับการยกย่องให้เป็นราชาแห่งราชาทั้งหลายมีอำนาจเต็มที่ในการกำหนดบทบาทวิถีชีวิตของคนในสมัยนั้นต่อมาในตอนปลายยุคกลางสืบต่อจนกระทั่งยุคแห่งวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ศาสนจักรถูกลดบทบาททางการเมืองและการปกครอง แต่ศาสนาคริสต์ยังมีอิทธิพลครอบคลุมทั่วทั้งทวีปยุโรป อเมริกา และแอฟริกา แม้แต่ในปัจจุบันศาสนาคริสต์เป็นที่ยอมรับของสังคมทั่ว ๆ ไป ในฐานะที่เป็นศาสนาหนึ่งที่ผู้นับถือมากที่สุดเป็นลำดับหนึ่งของโลก

สาเหตุที่ศาสนาคริสต์เผยแผ่ได้ทั่วโลก เพราะยุคล่าอาณานิคมพวกจักรวรรดินิยมชาวยุโรปและอเมริกา (คริสต์ศตวรรษที่ 15-16) ศาสนาคริสต์ได้ถูกนำไปเผยแผ่ในประเทศต่าง ๆ ที่นักล่าอาณานิคมเหล่านี้พร้อมกับมิชชันนารี คือ นักสอนศาสนาไปถึง ส่งผลให้คริสตศาสนิกชนมีปริมาณมากขึ้นทั้งในยุโรป แอฟริกา อเมริกา เอเชีย และออสเตรเลีย ประเทศไทยมีนักสอนศาสนาชาวโปรตุเกสและสเปนเข้ามาเผยแผ่โดยเดินทางมาพร้อมกับพวกทหารและพ่อค้าของประเทศเหล่านั้น ทำให้มีคนไทยนับถือศาสนาคริสต์กระจายไปทั่วประเทศ

2. โลกอิสลาม

การเผยแผ่ศาสนาอิสลามเกิดจากพ่อค้าอาหรับนำสินค้าคือนำเครื่องเทศมาขาย และเผยแผ่ศาสนาด้วยชาวมุสลิมเป็นผู้ที่ขยันขันแข็ง ซื่อสัตย์สุจริต และมีฐานะดี เป็นพ่อค้าประกอบกับหลักศาสนามีหลักการสำหรับผู้ครองเรือน จึงเผยแผ่ไปได้อย่างรวดเร็วในโลก ศาสนาอิสลามมีจำนวนผู้ที่นับถือมากลำดับที่ 2 ของโลก ชาวมุสลิมมีอยู่ประมาณ 1,500 ล้านคน หรือ 1 ใน 4 ของประชากรโลก และมีกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาที่แตกต่างกันกระจายตัวอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก ทั้งเอเชีย แอฟริกา และยุโรป โดยเฉพาะในเอเชียใต้ซึ่งเป็นภูมิภาคที่ประชากรมุสลิมอยู่หนาแน่นที่สุดในโลกมีอยู่ราว 1 ใน 4 ของประชากรมุสลิมทั้งหมดรองลงมาคือประชากรมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งในอินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไนกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยและฟิลิปปินส์ ซึ่งประกอบขึ้นเป็นโลกมลายูมุสลิม ส่วนตะวันออกกลางซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของศาสนาอิสลามเองนั้นมีประชากรมุสลิมมากที่สุดเป็นลำดับ 3 มีอยู่ประมาณ 200 ล้านคน ลำดับต่อมาคือชาวมุสลิมเชื้อสายเติร์กที่อยู่ในตรุกีและดินแดนต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียกลาง โดยมีจำนวนประมาณ 90 ล้านคนส่วนมุสลิมเปอร์เซียมีประชากรอยู่ประมาณ 70-80 ล้านคน และที่เหลือเป็นมุสลิมชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ตามประเทศต่าง ๆ มากกว่า 120 ประเทศทั่วโลก มุสลิมประกอบด้วยประชากร 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้คือ

1. กลุ่มประเทศมุสลิมอาหรับ คือประเทศมุสลิมซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวอาหรับ ใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษากลาง กลุ่มนี้ คือ แอลจีเรีย บาห์เรน อียิปต์ อิรัก จอร์แดน คูเวต เลบานอน ลิเบีย โมร็อกโก โอมาน กาตาร์ ซาอุดีอาระเบีย โซมาเลีย ซีเรีย ตูนิเซีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตต์และเยเมน

2. กลุ่มประเทศมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับ คือ ประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม แต่ไม่ใช่ชาวอาหรับและไม่ได้ใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษากลาง กลุ่มนี้แบ่งเป็นภูมิภาคต่าง ๆ ดังนี้

ภูมิภาคเอเชียกลาง ได้แก่ อัฟกานิสถาน อาเซอร์ไบจัน บังคลาเทศ บรูไน อินโดนีเซีย อิหร่านคาซัคสถาน คีร์กิสถาน มาเลเซีย มัลดีฟส์ ปากีสถาน ทาจิกิสถาน ตุรกีเติร์กเมนิสถาน อุซเบกิสถาน

ภูมิภาคแอฟริกา ได้แก่ มอริตาเนีย บูร์กินาฟาโซ แคเมรูน แอฟริกากลาง ชาด คอโมโรส โกตดิวัวร์ เอริเทรีย เอธิโอเปีย แกมเบีย กินี กินีบิสเซา จิบูตี มาลี ไนเจอร์ ไนจีเรีย เซเนกัล เซียร์ราลีโอน แทนซาเนีย โตโก และซาฮาร่าตะวันตก

ภูมิภาคยุโรป ได้แก่ อัลบาเนีย บอสเนีย-เฮอร์เซโกวีน่า และปาเลสไตน์

3. กลุ่มมุสลิมชนกลุ่มน้อยในประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม คือ มุสลิมที่กระจัดกระจายอยู่ในประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ไม่ใช่มุสลิม ซึ่งมีอยู่ทุกมุมโลก เช่น ออสเตรเลีย ฟิลิปปินส์ จีน อินเดีย รัสเซีย มาซิโดเนีย ฝรั่งเศส อังกฤษ สหรัฐอเมริกา อาร์เจนตินา ไทย ฯลฯ กลุ่มมุสลิมเหล่านี้เป็นประชากรส่วนน้อยในประทศต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า 120 ประเทศทั่วโลก

3. ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

เป็นศาสนาเก่าแก่ที่สุดในโลกนับมาประมาณ 5,000 ปี ในชมพูทวีปแม้ว่าศาสนาพุทธจะเกิดในอินเดียเมื่อ 2,500 ปีล่วงมา แต่ศาสนาพุทธเสื่อมลง และมารุ่งเรืองอีกครั้งในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชและเสื่อมลงอีกและศาสนาพราหมณ์-ฮินดูรุ่งเรืองอีกในอินเดียจนถึงปัจจุบัน และในบังกลาเทศมีผู้นับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู 10.5% ส่วนในอินโดนีเซียยังมีผู้นับถือศาสนาฮินดูอยู่บ้างราว 3%

4. โลกพุทธศาสนา

ประเทศไทยในปัจจุบันเป็นประเทศที่เป็นศูนย์กลางของศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่เก่าแก่รองลงมาจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เมื่อศึกษาประวัติการเผแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศต่าง ๆ ในโลกพบว่าที่สำคัญ คือ พระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งเป็นกษัตริย์ที่มีแสนยานุภาพของอินเดีย ทรงนับถือศาสนาพุทธ และเป็นกำลังที่สำคัญในการเผยแผ่ศาสนาพุทธให้รุ่งเรือง ประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 เผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศต่าง ๆ โดยส่งสมณทูตไปเผยแผ่ได้แก่ ประเทศลังกา ไทย พม่า ทำให้ศาสนาพุทธประดิษฐานมั่นคงจนถึงทุกวันนี้

คณะพระธรรมทูตดังกล่าวมี 9 คณะประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

สายที่ 1 มีพระมัชฌันติกเถระ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ แคว้นกัษมิระ คือ รัฐแคชเมียร์ ประเทศอินเดียปัจจุบันและแคว้นคันธาระ ในปัจจุบัน คือ รัฐปัญจาป ทั้งของประเทศอินเดียและประเทศปากีสถาน

สายที่ 2 พระมหาเทวเถระ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแคว้นมหิสมณฑล ปัจจุบันได้แก่ รัฐไมเซอร์และดินแดงแถบลุ่มแม่น้ำโคธาวารี ซึ่งอยู่ในตอนใต้ประเทศอินเดีย

สายที่ 3 พระรักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ วนวาสีประเทศ ในปัจจุบัน ได้แก่ ดินแดนทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศอินเดีย

สายที่ 4 พระธรรมรักขิตเถระ หรือพระโยนกธรรมรักขิตเถระ (ซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นฝรั่งคนแรกในชาติกรีกที่ได้เข้าบวชในพระพุทธศาสนา) เป็นหัวหน้าคณะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ อปรันตกชนบท ปัจจุบันสันนิษฐานว่าคือดินแดนแถบชายทะเลเหลืองเมืองบอมเบย์

สายที่ 5 พระมหาธรรมรักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ แคว้นมหาราษฎร์ปัจจุบัน ได้แก่ รัฐมหาราษฎร์ของประเทศอินเดีย

สายที่ 6 พระมหารักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเอเชียกลาง ปัจจุบันได้แก่ดินแดนที่เป็นประเทศอิหร่านและตรุกี

สายที่ 7 พระมัชฌิมเถระ พร้อมด้วยคณะ คือพระกัสสปโคตรเถระ พระมูลกเทวเถระ พระทุนทภิสระเถระ และพระเทวเถระ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนแถบภูเขาหิมาลัย สันนิษฐานว่า คือประเทศเนปาล

สายที่ 8 พระโสณเถระ และพระอุตตรเถระ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งปัจจุบันคือประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน เช่น พม่า ไทย ลาว เขมร เป็นต้น

สายที่ 9 พระมหินทเถระ (โอรสพระเจ้าอโศกมหาราช) พร้อมด้วยคณะ พระอริฏฐเถระ พระอุทริยเถระ พระสัมพลเถระ และพระหัททสารเถระ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ลังกาทวีป ในรัชสมัยของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ กษัตริย์แห่งลังกาทวีป ปัจจุบันคือประเทศศรีลังกา

ศาสนาพุทธมี 2 นิกาย คือ นิกายมหายานและนิกายหินยาน นิกายมหายานยึดคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้า ส่วนนิกายหินยายเกิดจากการปรับตัวของศาสนาพุทธเนื่องจากศาสนาพราหมณ์เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นนิกายหินยานมุ่งเน้นการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ที่เป็นคฤหัสถ์ก็ได้โดยที่พระโพธิสัตว์ปรารถนาพุทธภูมิ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้คฤหัสถ์เข้ามามีบทบาทมากขึ้น และนิกายมหายานนี้สามารถปรับตัวเข้ากับท้องถิ่นได้ง่ายกว่านิกายหินยานหรือเถรวาทซึ่งเป็นพุทธแบบดั้งดิม ศาสนาพุทธในอินเดียเริ่มเสื่อมตัวลงช้าๆ ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา โดยอินเดียตะวันออกส่งเสริมศาสนาฮินดู ส่วนในอินเดียเหนือชาวเติร์กที่นับถือศาสนาอิสลามบุกอินเดียเผามหาวิทยาลัยนาลันทาซึ่งเป็นศูนย์กลางของศาสนาพุทธตั้งแต่ พ.ศ. 1742 ศาสนาพุทธจึงโยกย้ายไปทางเหนือเข้าสู่เทือกเขาหิมาลัย และศรีลังกา พุทธศาสนาเข้าสู่จีนผ่านเอเชียกลาง ในพุทธศตวรรษที่ 13 จีนเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของพุทธศาสนานิกายมหายานรุ่งเรืองมากในยุคราชวงศ์ถังและต่อมาศาสนาพุทธเสื่อมลงเพราะจักรพรรดิหวู่ซุงหันไปสนับสนุนลัทธิเต๋าแทน แต่พุทธศาสนานิกายมหายานยังคงรุ่งเรืองต่อมากลายเป็นนิกายเซนในญี่ปุ่นและยังคงรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน พุทธศาสนาในเกาหลีนิกายเซนเผยแผ่มาในสมัย พ.ศ. 915 และต่อมาลัทธิขงจื๊อเผยแผ่เข้ามาทำให้ศาสนาพุทธเสื่อมลง ในพุทธศตวรรษที่ 6 อารยธรรมอินเดียมีอิทธิพลมาก เผยแผ่อารยธรรมเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้คืออารยธรรมทางภาษาบาลีสันสกฤตและศาสนาพุทธนิกายมหายาน พร้อมกับศาสนาพราหมณ์เข้ามาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 10-18 สมัยอาณาจักรศรีวิชัยมีศูนย์กลางที่เกาะสุมาตรา และอาณาจักรขอมโบราณ ต่อมาอาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมลงและรับอารยธรรมอิสลามในพุทธศตวรรษที่ 18 ศาสนาพุทธในปัจจุบันนิกายมหายานหรืออาจารยวาท หมายถึงอาจารย์รุ่นต่อ ๆมาไม่ใช่รุ่นที่เห็นพระพุทธเจ้า ยังมีอยู่ที่อินเดียตอนเหนือ เนปาล จีน ญี่ปุ่น เกาหลี เวียดนาม มองโกเลีย บางส่วนของรัสเซีย บางครั้งเรียกว่า อุตรนิกาย หรือ นิกายฝ่ายเหนือ

ส่วนทักษิณนิกายหรือนิกายฝ่ายใต้นิกายหินยานหรือเถรวาท หมายถึง พระเถระที่ทันเห็นพระพุทธเจ้า ซึ่งนับถือพุทธแบบดั้งเดิมเคร่งครัดนับถือมากในไทย พม่า เขมร ลาว ศรีลังกา

ศาสนาพุทธเริ่มเป็นที่สนใจของชาวยุโรปอย่างกว้างขวางในพุทธศตวรรษที่ 25 หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ความเชื่อทางศาสนาเปลี่ยนไป ศาสนาพุทธพิสูจน์ได้ด้วยการปฏิบัติเอง อีกทั้งมีองค์กรพุทธศาสนาระดับโลก โดยมีชาวพุทธจากเอเชีย ยุโรป และอเมริกาเหนือ รวม 27 ประเทศ ตั้งชื่อองค์การว่า "องค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก" ก่อตั้งที่ประเทศศรีลังกา เมื่อปี พ.ศ. 2493

พุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศอังกฤษครั้งแรกในปี พ.ศ. 2448 โดย J.R. Jackson ก่อตั้งพุทธสมาคมในอังกฤษและมีภิกษุชาวอังกฤษรูปแรกคือ Charls Henry Allen Bernett คณะสงฆ์ไทยได้ส่งคณะทูตไปเผยแผ่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2507 และสร้างวัดไทย ชื่อวัดพุทธประทีปในลอนดอน

ประเทศเยอรมนีมีสมาคมพุทธศาสนา เมื่อ พ.ศ. 2446 มีชาวเยอรมันไปบวชเป็นพระภิกษุที่ศรีลังกาการเผยแผ่พุทธศาสนาชะงักไปในช่วงสมครามโลกครั้งที่ 1 และถูกห้ามในสมัยฮิตเลอร์ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงมีการฟื้นฟูพุทธศาสนาโดยติดต่อกับพุทธสมาคมในศรีลังกา มีวัดไทยในเบอร์ลินเช่นกัน

พระพุทธศาสนาที่เข้าสู่ประเทศสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2448 เป็นพุทธศาสนาจากจีนและญี่ปุ่นและทิเบต ใน พ.ศ. 2504 มหาวิทยาลัยวิสคอนซินเปิดสอนปริญญาเอกสาขาพุทธศาสตร์เป็นแห่งแรกในสหรัฐและคณะสงฆ์ไทยสร้างวัดไทยแห่งแรกในสหรัฐเมื่อ พ.ศ. 2515

ศาสนาพราหมณ์ฮินดู เป็นศาสนาเก่าแก่ที่สุดของโลกปัจจุบันนี้สืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแม้ว่าศาสนาพุทธจะเคยรุ่งเรืองในอินเดียสมัยพระพุทธเจ้า แล้วเสื่อมลงจากนั้นมารุ่งเรืองอีกครั้งในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช

เรื่องที่ 8 กรณีตัวอย่างปาเลสไตน์

สำหรับความขัดแย้งในดินแดนปาเลสไตน์ เป็นกรณีที่น่าศึกษากรณีหนึ่ง เพราะส่งผลเกิดสงครามยืดเยื้อมานับสิบ ๆปี ย้อนหลังไปในช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 ดินแดนนี้อยู่ในความครอบครองของจักรวรรดิออตโตมันเติร์ก (ตรุกี) ถ้าปาเลสไตน์สืบเชื้อสายมาจากชาวปาเลสไตน์ดั้งเดิมผสมกับชาวอาหรับ ชนเผ่าคะนาคัน และชนเผ่าอื่น ๆ ที่มีถิ่นที่อยู่ในบริเวณนี้ สืบเนื่องจากชาวอังกฤษซึ่งเป็นชาติมหาอำนาจในขณะนั้นสนับสนุนให้เอกราชแก่ปาเลสไตน์หลังจากเป็นพันธมิตรร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่ 1 จนชนะ แต่เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงอังกฤษออกประกาศบัลโฟร์ให้ชาวยิวอพยพเข้าสู่ดินแดนปาเลสไตน์ในปี ค.ศ. 1922 สันนิบาตชาติยกปาเลสไตน์ให้อยู่ในอาณัติอังกฤษ ชาวยิวอพยพเข้าสู่ดินแดนปาเลสไตน์ปีละ 16,500 คน ขออธิบายความย้อนหลังว่าก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ยิวในเยอรมันถูกฮิตเลอร์ฆ่าตายจำนวนมาก เพราะความขัดแย้งด้านเชื้อชาติ เนื่องจากชาวยิวเป็นชาติที่ฉลาดมีฐานะดีเป็นพ่อค้า วิศวกรต่าง ๆ ฮิตเลอร์ผู้นำเยอรมันประกาศว่าชาวเยอรมันเป็นชาติบริสุทธิ์สูงส่งและเขารังเกียจยิวมาก ชาวยิวไม่มีประเทศอยู่ หลังจากสงครามสิ้นสุดลงอังกฤษจึงสนับสนุนให้

ยิวมีประเทศอยู่และเลือกดินแดนปาเลสไตน์ ซึ่งสอดคล้องกับชาวยิวแสดงความเป็นเจ้าของดินแดนนี้โดยยกข้อความคัมภีร์ไบเบิ้ลว่า ในวันพระยะโฮวาร์ได้ทำสัญญากับอัมซาฮามไว้ว่าเราได้มอบดินแผ่นดินนั้นไว้ให้แก่พงศ์พันธุ์ของเจ้าตั้งแต่แม่น้ำอายฆุบโตไปจนถึงแม่น้ำยูเฟรติสและตั้งรัฐอิสราเอลขึ้นในแดนปาเลสไตน์ แต่ขณะเดียวกันชาวปาเลสไตน์ไม่พอใจเพราะพวกเขายังคงอยู่อย่างลำบาก แม้ว่าอังกฤษจะช่วยปลดแอกจากชาวเติร์กขณะที่ชาวยิวเป็นชนฉลาด เช่น ทำความเจริญให้กับอิสราเอลมาก ขณะเดียวกันอังกฤษ สหรัฐ องค์การสหประชาชาติล้วนสนับสนุนส่งยิวอพยพจากประเทศต่าง ๆ เพื่อให้มีดินแดนอยู่ในปาเลสไตน์

ต่อมาในราว 20 ปี หลังจากยิวชาติอิสราเอลอยู่ในปาเลสไตน์เกิดสงครามก้อนหิน 2 ครั้ง คือ ชาวปาเลสไตน์ต้องการขับไล่ชาตินี้ออกไปจากดินแดนเก่าแก่ของตนเองเพราะตนเองยังอยู่กับความยากจนสิ้นหวังเช่นเดิม การสู้ครั้งแรกของชาวปาเลสไตน์ไม่มีอาวุธแต่ใช้ก้อนหินขว้างปารถังของอิสราเอลซึ่งรบชนะได้อย่างง่ายดาย และสหประชาชาติก็ประนามการกระทำของอิสราเอล อิสราเอลได้รับความเห็นใจจากทั่วโลกน้อยลง ต่อมามีกลุ่มฮามาสเป็นกลุ่มที่ลุกขึ้นมาตอบโต้อิสราเอลด้วยมาตรการรุนแรงเช่นกัน กลุ่มฮามาสเป็นกระแสฟื้นฟูอิสลามจุดประกายรัฐอิสลามและเป้าหมายคือขับไล่อิสราเอลจากปาเลสไตน์และกลุ่มฮามาสนี้ยินดีปฏิบัติการระเบิดพลีชีพ และสงครามชิงดินแดนยังเกิดต่อมาเป็นระยะ ๆ มีการเจรจาเพื่อสงบศึกหลายครั้งแต่ยังไม่สำเร็จ

เรื่องที่ 9 แนวทางป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งทางศาสนา

ความหมายของคำว่า “ความขัดแย้ง”

ความขัดแย้ง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง “การไม่ลงรอยกันการไม่ถูกกัน ความคิดไม่ตรงกัน ความพยายามอยากเป็นเจ้าของ และความเป็นคนต่างมุมมองกัน”

ความขัดแย้งในสังคม เป็นสิ่งที่ไม่มีใครปรารถนา แต่ก็หลีกเลี่ยงได้ยาก เพราะตราบใดที่มนุษย์มีชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ก็ย่อมมีความขัดแย้งเป็นธรรมดา ความขัดแย้งมีทั้งประโยชน์และโทษ

สาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง

ความขัดแย้งมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความเชื่อศรัทธาในคำสอนของศาสนาแตกต่างกัน ความมีทิฏฐิมานะ ถือตัวว่าความคิดของตัวเองดีกว่าคนอื่น ความมีวิสัยทัศน์ที่คับแคบ ขาดการประสานงานที่ดี ขาดการควบคุมภายในอย่างมีระบบ สังคมโลกขยายตัวเร็วเกินไป และการมีค่านิยมในสิ่งต่าง ๆ ผิดแผกกัน ความคิดแตกต่างกัน

วิธีป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งทางศาสนาต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

วิธีป้องกัน แก้ไข ความขัดแย้งทางศาสนาต่อการอยู่ร่วมกันมีหลายวิธี เช่น

1. วิธียอมกัน คือทุกคนลดทิฏฐิมานะ หันหน้าเข้ากัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ดูถูกไม่ติฉินนินทาไม่กล่าวว่าร้ายป้ายสีศาสนาของกันและกัน พบกันครึ่งทาง รู้จักยอมแพ้ รู้จักยอมกัน หวังพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันถือว่าทุกคนเป็นเพื่อนร่วมโลกเดียวกัน โดยมีผู้ประสานสัมพันธ์ที่ทุกฝ่ายยอมรับนับถือ

2. วิธีผสมผสาน คือทุกฝ่ายทุกศาสนาเปิดเผยความจริง มีการแลกเปลี่ยน ทัศนคติ ความคิดเห็นแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันแก้ปัญหา ทำกิจกรรมในสังคมร่วมกัน เช่น สร้างสระพาน ถนน ฯลฯ

3. วิธีหลีกเลี่ยง คือการแก้ปัญหาลดความขัดแย้งโดยวิธีขอถอนตัว ขอถอยหนี ไม่เอาเรื่อง ไม่เอาความ ไม่ไปก้าวก่ายความคิด ความเชื่อ ของผู้นับถือศาสนาที่ไม่ตรงกับศาสนาที่ตนนับถือ

4. วิธีการประนีประนอม คือการแก้ปัญหาโดยวิธีทำให้ทั้งสองฝ่ายยอมเสียสละบางสิ่งบางอย่างลงมีทั้งการให้และการรับภาษาชาวบ้าน เรียกว่าแบบยื่นหมู-ยื่นแมว คือ ทุกฝ่ายย่อมเสียบางอย่างและได้บางอย่างมีอำนาจพอ ๆ กัน ต่างคนต่างก็ไม่เสียเปรียบ

เรื่องที่ 10 หลักธรรมในแต่ละศาสนาที่ส่งผลให้อยู่ร่วมกับศาสนาอื่นได้อย่างมีสุข

ศาสนาพุทธ มีหลักสำคัญคือการมุ่งเน้นให้ไม่เบียดเบียน ไม่จองเวรซึ่งกันและกันจะเห็นว่าศีลข้อ 1. ของศาสนาพุทธ คือ ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ คือ งดเว้นการฆ่า เบียดเบียน ทำร้ายร่างกายคนและสัตว์ และหลักสำคัญต่อมาอีกคือยึดหลักพรหมวิหาร 4 คือ

1. เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข
2. กรุณา คือความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์
3. มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี
4. อุเบกขา คือ การวางเฉย ไม่ลำเอียง ทำใจเป็นกลาง ใครทำดีย่อมได้ดี

หลักธรรมที่สำคัญอีกคือสังคหวัตถุ 4 คือ หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นได้แก่ ทานคือการให้ความเสียสละแบ่งปันของตนเองให้ผู้อื่น ปิยวาจา คือ พูดจาด้วย

ถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานพูดด้วยความจริงใจไม่หยาบคายก้าวร้าว อัตถจริยา คือ การสงเคราะห์ผู้อื่นทำประโยชน์ให้ผู้อื่น และสมานัตตาคือ ความเป็นผู้สม่ำเสมอ ประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย เน้นคุณธรรมสำคัญในการอยู่กับผู้อื่นในสังคม

และที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในศาสนาพุทธ มุ่งเน้นที่การเจริญปัญญา นั่นคือ ปัญหาต่าง ๆ คือผลและย่อมเกิดจากสาเหตุของปัญหา การแก้ไขต้องพิจารณาที่สาเหตุและแก้ที่สาเหตุ ดังนั้นแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้นสาเหตุที่เกิดจะแตกต่างกันตามสถานการณ์ นอกจากจะพิจารณาที่สาเหตุแล้ว ในการแก้ปัญหายังใช้วิธีการประชุมเป็นสำคัญ พอจะเห็นรูปแบบการประชุมร่วมกันของสงฆ์ที่ส่งผลถึงปัจจุบัน ตัวอย่างคือคำว่า สังฆกรรม ซึ่งเป็นการกระทำร่วมกันของพระสงฆ์ เช่น การรับบุคคลเข้าบวชในพุทธศาสนา พระสงฆ์ประกอบด้วยอุปัชฌาย์ พระคู่สวด จะต้องหารือกัน ไถ่ถามกันเป็นภาษาบาลีเพื่อพิจารณาคุณสมบัติของผู้มาบวชว่าสมควรให้บวชได้ไหม

ศาสนาอิสลาม ได้วางหลักเกณฑ์แบบแผนในการประพฤติปฏิบัติในส่วนที่เป็นศีลธรรมและจริยธรรมอันนำมาซึ่งความสามัคคีและความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มในสังคม ศาสนาอิสลามมีคำสอนซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำหรับครอบครัวและชุมชน โดยมีหลักศรัทธา หลักจริยธรรม และหลักการปฏิบัติ

สาส์นแห่งอิสลามที่ถูกส่งมาให้แก่มนุษย์ทั้งมวลมีจุดประสงค์ 3 ประการคือ

1. เป็นอุดมการณ์ที่สอนมนุษย์ให้ศรัทธาในอัลลอห์ พระผู้เป็นเจ้าเพียงพระองค์เดียวที่สมควรแก่การเคารพบูชาและภักดี ศรัทธาในความยุติธรรมของพระองค์ ศรัทธาในพระโองการแห่งพระองค์ ศรัทธาในวันปรโลก วันซึ่งมนุษย์ฟื้นคืนชีพอีกครั้งเพื่อรับการพิพากษาและผลตอบแทนของความดีความชั่วที่ตนได้ปฏิบัติไปในโลกนี้ มั่นใจและไว้วางใจต่อพระองค์ เพราะพระองค์คือที่พึ่งพาของทุกสรรพสิ่ง มนุษย์จะต้องไม่สิ้นหวังในความเมตตาของพระองค์ และพระองค์คือปฐมเหตุแห่งคุณงามความดีทั้งปวง

2. เป็นธรรมนูญสำหรับมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิตส่วนตัว และสังคม เป็นธรรมนูญที่ครอบคลุมทุกด้าน ไม่ว่าในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ หรือนิติศาสตร์ อิสลามสั่งสอนให้มนุษย์อยู่กันด้วยความเป็นมิตร ละเว้นการรบราฆ่าฟัน การทะเลาะเบาะแว้ง การละเมิดและรุกรานสิทธิของผู้อื่น ไม่ลักขโมย ฉ้อฉล หลอกลวง ไม่ผิดประเวณี หรือทำอนาจาร ไม่ดื่มของมึนเมาหรือรับประทานสิ่งที่เป็นโทษต่อร่างกายและจิตใจ ไม่บ่อนทำลายสังคมแม้ว่าในรูปแบบใดก็ตาม

3. เป็นจริยธรรมอันสูงส่งเพื่อการครองตนอย่างมีเกียรติ เน้นความอดกลั้น ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที ความสะอาดของกาย และใจ ความกล้าหาญ การให้อภัยความเท่าเทียมและความเสมอภาคระหว่างมนุษย์ การเคารพสิทธิของผู้อื่น สั่งสอนให้ละเว้นความตระหนี่ถี่เหนียว ความอิจฉาริษยา การติฉินนินทา ความเขลาและความขลาดกลัว การทรยศและอกตัญญู การล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น

อิสลาม เป็นศาสนาของพระผู้เป็นเจ้าที่ทางนำในการดำรงชีวิตทุกด้านแก่มนุษย์ทุกคน ไม่ยกเว้น อายุ เพศ เผ่าพันธุ์ วรรณะ

ศาสนาคริสต์ นอกจากบัญญัติ 10 ประการที่สำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นของศาสนาคริสต์ คือ จงอย่าฆ่าคน จงอย่าล่วงประเวณีในคู่ครองของผู้อื่น จงอย่าลักขโมย จงอย่าพูดเท็จ จงอย่ามักได้ในทรัพย์ของเขา และคำสอนที่สำคัญคือให้รักเพื่อนบ้านเหมือนรักตัวเอง ให้มีเมตตาต่อกัน จงรักผู้อื่นเหมือนพระบิดารักเรา ให้อภัยแล้วท่านจะได้รับการอภัย ล้วนแต่เป็นคุณธรรมพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู สอนให้มีความมั่นคง มีความเพียร ความพอใจในสิ่งที่ตนมี ให้อดทน อดกลั้นมีเมตตากรุณา ข่มใจไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ ไม่ลักขโมย ไม่โจรกรรม ทำตนให้สะอาดทั้งกายและใจ มีธรรมะสำหรับคฤหัสถ์คือจบการศึกษาให้กลับบ้านช่วยบิดามารดาทำงาน แต่งงานเพื่อรักษาวงศ์ตระกูลประกอบอาชีพโดยยึดหลักธรรมเครื่องดำเนินชีวิต

เรื่องที่ 11 วิธีฝึกปฏิบัติพัฒนาจิตในแต่ละศาสนา

หลักธรรมคำสอนของศาสนาช่วยสร้างคนให้เป็นคนดี

คนดีเป็นที่ปรารถนาของทุกคน โลกนี้ยังขาดคนดีอยู่มาก ยิ่งกว่าขาดแคลนผู้ทรงความรู้แขนงต่าง ๆ เสียอีก ความจริงโลกไม่ได้ขาดแคลนผู้มีความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ มากนัก แต่ที่ขาดแคลนมากก็คือคนดี โลกจึงวุ่นวายดังปัจจุบัน คนจะเป็นคนดีได้ก็ต้องมีหลักยึดมั่นประจำใจคือ มีศาสนายิ่งมีจิตใจยึดมั่นมากเท่าไร ก็ช่วยให้เป็นคนดีมากและมั่นคงเท่านั้น อย่างอื่นก็พลอยดีด้วย ตรงกันข้ามถ้าใจไม่ดีการกระทำต่าง ๆ ก็พลอยร้ายไปด้วย คนมีศาสนาหรือมีหลักธรรม มีคุณธรรมในใจเป็นคนดีแต่ถ้าไม่มีก็อาจเป็นคนดีได้แต่เป็นคนดีนอกจากจะทำความดีก็ต่อเมื่อมีผู้อื่นรู้ จะไม่ทำความชั่วก็ต่อเมื่อมีคนเห็น ถ้าไม่มีใครรู้ใครเห็นก็อาจจะทำความชั่วได้ง่าย แต่คนดีในสามารถทำความดีได้ทั้งต่อหน้าและลับหลังคน ทั้งไม่ทำความชั่วทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทั้งนี้ก็เพราะหลักธรรมที่ว่า หิริโอตตัปปะ ละอายและเกรงกลัวต่อความชั่ว “ศาสนาเป็นแรงอำนาจเร้นลับที่เหนี่ยวรั้งจิตใจของผู้ที่มีความเชื่อความศรัทธาในคำสอนของศาสดาทุกศาสนาที่ให้ละบาป บำเพ็ญบุญ”

ลักษณะของคนดี

การยึดตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาเป็นลักษณะของคนดีที่สังคมต้องการทั้งการเป็นคนดีในฐานะบุตร ฐานะลูกศิษย์ และฐานะศาสนิกชน

คนที่ได้ชื่อว่าเป็นคนดีที่สังคมต้องการมักจะเป็นคนมีเหตุมีผล กล้าหาญ อดทนอดกลั้น มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีกิริยามารยาทดี มีเสน่ห์ มีจิตใจงาม เมตตาต่อสัตว์ทั้งหลาย รู้จักช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้อื่นเคารพในความคิดและความเป็นเจ้าของของผู้อื่น พูดจาในสิ่งที่ถูกต้องเป็นความจริง พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน ก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวในหมู่คณะ เป็นต้น

ศาสนาทุกศาสนามีหลักธรรมคำสอนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของศาสนิกชน โดยทุกศาสนามีเป้าหมายเดียวกันคือ **"มุ่งให้ทุกคนมีธรรมะ มีคุณธรรม และสอนให้คนเป็นคนดี"** ดังนั้นศาสนาแต่ละศาสนาจึงมีหลักธรรมคำสอนของตนเองเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ

โทษของการขาดคุณธรรม จริยธรรม

ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งของชีวิต การขาดธรรมะอาจทำให้ประสบกับความล้มเหลวและทำให้ชีวิตอับปางได้ ทั้งโทษที่เกิดกับตนเอง สังคมและประเทศชาติ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนในปัจจุบัน เช่นการที่คนในชาติขาดคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต ไม่รู้จักพอ ไม่เห็นแก่ความเดือนร้อนของสังคมและประเทศชาติ ทำให้เกิดการลักลอบเสพขายยาเสพติดจนเกิดความเดือดร้อนโดยทั่วไป จนหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องออกมาปราบปรามขั้นเด็ดขาด ข่าวสาร ข้อมูลจากสื่อมวลชนทุกแขนงนำเสนอข่าวการจับกุม ผู้เสพ ผู้ค้าและผู้อยู่เบื้องหลังอย่างต่อเนื่อง ปัญหาทั้งมวลที่กล่าวมานี้เป็นตัวอย่างที่มีสาเหตุมาจากการขาดคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคมทั้งสิ้น

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในศาสนาพุทธ

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงวิธีการปฏิบัติที่เรียกว่า "สมาธิ" คำว่า สมาธิแปลว่า จิตที่สงบตั้งมั่นอยู่ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่าน หรือ การจัดระเบียบความคิดได้ เช่น ในขณะอ่านหนังสือจิตสงบอยู่กับหนังสือที่เราอ่านก็เรียกว่าจิตมีสมาธิ หรือในขณะที่ทำงานจิตสงบอยู่กับงานที่ทำก็เรียกว่าทำงานอย่างมีสมาธิ สติ สมาธิ และปัญญามีลักษณะเกื้อกูลกัน และมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด สติคือความตั้งมั่นเป็นจุดเริ่ม แล้วมีสมาธิคือจิตใจแน่วแน่ และปัญญาคือการไตร่ตรองให้รอบคอบ

จุดมุ่งหมายของสมาธิ

1. เพื่อความตั้งมั่นแห่งสติสัมปชัญญะ
2. เพื่ออยู่เป็นสุขในปัจจุบัน
3. เพื่อได้ฌานทัศนะ

ประโยชน์ของสมาธิ

1. ประโยชน์ของสมาธิในชีวิตประจำวัน เช่น ทำให้จิตใจสบาย มีความสดชื่น ผ่องใส และสงบ กระฉับกระเฉง ว่องไว มีความเพียรพยายาม แน่วแน่ในสิ่งที่กระทำ มีประสิทธิภาพในการทำงาน

2. ประโยชน์ของสมาธิในการพัฒนาบุคลิกภาพ เช่น ทำให้มีความแข็งแรง หนักแน่น ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพจิตดี สู่สุขภาพที่ดีและรักษาโรคบางอย่างได้

3. ประโยชน์ของสมาธิที่เป็นจุดมุ่งหมายของศาสนา เมื่อได้สมาธิขั้นสูงแล้วจะเกิดปัญญาและบรรลุจุดมุ่งหมายของศาสนาได้

4. จะมีเหตุผลในการตัดสินปัญหาต่าง ๆ ได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

วิธีการฝึกสมาธิ

ในคืนวันเพ็ญเดือน 6 พระพุทธเจ้าตรัสรู้โดยการนั่งสมาธิด้วยวิธีการอานาปานสติ คือ ตั้งสติจดจ่อที่ลมหายใจเข้า-ออก เป็นอารมณ์เดียวจนจิตแน่วแน่เข้าสู่สมาธิซึ่งเป็นสงบสุขสงัด มีสติรู้ตัวบริบูรณ์ จากนั้นพระพุทธองค์เกิดมหาปัญญาค้นพบทางดับทุกข์แก่ชาวโลกคือ อริยสัจ 4 ดังที่กล่าวมาแล้วในประวัติศาสดาดังนั้นการฝึกสมาธิเป็นหนทางที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติ เพื่อให้เกิดปัญญา แก้ปัญหาชีวิต และพัฒนาตนเองให้เกิดกำลังใจเสียสละยิ่งขึ้น เมตตายิ่งขึ้น มีปัญญาประกอบการงานตนเอง มีความสุข สังคมโดยรวมมีความสุข แต่อย่างไรก็ตามพื้นฐานของผู้ปฏิบัติสมาธิหรือฝึกสมาธิได้ผลรวดเร็วต้องเป็นผู้ที่มีศีล 5 เป็นพื้นฐานและศรัทธายึดมั่นต่อพระรัตนตรัย เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีคือการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา คือการทำสมาธิและทำให้ตนเองดีขึ้น สังคมเจริญขึ้น

การฝึกสมาธิตามแนวศาสนาพุทธนั้นฝึกให้ครบอิริยาบถทั้ง 4 คือ ยืน นอน นั่ง เดิน ฝึกให้จิตอยู่ในอารมณ์เดียว มีสติบริบูรณ์ในอิริยาบถต่าง ๆ และก่อให้เกิดสมาธิหรือเรียกว่า เจริญกรรมฐาน นั้น เริ่มต้นสวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญคุณพระศรีรัตนตรัย อธิษฐานจิตเข้าสมาธิ และพิจารณาสภาวธรรม คือความเป็นทุกข์ของชาติ ชรา มรณะ ความแห้งใจ ความเสียใจ ความคับแค้นใจ ความประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก ความพลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รัก ความไม่ได้สิ่งที่ปรารถนา ความมีอุปทานในขันธ์ 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นทุกข์ พิจารณาขันธ์ 5 ไม่เที่ยง เป็นอนัตตา ไม่มีตัวตน การพิจารณาสภาวะธรรมเนือง ๆ ช่วยให้เกิดเจริญปัญญาละวางก็เลส เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวศาสนาพุทธ และเป็นแนวทางที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติ

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในศาสนาอื่น ๆ

ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศาสนาซิกข์ ศาสนิกชนของแต่ละศาสนาที่ฝึกพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นนั้น ล้วนมีพื้นฐานเช่นเดียวกับพุทธศาสนิกชน คือ การศรัทธาในศาสดา คำสอนและแนวปฏิบัติของศาสนาของตน ความมีศรัทธาตั้งมั่น มีจิตจดจ่อในศาสนาที่นับถือ ทำให้เกิดอารมณ์มั่นที่ทำความดี ที่จะอดทน อดกลั้นต่อความทุกข์ต่าง ๆ ศาสนาคริสต์มีการอธิษฐานกับพระเจ้าการสารภาพบาปเป็นการชำระมลทินทางจิต ศาสนาอิสลามมีการสงบจิตมั่นทำละหมาดเป็นประจำทุกวัน ๆ หลายครั้งเป็นกิจวัตรสำคัญ และศาสนาพราหมณ์-ฮินดู นั้น มีการปฏิบัติสมาธิหลากหลายแนวทางมีการวางเป้าหมายชีวิตเพื่อละกิเลสต่าง ๆ ศาสนาซิกข์สอนว่ามนุษย์มีฐานะสูงสุดเพราะมีโอกาสบำเพ็ญธรรมเป็นการฟอกวิญญาณให้สะอาด

หลักสอนที่สอดคล้องของศาสนาต่าง ๆ

คำสอนของศาสนาแต่ละศาสนาสอนให้เป็นคนดีตามแนวทางของตน แต่เมื่อกล่าวโดยรวม ๆ แล้วหลักธรรมของทุกศาสนามีลักษณะสอดคล้องกันในเรื่องใหญ่ ๆ คือ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติโดนเน้นประเด็นเหล่านี้ คือ

1. สอนให้รู้จักรักและให้อภัยกัน
2. สอนให้ใจกว้างยอมรับความเชื่อที่แตกต่างกัน
3. สอนให้เป็นคนดีตามหลักศาสนาของตน

□□□□

กิจกรรม

กิจกรรมที่ 1

ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มศึกษาประวัติบุคคลในประเทศที่นำหลักธรรมศาสนามาแก้ไขปัญหาชีวิตของตนเอง แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน

กิจกรรมที่ 2

ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มศึกษาประวัติศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ ในโลกที่สามารถแก้ไขกรณีขัดแย้งที่เกิดจากศาสนาจนกระทั่งประเทศชาติสงบสุข แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน

กิจกรรมที่ 3

ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติสมาธิ เจริญปัญญา แล้วนำมาผลประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติที่ส่งผลให้สามารถแก้ไขปัญหาชีวิต และพัฒนาชีวิตของตนเองได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน

บทที่ 2 วัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมของประเทศไทยและของโลก

สาระสำคัญ

วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมที่ดีงามมีความสำคัญต่อประเทศเพราะแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นชาติ เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ ทุกคนในชาติต้องช่วยกันอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีค่านิยมที่ดีงามให้คงอยู่คู่กับชาติ แต่สังคมในปัจจุบันชาติที่มีวัฒนธรรมทางวัตถุเจริญก้าวหน้าจะมีอิทธิพลส่งผลให้ชาติที่ด้อยความเจริญด้านวัตถุรับวัฒนธรรมเหล่านั้นได้โดยง่าย ซึ่งอาจส่งผลให้วัฒนธรรมประเพณีของชาติตนเองเสื่อมถอยไป ดังนั้นชาติต่าง ๆ ควรเลือกรับปรับใช้วัฒนธรรมต่างชาติได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสังคมไทย

ผลการเรียนที่คาดหวัง

1. มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมประเพณีของไทยและต่าง ๆ ในโลก
2. ตระหนักถึงความสำคัญในวัฒนธรรมประเพณีของไทยและชนชาติต่าง ๆ ในโลก
3. มีส่วนร่วมสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไทย
4. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างของผู้มีวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทยและเลือกรับปรับใช้วัฒนธรรมจากต่างชาติได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสังคมไทย
5. ประพฤติปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมโลก
6. เป็นผู้นำในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมตามค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมไทย

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของวัฒนธรรม
เรื่องที่ 2 ลักษณะวัฒนธรรมไทย
เรื่องที่ 3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการสเลือกรับวัฒนธรรม
เรื่องที่ 4 ประเพณีในโลก
เรื่องที่ 5 ความสำคัญของค่านิยมและค่านิยมในสังคมไทย
เรื่องที่ 6 ค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมโลก
เรื่องที่ 7 การป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมตามค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมไทย

สื่อประกอบการเรียนรู้

ซีดี วัฒนธรรมประเพณี ค่านิยมของประเทศต่าง ๆ ในโลก
เอกสารค้นคว้า วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของประเทศต่าง ๆ ในโลก
คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของวัฒนธรรม

ความหมาย

คำว่า **"วัฒนธรรม"**เป็นคำสมาสระหว่างภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต โดยคำว่า **"วัฒน"** มาจากภาษาบาลีคำว่า **"วฑฺฒน"** แปลว่า เจริญงอกงาม ส่วนคำว่า **"ธรรม"** มาจากภาษาสันสกฤตคำว่า **"ธรฺม"** หมายถึง **ความดี**

เมื่อพิจารณาจากรากศัพท์ ดังกล่าว "วัฒนธรรม" จึงหมายถึงสภาพอันเป็นความเจริญงอกงามหรือลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม

ปัจจุบัน คำว่า "วัฒนธรรม" พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมสร้างสรรค์ สังคม ปลูกฝังสืบทอด เรียนรู้ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งด้านจิตใจ และวัตถุ อย่างสันติสุข และยั่งยืน

ความหมายของวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น

วัฒนธรรมเป็นเครื่องวัดและเครื่องกำหนดความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมและขณะเดียวกันวัฒนธรรมยังกำหนดชีวิตตามความเป็นอยู่ของคนในสังคมดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของบุคคลและต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติมาก

ความสำคัญของวัฒนธรรมโดย สรุป มีดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคมมนุษย์ วัฒนธรรมไทยเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมไทยให้มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนรวมถึงผลของการแสดงพฤติกรรมตลอดจนถึงการสร้างแบบแผนของความคิด ความเชื่อและค่านิยมของสมาชิกให้อยู่ในรูปแบบเดียวกัน

2. วัฒนธรรมทำให้เกิดความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกันย่อมจะมีความรู้สึกผูกผันเดียวกันเกิดความเป็นปึกแผ่นจงรักภักดีและอุทิศตนให้กับสังคมทำให้สังคมอยู่รอด

3. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน เช่น รูปแบบของครอบครัวจะเห็นได้ว่าลักษณะของครอบครัวแต่ละสังคมต่างกันไปทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมในสังคมเป็นตัวกำหนดรูปแบบเช่นวัฒนธรรมไทยกำหนดแบบสามีภรรยาเดียวกันในอีกสังคมหนึ่งกำหนดว่าชายอาจมีภรรยาได้หลายคน ความสัมพันธ์ทางเพศก่อนแต่งงานเป็นสิ่งที่ดีหรือเป็นเรื่องขัดต่อศีลธรรม

4. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหา และสนองความต้องการของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตภายใต้สิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นมนุษย์ต้องแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้รับการประดิษฐ์คิดค้นวิธีการใช้ทรัพยากรนั้นให้เกิดประโยชน์

ต่อชีวิตและถ่ายทอดจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไปโดยวัฒนธรรมของสังคม

5. วัฒนธรรมช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า หากสังคมใดมีวัฒนธรรมที่ดีงามเหมาะสม เช่น ความมีระเบียบวินัย ขยัน ประหยัด อดทน การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เป็นต้น สังคมนั้นย่อมจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว

6. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ คำว่า เอกลักษณ์ หมายถึง ลักษณะพิเศษหรือลักษณะเด่นของบุคคลหรือสังคมที่แสดงว่าสังคมหนึ่งแตกต่างไปจากอีกสังคมหนึ่ง เช่น วัฒนธรรมการพบปะกันในสังคมไทย จะมีการยกมือไหว้กันแต่ในสังคมญี่ปุ่นใช้การคำนับกัน เป็นต้น

เรื่องที่ 2 เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย

เอกลักษณ์หรือลักษณะประจำชาติในทางวิชาการมีความหมาย 2 ประการ คือ ประการแรก หมายถึง ลักษณะที่เป็นอุดมคติซึ่งสังคมต้องการให้คนในสังคมนั้น ยึดมั่นเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เป็นลักษณะที่สังคมเห็นว่าเป็นสิ่งดีงามและให้การเทิดทูนยกย่อง อีกประการหนึ่ง หมายถึงลักษณะนิสัยที่คนทั่วไปในสังคมนั้นแสดงออกในสถานการณ์ต่าง ๆเช่น ในการทำงานการพักผ่อนหย่อนใจ การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น และในการดำเนินชีวิตทั่วไปในสังคมเป็นลักษณะนิสัยที่พบในคนส่วนใหญ่ของประเทศ และส่วนมากมักจะแสดงออกโดยไม่รู้ตัวเพราะเป็นเรื่องของความเคยชินที่ปฏิบัติกันมาอย่างนั้น

เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยที่เด่น ๆ มีดังนี้

1. ความรักอิสรภาพหรือความเป็นไทย คนไทยมีลักษณะนิสัยไม่ต้องการอยู่ในอำนาจบังคับของผู้อื่น ไม่ชอบการควบคุมเข้มงวด ไม่ชอบการกดขี่หรือให้ผู้อื่นเข้ามายุ่งเกี่ยวสั่งการในรายละเอียดในการทำงานและการดำเนินชีวิตส่วนตัวคนไทยเป็นคนที่หยิ่งและรักในศักดิ์ศรีของตนเอง การบังคับน้ำใจกันหรือฝ่าฝืนความรู้สึกของกันและกันถือว่าเป็นสิ่งไม่ควรทำ

2. การย้ำการเป็นตัวของตัวเองหรือปัจเจกบุคคลนิยม คือ การให้คุณค่าในความเป็นตัวของตัวเอง ความนิยมนี้ส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของพุทธศาสนาซึ่งย้ำความสำคัญของตัวบุคคลเป็นพิเศษถือว่าบุคคลจะเป็นอย่างไรย่อมแล้วแต่กรรมของบุคคลนั้นในอดีต การย้ำสอนให้พึ่งตนเองทุกคนมีความเท่าเทียมกันส่วนการที่จะดีหรือชั่วนั้นอยู่ที่การกระทำของตนเองมิได้อยู่ที่ชาติกำเนิด

3. ความรู้สึกมักน้อย สันโดษ และพอใจในสิ่งที่มีอยู่ คนไทยไม่มีความดิ้นรนทะเยอทะยานที่จะเอาอย่างคนอื่น ถือเสียว่าความสำเร็จของแต่ละเป็นเรื่องของบุญวาสนาทุกคนอาจมีความสุขได้เท่าเทียมกันทั้งนั้นเพราะเป็นเรื่องภายในใจ

4. การทำบุญและการประกอบการกุศล คนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อในเรื่องกรรมการเวียนว่ายตายเกิดจึงมักนิยมทำบุญและประกอบการกุศลโดยทั่วไป โดยถือว่าเป็นความสุขทางใจและเป็นการสะสมกุศลกรรมในปัจจุบันเพื่อหวังจะได้รับผลประโยชน์ในอนาคต

5. การหาความสุขจากชีวิต คนไทยมองชีวิตในแง่สวยงาม ความกลมกลืนและพยายามหาความสุขจากโลก ซึ่งตรงกันข้ามกับชาวตะวันตกที่มักจะมองชีวิตในแง่ของความขัดแย้งระหว่างอำนาจฝ่ายต่ำในร่างกายมนุษย์และอำนาจฝ่ายสูง ซึ่งได้แก่ ศีลธรรมและความรับผิดชอบในใจคนไทยจึงไม่มีความขัดแย้งในใจเกี่ยวกับการปล่อยตนหาความสำราญเพราะถือว่าอยู่ในธรรมชาติมนุษย์

6. การเคารพเชื่อฟังอำนาจ คนไทยนิยมการแสดงความนอบน้อมและเคารพบุคคลผู้มีอำนาจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไปตามแบบพิธีซึ่งแสดงฐานะสูงต่ำของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

7. ความสุภาพอ่อนโยนและเผื่อแผ่ คนไทยเป็นมิตรกับทุกคนและมีชื่อเสียงในการต้อนรับคนไทยนิยมความจริงและช่วยเหลือกันในการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันและไม่คิดเอาเปรียบผู้อื่นมีความเมตตาสงสารไม่ซ้ำเติมผู้แพ้ถือเป็นคุณธรรมยิ่งของคนไทย

8. ความโอ่อ่า ลักษณะนี้สืบเนื่องมาจากความเชื่อมั่นและหยิ่งในเกียรติของตนเองคนไทยนั้นถึงแม้ภายนอกจะดูฐานะต่ำ แต่ในใจจริงเต็มใจยอมรับว่าตัวเองต่ำกว่าผู้อื่น ถือว่าตัวเองมีความสามารถเท่าเทียมกับผู้อื่นถ้าตนมีโอกาสเช่นเดียวกันคนไทยไม่ยอมให้มีการดูถูกกันง่าย ๆและถือว่าตนมีสิทธิ์เท่าเทียมกับผู้อื่นในฐานะเป็นมนุษย์คนหนึ่ง

เรื่องที่ 3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการเลือกรับวัฒนธรรม

เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นจากวิถีการดำเนินชีวิตซ้ำ ๆ ของคนในสังคมนั้น ๆ ในอดีตการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นน้อยมากเพราะเป็นลักษณะของสังคมปิดต่อมาเมื่อแต่ละสังคมมีการติดต่อระหว่างกันมากขึ้นโดยเฉพาะการติดต่อกันในสังคมข้ามภูมิภาค เช่น ชาติตะวันตกกับชาติตะวันออกซึ่งเกิดขึ้นมากในช่วงยุคล่าอาณานิคมเมื่อชาวตะวันตกออกล่าอาณานิคมทางทวีปเอเชีย พร้อมกับนำวัฒนธรรมของชาติตนเข้ามาด้วยเช่น ศาสนา ภาษา การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย อาหาร ความบันเทิง ฯลฯ แนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสังคมของชาติต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียซึ่งมีความอ่อนแอกว่าก็เริ่ม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดังกล่าวทำให้เกิดแรงผลักดันชักจูงทั้งสองทาง คือทั้งการกระตุ้นให้ยอมรับสิ่งใหม่ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงนั้น

เมื่อพิจารณาเฉพาะสังคมไทยการสร้างวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมก็ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องในทุกยุคสมัยแต่ในสังคมในอดีตก่อนยุคล่าอาณานิคม(เริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์)สังคมไทยแม้ว่าจะมีการติดต่อกับชาวต่างชาติบ้างก็ยังไม่เป็นที่กว้างขวางนักในหมู่ราษฎร ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจึงดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่เมื่อถึงยุคล่าอาณานิคมเริ่มการติดต่อกับชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาติตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาจำนวนมากขึ้นความเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นเร็ว ซึ่งสังเกตุได้จากการแต่งกายของขุนนางซึ่งเป็นอย่างตะวันตกมากขึ้น ลักษณะอาคารบ้านเรือนแบบยุโรปเริ่มมีขึ้น

ดังนั้นหลายชาติเริ่มกันมาพิจารณาหาแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติตนเองใหม่ จึงเกิดองค์กรทั้งภาครัฐ เอกชนพากันเร่งฟื้นฟูวัฒนธรรมของตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างระหว่างกัน มีการบรรจุเรื่องราวของวัฒนธรรมไว้ให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาเพื่อให้เห็นคุณค่าวัฒนธรรมของตนเอง ส่งผลให้สามารถสืบทอดรักษาวัฒนธรรมไว้อย่างมั่นคง

ตัวอย่างสังคมไทยในอดีตได้รับวัฒนธรรมจากจีน อินเดีย เป็นชาติที่มีวัฒนธรรมเข้มแข็ง ต่อมาเริ่มรับวัฒนธรรมตะวันตกตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันและเริ่มรับวัฒนธรรม ญี่ปุ่น เกาหลี เพราะมีอิทธิพลด้านการบันเทิง รวมทั้งเทคโนโลยีต่าง ๆ

ดังนั้นสังคมไทยจะต้องร่วมมือกันสร้างความเข้าใจให้ประชาชนคนไทยตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมไทย ในการร่วมกันอนุรักษ์สืบทอดด้วยความภาคภูมิใจ วัฒนธรรมไทยจึงจะคงอยู่ต่อไป

เรื่องที่ 4 ประเพณีในโลก

ประเพณี คือวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา เป็นเรื่องที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนแต่ละชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เราจะเห็นความเจริญรุ่งเรืองของชาติต่าง ๆ จากประเพณี สิ่งที่มีอิทธิพลต่อประเพณี คือ ศาสนาความเชื่อของคนในชาติต่าง ๆ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกิด การแต่งงาน การตาย รวมทั้งประเพณีในศาสนาต่าง ๆ ของแต่ละชาติจะแตกต่างกันไป

เช่น ประเพณีการแต่งงานของชาวอินเดียจะแต่งงานกันเมื่อมีอายุน้อยมาก และฝ่ายหญิงต้องไปสู่ขอฝ่ายชาย ขณะที่ประเพณีจีนโบราณผู้ชายเป็นผู้สืบตระกูลจะเป็นผู้นำได้รับสิทธิต่าง ๆ ในครอบครัวมากกว่าเพศหญิง การสู่ขอต้องผ่านแม่สื่อ แต่ปัจจุบันประเพณีในจีนเปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่จีนเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นลัทธิเมาเจ๋อตุง จีนมีการปฏิวัติวัฒนธรรมครั้งใหญ่

โลกปัจจุบันมีการติดต่อคมนาคมอย่างรวดเร็ว ประชากรในโลกสนใจเข้ามาท่องเที่ยวศึกษาวัฒนธรรมประเพณีของชาวต่างชาติ ต่างภาษา ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ เริ่มสนใจอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เพื่อคงความเป็นชาติ และเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของชาติตนเองไว้ประเทศไทยก็เช่นกัน คนต่างประเทศมาท่องเที่ยวประเทศไทยเป็นจำนวนมากเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีไทยทำให้เงินตราเข้าประเทศเป็นจำนวนมหาศาล

เรื่องที่ 5 ความสำคัญของค่านิยมและค่านิยมในสังคมไทย

ค่านิยม

สังคมมนุษย์จำเป็นต้องมีบรรทัดฐานเป็นตัวกำหนดแผนเชิงพฤติกรรม ซึ่งสมาชิกของสังคมจะต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก มีความจำเป็นที่จะต้องตัดสินใจต่อการกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติ ปฏิบัติ รูปแบบความคิดในการประเมินต่าง ๆ ของสมาชิกในสังคม

ความหมายต่อค่านิยม

ค่านิยม หมายถึง รูปแบบความคิดของสมาชิกในสังคมที่จะพิจารณาตัดสินและประเมินว่าสิ่งใดมีคุณค่า มีประโยชน์พึงปรารถนา ถูกต้อง เหมาะสม ดีงาม ควรที่จะยึดถือและประพฤติปฏิบัติค่านิยมที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดระเบียบสังคมมนุษย์คือค่านิยมทางสังคม (Social Value) ซึ่งหมายถึงรูปแบบความคิดที่สมาชิกส่วนใหญ่ตัดสินและประเมินว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ พึงปรารถนา ถูกต้องเหมาะสมดีงาม ควรแก่การประพฤติปฏิบัติร่วมกัน ค่านิยมทางสังคมเกิดจากการที่สมาชิกในสังคมดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ถ่ายทอดความคิดเห็นระหว่างกัน เกิดรูปแบบที่สอดคล้องในแนวทางเดียวกัน

ความสำคัญของค่านิยม

สังคมมีค่านิยมแตกต่างกันตามวัฒนธรรม วิถีการดำรงชีวิต สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและที่ตั้งถิ่นฐาน ค่านิยมของแต่ละสังคมเป็นแนวความคิด ทัศนคติร่วมกันของคนส่วนใหญ่ จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญเกิดบรรทัดฐานทางสังคม อันเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์หรือระเบียบในการปฏิบัติต่อกันทางสังคมตามแนวทางของค่านิยมที่สมาชิกในสังคมยอมรับร่วมกัน

ค่านิยมสามารถช่วยให้การดำเนินชีวิตระหว่างสมาชิกในสังคมมีความสอดคล้องสัมพันธ์ต่อกันลดความขัดแย้งและความตึงเครียดของสมาชิกในสังคม ค่านิยมเป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมและความเหมาะสมในแต่ละยุคสมัย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้สังคมนั้นเกิดมีค่านิยมใหม่มาทดแทนค่านิยมเดิม เช่นการเปลี่ยนแปลงทางด้านการผลิตทางการเกษตรของไทย จากการผลิตแบบเดิมมาสู่การผลิตแบบใหม่ที่มีการใช้เทคโนโลยีทันสมัยมาทำการผลิตเพื่อลดระยะเวลาและกำลังแรงงานจากแรงงานคนหรือสัตว์ มีผลทำให้เกษตรกร ชาวไร่ชาวนา มีค่านิยมในการนำเอาเครื่องจักรและสารเคมีมาใช้ทางเกษตรจนมาในปัจจุบันมีการชี้แนวทางการทำเกษตรแบบพอเพียง ก็ทำให้เกษตรกรเริ่มเปลี่ยนแปลงค่านิยมในวิธีการธรรมชาติมาช่วยในการผลิตเนื่องจากพิษภัยจากสารเคมีและรู้จักประสมประสานความคิดทำให้เกิดค่านิยมวิเคราะห์ วิจัยการทำเกษตรเพื่อยังชีพและอุตสาหกรรม

ค่านิยมที่สำคัญของสังคมไทยได้แก่

1) การนับถือพุทธศาสนา เป็นคติความเชื่อระดับสูงทางจิตใจของคนไทย ทำให้เกิดค่านิยมในการประกอบพิธีในประเพณี เทศกาล วันสำคัญทางศาสนา และในวาระสำคัญของชีวิต เป็นคตินิยมที่ปฏิบัติสืบต่อมาจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทย

2) การเคารพเทิดทูนพระมหากษัตริย์ เป็นคติความเชื่อและศรัทธาภักดีต่อพระมหากษัตริย์ของชาวไทยเป็นค่านิยม ธรรมเนียมของคนไทยที่แสดงความเคารพเทิดทูนพระมหากษัตริย์

3) การรักสังคมไทย เป็นค่านิยมที่พึงประสงค์ของสมาชิกภายในสังคมไทยที่ต้องมีความสามัคคีร่วมมือ ร่วมใจ เป็นหนึ่งเดียวกันในการช่วยเหลือสังคมไทย ทั้งในภาวะที่เกิดเหตุการณ์ร้ายอันเป็นภัยแก่สังคมและประเทศชาติ ช่วยกันปลูกฝังจิตสำนักให้รู้คุณค่าของวัฒนธรรมไทย รักษามรดกไทย รักเมืองไทย ใช้ของไทย

4) ความซื่อสัตย์ สุจริต ค่านิยมข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ควรปลูกฝังให้สมาชิกของสังคม เนื่องจากเป็นรากฐานในการพัฒนาและสร้างความเจริญให้กับตนเองและประเทศชาติ เช่น สมาชิกของสังคมไทยมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น ในการอยู่ร่วมกันของสังคมการไม่กระทำการทุจริต ละเมิด ฝ่าฝืนกฎหมาย เป็นต้น

5) การเคารพผู้อาวุโส ค่านิยมข้อนี้ได้แสดงออกในพฤติกรรมของสมาชิกสังคมไทย เช่น การมีกิริยา มารยาทสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้อาวุโสหรือผู้ใหญ่ การเคารพให้เกียรติผู้อาวุโส ผู้ใหญ่ ผู้ที่สังคมยกย่องตามวาระต่าง ๆ

ค่านิยมที่ควรปลูกฝังตามหลักพระพุทธศาสนา

1. แนวทางปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน มี 5 ประการ

1) การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
2) การประหยัดและอดออม
3) มีระเบียบ วินัย และเคารพกฎหมาย
4) การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5) ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

คุณลักษณะเช่นนี้ได้รับอิทธิพลมาจากคำสอนที่ว่ามนุษย์เราไม่ว่ายากดีมีจนอย่างไรต่างเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ ร่วมสุข เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏด้วยกัน ความสำนึกว่าตนเองต้องตาย ย่อมก่อให้เกิดความเห็นใจกัน แสดงออกมาในรูปความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกันและกัน

3. ความเคารพและความอ่อนน้อมถ่อมตน

ค่านิยมสะท้อนลักษณะนิสัยของคนไทยค่อนข้างโดดเด่น การเคารพผู้อาวุโสความเกรงใจให้เกียรติผู้มีประสบการณ์เหนือกว่าตน จะปรากฏให้เห็นทุกระดับของสถาบันไทยนับตั้งแต่สถาบันครอบครัวไปจึงถึงสถาบันสงฆ์ ทั้งในระบบราชการคือการไม่กล้าแสดงความ

คิดเห็นขัดแย้ง เพราะเกรงจะกระทบกระเทือนความรู้สึกผู้อื่น ความอ่อนน้อม นุ่นนวล ไม่เพียงแต่สะท้อนออกมาในรูปของกิริยามารยาทเท่านั้นยังสะท้อนออกมาในงานศิลปะต่าง ๆ ของชาติด้วย ไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรม ประติมากรรม นาฏกรรม หรือคีตกรรม

4. ความกตัญญูกตเวที

เป็นคุณธรรมของบุคคลผู้สำนึกในอุปการคุณที่ผู้อื่นกระทำต่อตน และพยายามจะหาทางตอบแทนอุปการคุณนั้น คุณธรรมข้อนี้พระพุทธองค์ทรงกล่าวว่า เป็นบุคคลหาได้ยาก

ความกตัญญูกตเวที จึงเป็นค่านิยมอันมีรากฐานมาจากพุทธศาสนาเป็นสิ่งสำคัญในสังคมยกย่องว่า “ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้” หมายความว่า ทำคุณกับคนอื่นนั้น เมื่อถึงคราวตกอับก็มีผู้ยินดียื่นมือเข้ามาช่วยเหลือความกตัญญูจึงเป็นค่านิยมที่สมควรจะปฏิบัติให้เกิดสิริมงคลกับตนเอง

5. ศรัทธาและปัญญา

ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อ คนส่วนมากมักพูดว่า ศรัทธาปสาทะ

ปสาทะ แปลว่า ความเลื่อมใส

ศรัทธา เป็นความเชื่อ แต่เป็นความเชื่อบุคคลอื่น เช่น เราเห็นความคิดเห็นหรือการกระทำของคนอื่นเป็นสิ่งที่ดีและเหมาะสมน่าจะนำมาปฏิบัติ แล้วปฏิบัติตามแนวทางของบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้คิด แสดงว่าเรามีศรัทธาในบุคคลนั้น

ปัญญา เป็นความรู้ที่เกิดด้วยตนเอง ซึ่งเกิดจาการคิดพิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์อย่างรอบคอบมีเหตุผล

พุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสอนให้บุคคลมีทั้งศรัทธา และปัญญาประกอบกันด้วยเหตุผลผู้ศรัทธา ถ้ามีความเชื่อมากเกินไปจะกลายเป็นความงมงาย คนจำนวนไม่น้อยที่หลงเชื่อสิ่งต่าง ๆโดยมิได้วิเคราะห์หรือพิจารณาอย่างแท้จริง เพื่อประโยชน์สุขร่วมกันของบุคคลทั้งหลายในสังคม ศรัทธาอย่างถูกต้องในพุทธศาสนา มีดังนี้

- เชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง
- เชื่อว่าบุญบาปมีจริง
- เชื่อว่าผลของบุญบาปมีจริง
- เชื่อว่าบุญบาปที่ตนทำเป็นของตนจริง

6. ทำงานสุจริต

สุจริต มาจาก **สุ** หมายถึง **ดี** และ**จริต** หมายถึง **ความประพฤติ**

สุจริตจึงเป็นความประพฤติที่ดีงาม ทั้งกาย วาจา ใจ ซึ่งน่าจะหมายความได้ว่า

1) ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดต่อกฎระเบียบของบ้านเมือง ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ประพฤติผิดเล่นการพนัน ไม่ขายยาเสพติด ทำลายเยาวชน สังคม และประเทศชาติ

2) ไม่ผิดประเพณี ประกอบด้วย

(1) ขนบของบ้านเมือง คือไม่ผิดกฎหมาย ระเบียบของบ้านเมือง

(2) ธรรมเนียม เป็นความประพฤติที่สังคมยอมรับและปฏิบัติกันมา

(3) ไม่ผิดศีลธรรม หมายความว่า มีความประพฤติอันถูกต้องตามทำนองคลองธรรมทำกายวาจาใจสงบ ระวังสำรวมตนอยู่เสมอ เมื่อบุคคลไม่ประพฤติผิดศีลธรรม ตนเองครอบครัวและสังคมก็จะสงบสุข

บุคคลพึงสร้างค่านิยมในการกระทำการอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชาติบ้านเมือง พร้อมทั้งรักษาความเป็นไทยให้คงอยู่ อย่าหลงผิด เห็นค่านิยมวัฒนธรรมต่างชาติกว่าค่านิยมวัฒนธรรมไทย สร้างพลังเพื่อทำให้ชาติมั่นคงโดยช่วยกันดูแลสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

เรื่องที่ 6 ค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมโลก

ศีลธรรม จริยธรรมและค่านิยม คือ สิ่งที่กำหนดมาตรฐานความประพฤติของสมาชิกในสังคมไว้ให้ปฏิบัติตามแนวทางที่สังคมได้กำหนดว่าเป็นสิ่งดีงามเหมาะสมกับสภาพสังคมนั้น ๆ รวมทั้งเป็นมาตรฐานที่ใช้ตัดสินการกระทำของบุคคลในสังคมว่าถูกหรือผิด ดีหรือชั่ว เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่มีอยู่คู่กับการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับร่วมกัน

ค่านิยมและจริยธรรม ในสังคมหน้าเป็นตัวกำหนดความเชื่อของบุคคลในสังคม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ช่วยในการพัฒนาสังคม เพราะทำให้บุคคลมีความตั้งมั่นอยู่ในความดี ความรับผิดชอบความเสียสละ ความกตัญญูรู้คุณ ความมีวินัย ความกล้าหาญ และความเชื่อมั่นในคำสอนของศาสนา ดังนั้นค่านิยมและจริยธรรมของสังคมจำต้องมีจุดมุ่งหมายในการละเว้นจากการทำชั่วเป็นสิ่งสำคัญ

ค่านิยมและจริยธรรมที่ทั่วโลกพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในพลเมืองของชาติตน มีดังนี้

1. การไม่เบียดเบียนและก่อความเดือนร้อนให้แก่ผู้อื่น ทั้งการเบียดเบียนทางกาย วาจา ใจ เช่น การใช้คำพูดที่เสียด เยาะเย้ยถากถาง ดูหมิ่นผู้อื่น รวมทั้งการกลั่นแกล้ง ทำลายทรัพย์สินผู้อื่น

2. ความเสียสละ โดยไม่เป็นผู้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ลดละความเห็นแก่ตัวช่วยเหลือผู้อื่นในยามที่มีความจำเป็นได้ทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ หรือกำลังทางสติปัญญาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมโดยรวม

3. มีความกล้าหาญทางคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การทำในสิ่งที่เห็นว่าถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและละเลิกไม่กระทำความผิดอันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ตนเองและส่วนรวม หรือทำให้ตนเองและส่วนรวมเสียผลประโยชน์ก็ตาม

4. ความละอายและเกรงกลัวต่อกระทำความชั่ว โดยไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับความชั่วทั้งปวง มีจิตใจที่ยับยั้งผลประโยชน์ที่ได้มาโดยมิชอบ

5. การรู้จักเคารพในความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น มีความสำนึกในสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็นของตนเองและผู้อื่น เป็นการยอมรับสติปัญญา ความคิดเห็นของผู้อื่นเท่ากับของตนโดยไม่หลอกตนเอง หรือมีความดื้อรั้นเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นใหญ่ และเหยียดหยามผู้อื่นเป็นการฝึกให้เป็นคนมีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นรอบด้าน แล้วนำมาพิจารณาด้วยตนเองเพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้ง

6. มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น หมายถึงความซื่อสัตย์ต่อตนเองเพื่ออยู่ในความไม่ประมาทขยันขันแข็งในหน้าที่การงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งมีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ประพฤติปฏิบัติตรงไปตรงมาอย่างสม่ำเสมอ ไม่คิดโกงหรือทรยศหักหลัง หรือชักชวนไปในทางเสื่อมเสียเพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตน

7. ความมีวิจารณญาณในการตัดสินปัญหาต่าง ๆ หรือความมีเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองไม่หลงเชื่อสิ่งใดง่าย ๆ รู้จักควบคุมกาย วาจา โดยใช้สติอย่างรอบคอบ ไม่ทำตามอารมณ์มีจิตใจ สงบเยือกเย็น ไม่วู่วาม สามารถรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นที่ขัดแย้งกับตนอย่างใจกว้าง ไม่แสดงความโกรธ หรือไม่พอใจไม่มีทิฏฐิมานะ

8. ความขยันหมั่นศึกษาหาความรู้ให้เฉลียวฉลาดในศิลปวิชาการทุกสาขาวิชา

9. ความสามารถในการประกอบอาชีพสาขาต่าง ๆ

10. การักษาสิ่งแวดล้อม และความเป็นชาติ วรรณกรรม ประเพณี ตลอดจนดินแดนของตนเอง

ค่านิยมและจริยธรรม ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของแต่ละบุคคล

ค่านิยมและจริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของแต่ละบุคคลจะเป็นค่านิยมและจริยธรรมที่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคมและการพัฒนาตนเอง เพื่อยกระดับความคิดสติปัญญา รวมทั้งการเสียสละต่อสังคมประเทศชาติ

1. ตัวกำหนดพฤติกรรมของแต่ละบุคคล เพื่อขจัดความขัดแย้ง

1) เป็นผู้มีความอดทน อดกลั้น เพื่อเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ อย่างมีสติ ไม่แสดงออกทางอารมณ์มีจิตใจสงบเยือกเย็น

2) เป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง เปิดใจ ยอมรับความเห็นของผู้อื่น ด้วยใจเป็นกลาง ไม่คิดว่าตนเองอยู่เหนือผู้อื่น

2. ตัวกำหนดพฤติกรรมของแต่ละบุคคลเพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ค่านิยมและจริยธรรม ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของแต่ละบุคคล เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

1) มีความเสียสละ เป็นผู้ให้ด้วยใจที่บริสุทธิ์ โดยไม่หวังผลตอบแทน

2) มีความรักความสามัคคี เป็นที่ตั้ง ยอมรับในเหตุผลของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

เรื่องที่ 7 การป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมตามค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมไทย

ค่านิยมของสังคมไทยที่ไม่พึ่งประสงค์ ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงพัฒนา เพราะเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อความมั่นคงของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ตัวอย่างที่สำคัญคือ

1. ความเป็นผู้กล้าได้กล้าเสียในทางที่ผิด เช่น นิสัยของนักพนันเริ่มตั้งแต่เด็กเยาวชน คือการพนันฟุตบอล กีฬาต่าง ๆ (การเล่นหวย การพนันต่าง ๆ) ทำให้หมดตัว และไม่มานะในการประกอบอาชีพที่สุจริต

2. ความเป็นผู้ใจกว้างรักษาหน้าตา โดยไม่คำนึงถึงฐานะตนเอง ตัวอย่างเมื่อครอบครัวมีงานบวช แต่งงาน งานศพ จะไปกู้เงิน หรือนำเงินที่เก็บหอมรอมริบมาใช้ในการเลี้ยงดูอย่างสุร่ยสุร่าย จนมีครอบครัวลูกโตเข้าโรงเรียนยังใช้เงินคืนค่าแต่งงานยังไม่หมด

3. การช่วยเหลือพวกพ้องโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ตัวอย่าง เมื่อเพื่อนพี่น้องมีเรื่องกับใคร พร้อมที่จะยกพวกไปต่อสู่โดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ความถูกต้องในวิธีการแก้ปัญหา ตัวอย่างการยกพวกตีกันของวัยรุ่นและของกลุ่มพวกนักเลงต่าง ๆ

4. เมื่อเกิดปัญหาชอบใช้คำว่าไม่เป็นไร ไม่คิดหาการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ส่งผลให้ปัญหายังคงเป็นปัญหาต่อไป ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการแก้ไข

5. ชอบความสนุกสนาน ดื่มเหล้า เฮฮาไม่ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ ส่งผลให้เกิดความประมาทในชีวิต จะเห็นเทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ มีคนเสียชีวิตจำนวนมากเพราะความประมาท

6. ยกย่องผู้มีฐานะ

การป้องกัน และแก้ไขปัญหาพฤติกรรมตามค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ในสังคมไทย คือ

1. ค่านิยมที่ดีงามควรได้รับการปลูกฝังตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ในครอบครัว ชุมชน โรงเรียน สถานศึกษารวมทั้งในสังคมไทย

2. ผู้ใหญ่ในสังคมไทย ทุกฐานะที่สำคัญคือผู้ที่อยู่ในบทบาทเป็นผู้นำ จะต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

3. สังคมไทยจะต้องยกย่องให้เกียรติผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามค่านิยมที่ดีงาม ไม่ยกย่องผู้มีอำนาจมีเงินแต่เป็นผู้ที่ประพฤติตามค่านิยมที่ดีงามของไทย

4. สื่อจะต้องร่วมกันรณรงค์ให้คนไทยมีค่านิยมที่ดีงาม ไม่สนับสนุนเผยแพร่สิ่งที่ไม่ดี เพราะสื่อมีอิทธิพลต่อสังคมไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน

5. อย่าปล่อยให้ปัญหาความเสื่อมทรามที่เกิดจากการประพฤติตามค่านิยมที่ไม่ดีผ่านไป เพราะเห็นเป็นเรื่องเล็ก ๆ ควรเร่งช่วยกันหาทางแก้ไข ด้วยการถือเป็นหน้าที่ของทุกคน

6. องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนสนับสนุนให้เกิดชมรม สมาคม ในระดับท้องถิ่นต่าง ๆ ที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้สังคมชุมชนเป็นสังคมที่อุดมด้วยปัญญา ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่ส่งผลให้สังคมไทยแข็งแกร่งต่อไป

กิจกรรม

กิจกรรมที่ 1

ให้ผู้เรียนค้นคว้าวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของประเทศต่าง ๆ ในโลก มาคนละ 1 ประเทศ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

กิจกรรมที่ 2

ให้ผู้เรียนนำกรณีตัวอย่างปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมที่เกิดขึ้นกับประเทศต่าง ๆ ในโลกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

กิจกรรมที่ 3

ให้ผู้เรียนศึกษาตัวอย่างแนวทางที่ประเทศต่าง ๆ อนุรักษ์วัฒนธรรมตามประเพณีและค่านิยมที่ดีของตนไว้ได้ เช่น ประเทศภูฏาน

บทที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สาระสำคัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศไทย นับแต่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อปี พ.ศ. 2475 มาจนถึงปัจจุบัน (2553) ประเทศไทยใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 ซึ่งประชาชนชาวไทยทุกคนควรต้องมีความรู้ ความเข้าใจ หลักการ เจตนารมณ์ตลอดจนสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญอย่างถ่องแท้ เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ได้อย่างถูกต้อง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. มีความรู้ ความเข้าใจ ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ
2. บอกหลักเกณฑ์สำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้
3. บอกสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับตัวเองได้
4. มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 ความเป็นมาและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
เรื่องที่ 2 สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
เรื่องที 3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ
เรื่องที่ 4 บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และส่งผลต่อฐานะของประเทศในสังคมโลก
เรื่องที่ 5 หน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น

เรื่องที่ 1 ความเป็นมาการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ หมายถึง กฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ว่าด้วยการจัดระเบียบการปกครองประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับแรกเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เริ่มเมื่อ วันที่ 24 มิถุนายน 2475 โดยกลุ่มบุคคลที่เรียกตนเองว่า **"คณะราษฎร์"** ประกอบด้วยพลเรือนและทหารมีนโยบายการปกครองที่เห็นแก่ประโยชน์ของประชาชน ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปกครองประเทศ ทรงประทับอยู่ที่พระราชวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้เห็นประโยชน์สุขของราษฎรเป็นสำคัญ จึงสละอำนาจของพระองค์และพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 เรียกว่า **"รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475"** ต่อมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 จึงได้มีการประกาศใช้ **"รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475"**

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก เมื่อปีพุทธศักราช 2475 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2553) มีการยกเลิกและประกาศใช้รัฐธรรมนูญไปแล้วรวม 18 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 : พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 49 หน้า 116 วันที่ 27 มิถุนายน 2475)

ฉบับที่ 2 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 49 หน้า 529 วันที่ 10 ธันวาคม 2475)

ฉบับที่ 3 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 63 หน้า 30 วันที่ 3 พฤษภาคม 2489)

ฉบับที่ 4 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 64 ตอนที่ 53 วันที่ 9 พฤษภาคม 2490)

ฉบับที่ 5 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 17 วันที่ 23 มีนาคม 2492) แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495

ฉบับที่ 6 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 69 ตอนที่ 15 วันที่ 8 มีนาคม 2475)

ฉบับที่ 7 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2502 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 76 ตอนที่ 17 วันที่ 28 มกราคม 2502)

ฉบับที่ 8 : ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2511 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 85 ตอนพิเศษ วันที่ 20 มิถุนายน 2511)

ฉบับที่ 9 : ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 192 วันที่ 15 ธันวาคม 2515)

ฉบับที่ 10 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 14 วันที่ 23 มกราคม 2518)

ฉบับที่ 11 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 93 ตอนที่ 135(ฉบับพิเศษ)
วันที่ 22 ตุลาคม 2519)

ฉบับที่ 12 : ธรรมนูญ การปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2520
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 95 ตอนที่ 111 วันที่ 9 พฤศจิกายน 2520)

ฉบับที่ 13 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 95 ตอนที่ 146 (ฉบับพิเศษ)
วันที่ 22 ธันวาคม 2521)

ฉบับที่ 14 : ธรรมนูญ การปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 40 วันที่ 1 มีนาคม 2534)

ฉบับที่ 15 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 216 วันที่ 9 ธันวาคม 2534)

ฉบับที่ 16 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก วันที่ 11 ตุลาคม 2540)

ฉบับที่ 17 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 102 ก วันที่ 1 ตุลาคม 2549)

ฉบับที่ 18 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก วันที่ 24 สิงหาคม 2550)

การยกเลิกและประกาศใช้รัฐธรรมนูญแต่ละครั้งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งสามารถสรุปเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญได้ดังนี้

1. กลุ่มผู้นำซึ่งมีอำนาจทางการเมืองในขณะนั้น เห็นว่าหลักการและวิธีการของรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่นั้นไม่เหมาะสม จึงล้มเลิกและประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่

2. กลุ่มผู้นำซึ่งมีอำนาจทางการเมืองแตกแยกกันเอง จึงมีการล้มเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ เพื่อใช้ฉบับใหม่ที่สามารถตอบสนองความพอใจของกลุ่มตนได้

3. ภาวะเศรษฐกิจ การเมือง สภาพทางสังคมและสถานการณ์ของประเทศในขณะนั้นทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เหมาะสม

เรื่องที่ 2 สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ที่รูปแบบของรัฐ รูปแบบการปกครองและการบริหารประเทศ บทบัญญัติของกฎหมายหรือข้อบังคับใดขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ และไม่ว่ากรณีใด ๆ หากปรากฏว่า ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้ายเพื่อล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏต่อประเทศชาติ มีโทษถึงประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยทั่วไปจะบัญญัติหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญไว้ดังนี้

1. รูปแบบของรัฐ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ คำว่า ราชอาณาจักรหมายความว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และคำว่า อันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ หมายความว่า ประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยวหรือเอกรัฐ มีรัฐบาลเป็นศูนย์กลาง มีอำนาจบริหารประเทศได้ทั้งภายในและภายนอกประเทศเพียงรัฐบาลเดียว

2. รูปแบบการปกครอง ประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นการยืนยันว่าประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีรากฐานมาจากประชาชน มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3. อำนาจอธิปไตยของรัฐ รัฐธรรมนูญกำหนดอำนาจอธิปไตยของประเทศไทยไว้ 3 ประการ ได้แก่

1) **อำนาจนิติบัญญัติ** คืออำนาจในการออกกฎหมาย
2) **อำนาจบริหาร** คืออำนาจในการบริหารการปกครองประเทศ
3) **อำนาจตุลาการ** คืออำนาจในการพิจารณาตัดสินคดีในศาล

ทั้ง 3 อำนาจนี้เป็นอำนาจของปวงชนชาวไทย คือ เป็นของชนชาวไทยทุกคน โดยมีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภา ใช้อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรีและใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาล

4. สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย รัฐธรรมนูญคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลซึ่งเป็นชนชาวไทย โดยคำนึงถึงว่าชนชาวไทยเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรี หรือกล่าวว่า ชนชาวไทยมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ห้ามปฏิบัติต่อมนุษย์เยี่ยงทาสหรือสัตว์ นอกจากนี้ทุกคนย่อมมีสิทธิเสรีภาพในร่างกาย ในครอบครัว มีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทุกคนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิในคดีอาญา สิทธิได้รับการให้บริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน มีเสรีภาพในการสื่อสารโดยเสรี มีเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร และเสรีภาพในทางวิชาการ เป็นต้น

5. หน้าที่ของชนชาวไทย เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดใช้สิทธิเสรีภาพแห่งชนชาวไทยแล้ว ก็จะกำหนดหน้าที่ของชนชาวไทยให้ไว้ด้วย โดยกำหนดให้ทุกคนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

ตามกฎหมาย มีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีหน้าที่ต้องป้องกันประเทศ รักษาผลประโยชน์ของชาติ และปฏิบัติตามกฎหมาย มีหน้าที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนด มีหน้าที่ต้องเสียภาษีอากร มีหน้าที่ต้องพิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

6. นโยบายพื้นฐานของรัฐ รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้รัฐบาลหรือผู้บริหารประเทศต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่า รัฐมีนโยบายในการบริหารประเทศอย่างไรในเรื่องเกี่ยวกับด้านความมั่นคงของรัฐ ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านการต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญาและพลังงาน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น

7. ระบบรัฐสภา รัฐสภาทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้สมาชิกผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนกี่คนและที่มาของสมาชิกดังกล่าววิธีการได้มาอย่างไร

8. คณะรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหาร คือ รัฐบาลจะมีรัฐมนตรีจำนวนเท่าใดและมีวิธีการได้มาอย่างไร

9. ศาล ซึ่งทำหน้าที่เป็นฝ่ายตุลาการเป็นองค์กรพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ต้องดำเนินไปด้วยความยุติธรรม มีศาลอะไรบ้าง พร้อมกำหนดหน้าที่อำนาจศาลไว้โดยชัดแจ้ง

10. องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของเจ้าหน้าที่รัฐ ว่าถูกต้องเป็นธรรมหรือไม่ รวมทั้งอำนาจในการถอดถอนเจ้าหน้าที่รัฐออกจากตำแหน่งด้วย

11. การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการใช้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แก้ปัญหาในพื้นที่

12. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญเมื่อประกาศใช้บังคับแล้ว ย่อมมีการแก้ไขเพิ่มเติมได้ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ กล่าวคือ จะระบุให้อำนาจแก่คณะบุคคลโดยเฉพาะที่สามารถยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ เว้นมีข้อห้ามบางประการจะทำการแก้ไขเพิ่มเติมมิได้ คือ จะขอแก้ไขการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ ทั้ง 2 ประการนี้จะกระทำมิได้

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ

นอกจากหลักการที่เป็นสาระสำคัญร่วมของรัฐธรรมนูญดังที่กล่าวมาแล้ว รัฐธรรมนูญทั้ง 18 ฉบับ ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งเป็นสาระสำคัญแตกต่างกันไปโดยสรุปได้ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475

เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก สาระสำคัญคือ ประเทศไทยต้องปกครองแบบประชาธิปไตย

โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน

รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้มีสภาเดียวคือ สภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจกว้างมาก คือ พิจารณาร่างกฎหมาย ดูแลควบคุมการบริหารประเทศ มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนคณะกรรมการราษฎร (คณะรัฐมนตรี) ฯลฯ และมีอำนาจวินิจฉัยคดีซึ่งพระมหากษัตริย์เป็นผู้ต้องหา ซึ่งศาลธรรมดาไม่มีสิทธิ์รับฟ้องได้

2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475

ประกาศใช้ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2475 มีหลักการสำคัญแตกต่างจากฉบับที่ 1 อันเป็นฉบับชั่วคราวดังนี้

1) ยกย่องฐานะพระมหากษัตริย์ให้สูงขึ้น โดยบัญญัติว่าให้ทรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะล่วงละเมิดหรือฟ้องร้องมิได้ ให้องค์พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่หม่อมเจ้าขึ้นไปอยู่ในฐานะเป็นกลางทางการเมือง คือไม่ต้องรับผิดทางการเมือง

2) สภานิติบัญญัติ (สภาผู้แทนราษฎร) ไม่มีอำนาจปลดพนักงานประจำ มีอำนาจออกกฎหมาย มีอำนาจควบคุมคณะรัฐมนตรีในการบริหารราชการแผ่นดิน (แต่ฝ่ายบริหารก็มีอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎรได้)

3) ฝ่ายบริหารซึ่งเดิมเรียกว่า “คณะกรรมการราษฎร” เปลี่ยนเป็น “คณะรัฐมนตรี” คณะรัฐมนตรีนี้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง มีจำนวนอย่างน้อย 14 คน แต่ไม่เกิน 24 คน และในจำนวน 14 คนต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีอายุการใช้ยาวนานที่สุดคือ ประมาณ 15 ปี

3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489

ประกาศใช้ 9 พฤษภาคม พุทธศักราช 2489 ยังคงยึดหลักการรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2475 เป็นหลัก โดยต้องการให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น มีสาระสำคัญดังนี้

1) กำหนดให้มีสภา 2 สภา คือ สภาผู้แทนฯ กับ วุฒิสภา (เดิมเรียกว่าพฤฒิสภา) ให้สมาชิกสภาผู้แทนมาจากการเลือกตั้งโดยตรง ส่วนสมาชิกสภามาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม

2) มีบทบัญญัติแยกข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองออกจากกันเป็นฉบับแรก และกำหนดว่า นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกรัฐมนตรี ดำรงตำแหน่งข้าราชการประจำใด ๆ มิได้

3) อนุญาตให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองได้เป็นครั้งแรก (เดิมมีเพียงพรรคเดียว คือ คณะราษฎร) รัฐธรรมนูญนี้ถูกยกเลิกโดยคณะรัฐประหาร เมื่อ 8 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2490 มีอายุการใช้เพียง 18 เดือน

4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว พุทธศักราช 2490)

ประกาศใช้ 9 พฤศจิกายน 2490 เหตุผลประกาศใช้คือ ฉบับเดิมที่ถูกยกเลิกไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมได้ สาระสำคัญ คือ

1) มีสภา 2 สภา เช่นเดิม คือสภาผู้ราษฎรและวุฒิสภา

2) อำนาจหน้าที่วุฒิสมาชิกมีมากขึ้นคือ นอกจากยับยั้งร่างกฎหมายแล้ว ยังมีอำนาจให้ความไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจฝ่ายบริหารได้

3) เพิ่มเติมให้มีอภิรัฐมนตรี 5 คน เป็นผู้บริหารราชการในพระองค์และถวายคำปรึกษาแต่พระมหากษัตริย์ แต่ไม่มีอำนาจบริหารราชการแผ่นดิน

5. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492

ประกาศใช้ 3 มีนาคม 2492 ฉบับนี้ผู้ร่างให้ความคาดหวังว่าเป็นฉบับที่ดีมั่นคง และเป็นประชาธิปไตยมาก เพราะได้วางหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้กว้างขวาง และป้องกันการใช้อำนาจของรัฐต่อการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ด้วย ส่วนสภาให้มีสภา 2 สภา เช่นเดิม

ฉบับนี้ใช้ได้ 2 ปีเศษ ก็ถูกยกเลิกโดยคณะรัฐประหาร เมื่อ 29 พฤศจิกายน 2494

6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495

เหตุผลที่คณะประหารนำรัฐธรรมนูญฉบับนี้มาใช้คือ เห็นว่าเหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองช่วงนั้น

วิธีการนำมาใช้ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2475 (ฉบับที่ 2) ก่อน พร้อมตั้งคณะกรรมการแก้ไขปรับปรุงไปด้วย เมื่อเสร็จแล้วจึงนำมาประกาศใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2495

สาระสำคัญ เหมือนฉบับเดิมทุกประการแต่ได้แก้ไขเพิ่มเติมเรื่องสำคัญคือ กำหนดวิธีลดจำนวนสมาชิกวุฒิสภา

วันที่ 16 กันยายน 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำรัฐประหาร แต่ยังคงใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยแต่งตั้งรัฐมนตรีชั่วคราวและวุฒิสภาขึ้นมาใหม่ พร้อมทั้งประกาศให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

วันที่ 20 ตุลาคม 2501 คณะรัฐประหารชุดเดิม ได้ประกาศประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับนี้

7. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502

ประกาศใช้ 28 มกราคม 2502 ฉบับนี้ คณะรัฐประหารประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญการปกครองชั่วคราว มีเพียง 20 มาตรา

สาระสำคัญ คือ ฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีมีอำนาจมากขึ้น โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรีมีอำนาจเด็ดขาดตามมาตรา 17 ด้วยการขอมติคณะรัฐมนตรีในการใช้อำนาจสั่งการหรือการกระทำใด ๆ ก็ได้ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อความมั่นคง ความสงบของประเทศชาติ และราชบัลลังก์

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ให้สิทธิเสรีภาพประชาชนในการมีส่วนร่วมในการปกครอง รวมเวลาที่ใช้อยู่ถึง 9 ปีเศษ จึงมีการประกาศรัฐธรรมนูญฉบับถาวร

8. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511

ประกาศใช้ 20 มิถุนายน 2511 เป็นฉบับที่ 2 ที่ร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ

(ซึ่งแต่งตั้งโดยหัวหน้าคณะปฏิวัติ) ใช้เวลาร่างนานที่สุดคือกว่า 9 ปี สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายถึง 100 ล้านบาท สาระสำคัญมีดังนี้

1) ให้มีรัฐสภา 2 สภา วุฒิสภามีอำนาจมากกว่าเดิมคือ เดิมมีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายผ่านสภาผู้แทนราษฎร ยังมีอำนาจเพิ่มเติมคือ สามารถควบคุมฝ่ายบริหารเท่าเทียมสภาผู้แทนราษฎร

2) มิให้นายกฯ หรือ รัฐมนตรี เป็นสมาชิกรัฐสภา สภาผู้แทนฯ จึงไม่มีบทบาทพอที่จะทำลายเสถียรภาพของรัฐบาล และเรียกร้องตำแหน่งรัฐมนตรี

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ใช้ได้ประมาณ 3 ปี ก็ถูกยกเลิก เพราะมีการรัฐประหารโดยกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้เมื่อ 17 พฤศจิกายน 2514

9. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515

ประกาศใช้ 15 ธันวาคม 2515 ผู้ประกาศใช้คือ รัฐบาลจอมพลถนอม กิติขจร ผู้ทำรัฐประหารสาระสำคัญคือ ใช้สภานิติบัญญัติแห่งชาติมาจากการแต่งตั้งมีหน้าที่ออกกฎหมายและอนุมัติร่างรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีเสนอไปให้พิจารณาภายใน 3 ปี และมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีได้ แต่ไม่มีสิทธิเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ สาระสำคัญอื่นๆ ยังคงเหมือนกับรัฐธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2505 โดยเฉพาะมาตรา 17 ซึ่งเน้นอำนาจสูงสุดเด็ดขาดของนายกรัฐมนตรี

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ประกาศใช้ได้เพียงปีเศษ นิสิตนักศึกษาและประชาชนก็ได้รวมพลังเรียกร้องให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยเร็ว วันที่ 14 ตุลาคม 2516 รัฐบาลชุดจอมพลถนอม กิตติขจร จึงออกไป นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้รับการแต่ตั้งให้เป็นนายกฯ และยังใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2517

10. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517

ประกาศใช้ 7 ตุลาคม 2517 เป็นฉบับที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าทุกฉบับที่ใช้มา มีสาระสำคัญดังนี้

1) มีรัฐสภา 2 สภา คือสภาผู้แทนและสภาวุฒิสภา สภาผู้แทนมาจากการเลือกตั้ง วุฒิสภามาจากการแต่งตั้งและมีอำนาจน้อยกว่าวุฒิสภาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ

2) การสืบราชสมบัติ ในกรณีไม่มีพระราชโอรส รัฐสภาอาจให้ความเห็นชอบในการให้พระราชธิดาสืบสันตติวงศ์ได้

3) หลักการดำเนินงานทางการเมืองให้เป็นไปโดยระบบพรรค ผู้แทนราษฎรต้องมีสังกัดพรรคการเมืองมิให้สมาชิกรัฐสภาทำการค้าหรือกิจการใดที่อาจทำให้รัฐเสียประโยชน์

4) นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาอย่างน้อยครึ่งปี รัฐมนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจและทำการค้ามิได้

5) ให้ประชาชนมีบทบาทในการปกครองท้องถิ่นของตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

6) มีบทบัญญัติประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนหลายประการรัฐธรรมนูญนี้ใช้ได้เพียง 2 ปี ก็ถูกคณะปฏิรูปการปกครองประกาศยกเลิกเมื่อ 6 ตุลาคม 2519

11. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519

คณะปฏิรูปการปกครองประกาศใช้เมื่อ 22 ตุลาคม 2519 มีโครงสร้างการปกครองคล้ายรัฐธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2502 และ พ.ศ. 2515 คือ ให้มีรัฐสภารัฐสภาเดียว แต่เรียกชื่อว่า “สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” มีสมาชิกจากการแต่งตั้ง ไม่มีอำนาจควบคุมคณะรัฐมนตรีหรือฝ่ายบริหาร นายกฯมีอำนาจเด็ดขาดในการบริหารตามมาตรา 21 (เหมือนมาตรา 17 ของธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2502 และ พ.ศ.2515)

รัฐธรรมนูญนี้ยกเลิกใช้เมื่อมีการปฏิวัติเกิดขึ้น เมื่อ 20 ตุลาคม 2520

12. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2520

คณะรัฐประหารประกาศใช้เมื่อ 11 พฤศจิกายน 2520 มีโครงสร้างการปกครองคล้ายธรรมนูญการปกครองและรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2502 2515 2519 เพิ่มเติมสาระสำคัญคือ กำหนดให้มีสภานโยบายแห่งชาติประกอบด้วย บุคคลของคณะรัฐประหารทำหน้าที่กำหนดนโยบายแห่งรัฐ ควบคุมฝ่ายบริหาร แต่งตั้งถอดถอนนายกรัฐมนตรี ให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการใช้อำนาจเด็ดขาดของนายกฯ และมีอำนาจแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติ

รัฐธรรมนูญถูกยกเลิกและมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521

13. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521

ประกาศใช้ 22 ธันวาคม 2521 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ร่างโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีสาระสำคัญคือ

1) โครงสร้างการปกครอง กำหนดดังนี้

2) รัฐสภามี 2 สภา คือ สภาผู้แทน และวุฒิสภา สภาผู้แทนมาจากการเลือกตั้ง วุฒิสภามาจากการแต่งตั้งและอำนาจไม่เกิน 3 ใน 4 ของสมาชิกสภาผู้แทน

3) ไม่กำหนดว่าคณะรัฐมนตรีจะต้องมาจากรัฐสภา แต่จะต้องแถลงนโยบายแก่รัฐสภา เมื่อเข้ามาบริหารแผ่นดิน และมีบทเฉพาะกาลให้นายกฯ มีอำนาจสั่งการหรือการกระทำการใด ๆ ได้เด็ดขาดจนกว่าคณะรัฐมนตรีได้รับการจัดตั้งจะเข้าปฏิบัติงาน

4) การเลือกตั้ง 4 ปีแรกตั้งแต่เริ่มประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ให้มีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตผู้เข้ารับการเลือกตั้งจะสังกัดพรรคการเมืองหรือไม่ก็ได้ หลังครบ 4 ปีแล้ว ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตการเลือกตั้งเว้นแต่กรุงเทพมหานครให้แบ่งเป็น 3 เขต และผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งจะต้องสังกัดพรรคการเมือง

14. ธรรมนูญ การปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 (ฉบับ ร.ส.ช.)

ร.ส.ช. หรือคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้ประกาศใช้ธรรมนูญฯ ฉบับนี้ขึ้นเมื่อ 1 มีนาคม พ.ศ. 2534 กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติสภาเดียว มีหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญและพิจารณาร่างและรัฐมนตรีตามที่นายกฯ กราบบังคมทูล เพื่อบริหารราชการแผ่นดิน

15. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534

แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 พ.ศ. 2539 นับเป็นฉบับที่ 15 ประกาศใช้ 9 ธันวาคม 2534 มีสาระสำคัญเพิ่มเติมดังนี้

1) พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรี 1 คน และ องคมนตรีอื่นอีกไม่เกิน 18 คน ประกอบเป็นองคมนตรี

2) รัฐสภา ประกอบด้วยสภาผู้แทน และวุฒิสภา สภาผู้แทน ประกอบด้วยสมาชิก 393 คน สมาชิกวุฒิสภามี 260 คน ประธานสภาผู้แทนเป็นประธานรัฐสภา

3) นายกรัฐมนตรี ต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทน

4) การผู้เลือกตั้ง ใช้การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและรวมเขต

16. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 มีความยาวถึง 336 มาตรา ยาวกว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับที่เคยประกาศใช้ในประเทศไทยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 และเนื่องจากประชาชนทั่วไปกว่า 800,000 คน มีส่วนรวมโดยตรงและโดยอ้อมในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จึงทำให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพลเมืองไทยไว้มากกว่าของนักการเมืองเหมือนในสมัยเรียน ด้วยเหตุนี้ จึงมักนิยมเรียกรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันว่าเป็น **"รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน"**

17. รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

ประกาศใช้ในวันที่ 1 ตุลาคม 2549 มี 39 มาตรา เป็นรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ หลังการที่ได้กระทำการรัฐประหารเป็นผลสำเร็จ เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยแต่งตั้งทีมงานนักกฎหมายเพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว และได้มีการตั้งหน่วยงานในการดำเนินงานดังนี้

1) สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่แทนรัฐสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีสมาชิกจำนวนไม่เกิน 250 คน

2) คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่แทนศาลรัฐธรรมนูญ

3) สภาร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550/สมัชชาแห่งชาติของประเทศไทย ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร พ.ศ. 2550

4) คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐ ทำหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สินอดีตคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลที่ผ่านมา

18. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2550 เป็นฉบับที่มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญจำนวน 100 คน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 25 ถึงมาตรา 31 และสภาร่างรัฐธรรมนูญได้แต่งตั้งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญจำนวน 35 คน ทำการยกร่างแล้วส่งร่างรัฐธรรมนูญให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและองค์กรซึ่งเป็นคณะบุคคลพิจารณาและเสนอความเห็นรวม 12 คณะ หลังจากนั้นได้นำร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวเผยแพร่ให้ประชาชนทราบแล้วนำเสนอร่างรัฐธรรมนูญต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างทั้งฉบับเรียงเป็นรายมาตรา เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว จึงมีการเผยแพร่ต่อประชาชนเพื่อทราบทั้งฉบับและจัดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงประชามติว่าจะให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ พร้อมกันทั้งประเทศ เมื่อวันอาทิตย์ที่ 19 สิงหาคม 2550 ระหว่างเวลา 08.00 ถึง 16.00 นาฬิกา ซึ่งเป็นการออกเสียงประชามติครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทย การออกเสียงประชามติของประชาชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งประเทศจำนวน 45,092,955 คน มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติจำนวน 25,978,954 คน คิดเป็นร้อยละ 57.61 ผลการออกเสียงประชามติยอมรับ 14,727,306 เสียง คิดเป็นร้อยละ 56.69 ไม่ยอมรับ 10,747,441 เสียง คิดเป็นร้อยละ 41.37 มีบัตรเสียและอื่นๆ จำนวน 504,120 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 1.94 ผลการออกประชามติของประชาชนทั่วราชอาณาจักรยอมรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550

จากการปฏิบัติดังกล่าวจึงเป็นประวัติศาสตร์ชาติไทยว่า ได้มอบสิทธิและอำนาจให้ประชาชนชาวไทยให้มีการออกเสียงลงประชามติว่าจะยอมรับหรือไม่ยอมรับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นครั้งแรกของประเทศไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 มีสาระสำคัญที่แก้ไขเพิ่มเติมไปจากรัฐธรรมนูญ 2540 หลายประเด็น ดังนี้

1. รัฐสภา

ประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาทั้งหมด 630 คน คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 480 คน สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 150 คน สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิก (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ ส.ส.) จำนวน 480 คน ได้มาจาก การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 400 คน การเลือกตั้งแบบสัดส่วน จำนวน 80 คน อายุของสภาผู้แทนราษฎร มีกำหนดคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่การเลือกตั้งวุฒิสภา ประกอบด้วยสมาชิก (สมาชิกวุฒิสภาหรือ ส.ว.) จำนวน 150 คนได้มาจากการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด จังหวัดละ 1 คน จำนวน 76 คน (รวมกรุงเทพมหานคร) การสรรหา จำนวน 74 คน (จำนวน ส.ว. ทั้งหมดหักด้วย ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้ง) สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่มาจากการเลือกตั้ง เริ่มตั้งแต่วันที่มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา เริ่มตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลสรรหาสมาชิกภาพของวุฒิสภา (ส.ว.) มีกำหนดวาระคราวละ 6 ปี นับแต่วันเลือกตั้งหรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหา แล้วแต่กรณี สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระไม่ได้

2. คณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรี (ครม.) ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน 35 คน มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ตามหลักความรับผิดชอบร่วมกันผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550) ต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) นายกรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า 8 ปีไม่ได้ นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

3. องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย

1) องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มี 4 องค์กร ได้แก่
   (1) คณะกรรมการการเลือกตั้ง
   (2) ผู้ตรวจราชการแผ่นดิน
   (3) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ(ป.ป.ช)
   (4) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน(คตง)
2) องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ มี 3 องค์กร ได้แก่
   (1) องค์กรอัยการ
   (2) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
   (3) สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4. หลักการอื่น ๆ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

1) การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 10,000 คน (เดิมกำหนดไว้ 50,000 คน) มีสิทธิเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อประธานสภา

2) การเสนอถอดถอนนักการเมืองโดยประชาชน ประชาชนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง จำนวน 20,000 คน (เดิมกำหนดไว้ 50,000 คน) มีสิทธิเข้าชื่อเสนอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภาเริ่มกระบวนการถอดถอนนักการเมือง

3) จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ รัฐธรรมนูญ 2550 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก ที่บัญญัติเรื่องจริยธรรมไว้

4) การตรวจสอบทรัพย์สิน ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เป็นต้น

เรื่องที่ 3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

แม้ว่าประเทศไทยจะมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ในทางปฏิบัติผู้บริหารประเทศทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำนั้นจะมีอำนาจอย่างมากมายและกว้างขวางมาก หลายครั้งประชาชนมีความคลางแคลงใจในพฤติกรรมของผู้บริหารประเทศทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำว่าน่าจะเป็นไปเพื่อประโยชน์ตนหรือพวกพ้องมากกว่าเพื่อผลประโยชน์ของประเทศก็ไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบใด ๆ ได้

จนกระทั่งเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งได้ริเริ่มให้มีการควบคุมอำนาจรัฐโดยบัญญัติไว้ใน หมวดที่ 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ มาตรา 291 – มาตรา 311 ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่อง

1. การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินหนี้สิน
2. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
3. การถอดถอนจากตำแหน่ง
4. การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

นอกจากการกล่าวถึงเรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ แล้วยังได้มีการจัดตั้งองค์การอิสระขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งโดยตรง เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง แต่ยังมิได้กล่าวถึงองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญไว้อย่างชัดเจน

ดังนั้นเมื่อการกล่าวถึง **“องค์กรตามรัฐธรรมนูญ”** หรือ **“องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ”** ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงยังมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกันว่า หมายถึงองค์กรใดบ้าง โดยคำว่า **“องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ”** นั้นไม่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่เป็นคำที่ใช้เรียกรวม ๆ ถึงองค์กรที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติให้มีขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในหน้าที่หนึ่งโดยเฉพาะ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ กกต. ทำหน้าที่ในการจัดการการเลือกตั้ง คณะกรรมการ

ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ เป็นต้น

ส่วนคำว่า **"องค์กรตามรัฐธรรมนูญ"** มีที่ใช้ในมาตรา 266 ซึ่งบัญญัติว่า *"ในกรณีที่องค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย"* ซึ่งตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ได้ให้ความหมายโดยสรุปของคำว่า **"องค์กรตามรัฐธรรมนูญ"** ว่า หมายถึง องค์กรที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีขึ้นและมอบหมายอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น วุฒิสภา คณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลยุติธรรม เป็นต้น

จนกระทั่งเมื่อมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ทำให้เรื่องดังกล่าวมีความชัดเจนขึ้น โดยกำหนดให้มีหมวดที่ว่าด้วยองค์กรตามรัฐธรรมนูญไว้ในหมวด 11 มาตรา 299 – มาตรา 258 โดยแยกเป็น 2 ส่วน รวม 7 องค์กร คือ

ส่วนที่ 1 องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ จำนวน 4 องค์กร ประกอบด้วย

1) คณะกรรมการการเลือกตั้ง
2) ผู้ตรวจการแผ่นดิน
3) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
4) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ส่วนที่ 2 องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ จำนวน 3 องค์กร ประกอบด้วย

1) องค์กรอัยการ
2) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
3) สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

บทบาทหน้าที่ขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ประกอบด้วยประธานกรรมการ 1 คน กรรมการอื่นอีก 4 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา คัดเลือกจากผู้มีความเป็นกลางทางการเมืองและมีชื่อสัตย์สุจริต มีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับตั้งแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวโดยประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมาย

2) วางระเบียบเกี่ยวกับข้อห้ามในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีขณะอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ และคำนึงถึงความสุจริตเที่ยงธรรม ความเสมอภาค และโอกาสทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

3) กำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีทางการเงินของพรรคการเมืองโดยเปิดเผย และการควบคุมการจ่ายหรือรับเงินเพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเลือกตั้ง

4) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมาย

5) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย

6) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

7) ประกาศผลการเลือกตั้ง ผลการสรรหา และผลการออกเสียงประชามติ

8) ส่งเสริมและสนับหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์กรเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

9) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติในการปฏิบัติหน้าที่

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนให้พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นได้

2. ผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นคณะบุคคลจำนวน 3 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน มีความรอบรู้ และมีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน วิสาหกิจ หรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสาธารณะ และมีความซื่อสัตย์สุจริต มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดยประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และให้มีสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นหน่วยงานอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การดำเนินการอื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ผู้ตรวจสอบการแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณี

(1) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(2) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยเป็นธรรม ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม

(3) การตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล

(4) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

2) ดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3) ติดตาม ประเมินผล และจัดทำข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ รวมตลอดถึงข้อพิจารณาเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีที่เห็นว่าจำเป็น

4) รายงานผลการตรวจสอบและผลปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี

การใช้อำนาจหน้าที่ตาม (1) (ก) (ข) และ (ค) ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินดำเนินการเมื่อมีการร้องเรียน เว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าการกระทำดังกล่าวมีผลกระทบต่อความเสียหายของประชาชนส่วนรวมหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจพิจารณาและสอบสวน โดยไม่มีการร้องเรียนได้

3. คณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นองค์กรอิสระที่ประกอบไปด้วยประธานสภา 1 คน และกรรมการอื่นอีก 2 คน ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา

กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดยมีประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ให้มีสำนักงานที่เป็นอิสระ ในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเกี่ยวกับการถอดถอนออกจากตำแหน่งเสนอต่อวุฒิสภา

2) ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่งไปยังยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

3) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการซึ่งดำรงตั้งแต่ผู้อำนวยการหรือเทียบเท่าขึ้นไปร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ใน

การยุติธรรม รวมทั้งดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการในระดับต่ำกว่าที่ร่วมกระทำความผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวหรือกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือที่กระทำความผิดในลักษณะที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นควรดำเนินการด้วย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

4) ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่ง

5) กำกับดูแลคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

6) รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี ทั้งนี้ ให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาและเปิดเผยต่อสาธารณะด้วย

7) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

4. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.)

การตรวจเงินแผ่นดินให้กระทำโดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระและเป็นกลางประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการการอื่นอีก 6 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน การเงินการคลังและด้านอื่น มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับตั้งแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดยประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และให้มีสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ๆ ตามกฎหมายบัญญัติ

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน

2. ให้คำปรึกษา แนะนำ และเสนอแนะให้มีการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน

3. แต่งตั้งคณะกรรมการวินัยทางการเงินและการคลังที่เป็นอิสระ ทำหน้าที่วินิจฉัยการดำเนินการที่เกี่ยวกับวินัยทางการเงิน การคลัง และการงบประมาณ และให้คดีที่พิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะกรมการวินัยทางการเงินการคลังในเรื่องดังกล่าว เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

ให้ผู้ว่าตรวจเงินแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระและเป็นกลาง

จากบทบาทหน้าที่ขององค์กรอิสระ 4 องค์กร จะพบว่าการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 มีกระบวนการและมาตรการตรวจสอบนักการเมืองตั้งแต่การเข้าสู่อำนาจโดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง กระบวนการใช้อำนาจรัฐโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ตรวจ

การแผ่นดิน ที่คอยสอดส่องและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ในสภาพตามเป็นจริงในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า กลไกทางกฎหมายและองค์กรการอิสระไม่สามารถหยุดยั้ง แก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่นของนักการเมืองได้ นอกจากการส่งเสริมให้มีกระบวนการตรวจสอบการดำเนินของภาครัฐ โดยประชาชนที่มีความเข้มแข็ง เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบอย่างจริงจังต่อไป

บทบาทหน้าที่ขององค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ

1 องค์กรอัยการ มีหน่วยธุรกิจที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยมีอัยการสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชาการ มีพนักงานอัยการทำหน้าที่ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งทำคดี และการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม

2. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบด้วย ประธานกรรมาการ 1คน กรรมการอื่นอีก 10 คน ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับตั้งแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดยประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยภาคี และเสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

2) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

3) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดในทางปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรับธรรมนูญหรือกฎหมายทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

4) ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณีที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

5) เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ ต่อรัฐสภาหรือคณะ

รัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

6) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

7) ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

8) จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศและเสนอต่อรัฐสภา

9) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชนประกอบด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

3. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีสำนักงานเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระ ในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ

จากบทบาทหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ประเภท พบความแตกต่างของบทบาทหน้าที่ขององค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ คือ การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญสามารถเสนอร่างกฎหมายได้ตามมาตรา 139 องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญสามารถเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการ ตามมาตรา 182 สามารถเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการจัดองค์กร และร่างพระราชบัญญัติที่ประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาได้ด้วย ส่วนองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าว

เรื่องที่ 4 บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและมีผลต่อฐานะของประเทศไทยในสังคมโลก

รูปแบบการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปีพุทธศักราช 2475 เป็นการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช กฎหมายที่ใช้เป็นหลักในการปกครองมีที่มาจากกลุ่มผู้ปกครอง คือทหารและกลุ่มขุนนาง ส่วนประชาชนเป็นแค่ไพร่ธรรมดาหรือทาสที่ต้องทำตามคำสั่งของกลุ่มผู้ปกครองเท่านั้น ซึ่งเป็นที่มาของระบบอุปถัมภ์ ความอยุติธรรมต่าง ๆที่เกิดขึ้นเกิดจากบุคคลที่เป็นกลุ่มผู้ปกครองในช่วงเวลานั้น ไม่มีระบบที่จะตรวจสอบหรือถ่วงดุลอำนาจกับคณะผู้ปกครองได้ จากรูปแบบการปกครองดังกล่าวเมื่อมีชาวตะวันตกเดินทางเข้ามายังประเทศไทยจึงมองว่าไทยเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน (อนารยชน) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อชาวตะวันตกที่เดินเข้ามาประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ 4 เข้ามาทำหนังสือสัญญา

พระราชไมตรีกับประเทศไทย หนังสือสัญญาที่ทำขึ้นมานั้นได้ยอมให้ฝรั่งมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขต คือ ยอมให้ฝรั่งตั้งศาลขึ้นเรียกว่า **"ศาลกงสุล"** ขึ้นพิจารณาคดีความของคนในบังคับของตนได้ อันเป็นการไม่ยอมอยู่ใต้บังคับบัญชาของกฎหมายไทย ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าฝรั่งถือว่ากฎหมายและวิธีพิจารณาความของประเทศไทยยังไม่มีระเบียบแบบแผนดีพอ การที่ฝรั่งต่างประเทศมีศาลกงสุลพิจารณาคดีความของคนในบังคับของตนนั้น ทำให้ประเทศไทยมีความยุ่งยากทางการปกครองเกิดขึ้นอยู่เสมอ แม้ภายหลังในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ได้ยอมเสียดินแดนบางส่วน เพื่อแลกกับการสิทธิสภาพนอกเขตไทย (สยามประเทศในเวลานั้น) ในสายตาชาวโลกก็ยังเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน

แม่ว่าจะมีการประกาศให้เลิกทาสในรัชกาลที่ 5 เมื่อปีพุทธศักราช 2448 สภาพสังคมไทยก็ยังไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนัก เพราะประชาชนยังติดข้องอยู่กับความเคยชินในการมีคนปกป้องคุ้มครองและยังไม่มีการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนเป็นระบบ จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อกระแสนิยมตะวันตกหลั่งไหลเข้ามามีการส่งนักเรียนไทยไปศึกษายังต่างประเทศจำนวนมาก กลุ่มนักศึกษาเหล่านี้เมื่อสำเร็จการศึกษาก็ได้นำมาสิ่งที่พบเห็นและองค์ความรู้ในเรื่องการเมืองการปกครองแบบตะวันกลับเข้ามาด้วย และพยายามที่จะพัฒนาประเทศไทยให้พ้นจากคำว่าบ้านป่าเมืองเถื่อนในหลาย ๆด้าน หนึ่งในการเปลี่ยนแปลงประเทศคือเรื่องการปฏิรูปการปกครองโดยการยึดอำนาจของคณะราษฎร์ เมื่อปีพุทธศักราช 2475 (หลังการเลิกทาส 27 ปี) จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญครั้งแรกในสยามประเทศ โดยถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ กฎหมายอื่นจะขัดหรือแย้งมิได้ หลักการสำคัญยิ่งในรัฐธรรมนูญคือ ***อำนาจสูงสุดของประเทศเป็นของราษฎรทั้งหลาย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ ภายใต้รัฐธรรมนูญ***

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญมิได้ทำให้สภาพสังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคนเพราะกลุ่มผู้นำทางความคิดส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ได้รับทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังได้รับการศึกษาน้อยจนกระทั่งเมื่อมีการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการศึกษาสูงขึ้น ประชาชนกลุ่มนี้จึงได้เริ่มตะหนักถึงสถานภาพ บทบาทหน้าที่ สิทธิและเสรีภาพที่ตนเองพึงได้รับจากรัฐ

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ถือว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมไทย ได้แก่

1. การรับรองสิทธิของชายและหญิงว่ามีสิทธิเท่าเทียมกัน
2. ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายกับทุกบุคคล : บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียวกัน
3. ที่มาของรัฐบาล
4. การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
5. สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ทั้งที่เป็น

สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล เช่น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล การจับและคุมขัง การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ การเข้าไปในเคหสถาน โดยปราศจากการความยินยอมของผู้ครอบครอง เสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร เสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน

สิทธิเสรีภาพในการศึกษา

สิทธิการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ

เสรีภาพในการชุมชนและการสมาคม

ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นผลจากการมีรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้จึงเป็นหลักประกันที่ประชาชนจะต้องได้รับการคุ้มครองและดูแลจากรัฐ และมีผลต่อการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวในการพิทักษ์สิทธิของตนเอง รวมทั้งการปฏิบัติตนที่จะไม่ไปละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่น ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ผลจากการมีรัฐธรรมนูญที่เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมได้แก่

1. ความตื่นตัวในภาคประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการประเทศโดยการตั้งพรรคการเมือง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

2. เกิดการรวมตัวของกลุ่มบุคคลตั้งเป็นมูลนิธิเพื่อปกป้องดูแลสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ เช่นมูลนิธิคุ้มครองผู้บริโภค มูลนิธิคุ้มครองสิทธิสตรี

3. การรวมตัวของกลุ่มบุคคลในอาชีพเดียวกัน เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม

4. มีระบบยุติธรรม ที่พิจารณาตัดสินคดีความจากเอกสาร พยาน หลักฐาน มีระบบการไต่สวน สืบสวนสอบสวน และยกเลิกวิธีการลงโทษในทางทารุณกรรมเพื่อให้รับสารภาพ

5. ประชาชนได้รับบริการในสิ่งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต ได้แก่ บริการการศึกษา บริการการรักษาพยาบาล

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยดังกล่าว มีผลให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับในสายตาชาวโลกมากขึ้นว่ามิได้มีความเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน โดยชาวต่างชาติได้ให้การยอมรับในกฎหมายไทย

เรื่องที่ 5 หน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น

การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์ตั้งแต่สองคนขึ้นไปย่อมมีความขัดแย้งกันในบางโอกาส เพราะแต่ละบุคคลย่อมมีความปรารถนาที่แตกต่างกันอันนำไปสู่ความขัดแย้งและทะเลาะวิวาทกันได้ ทุกสังคมจึงต้องวางกฎ กติกาในการอยู่ร่วมกันเพื่อเป็นข้อตกลงกลางในการอยู่ร่วมกันว่าสิ่งใดทำได้ สิ่งใดทำไม่ได้หากฝ่าฝืนจะมีโทษอย่างไร เมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้นเป็นระดับประเทศที่มีประชากรรวมกันหลายล้านคน ผู้ปกครองก็จำเป็นต้องวางกฎขึ้นซึ่งเรียกกันว่า “กฎหมาย” เพื่อเป็นข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันของคนทั้งประเทศ

เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อปี พ.ศ. 2475 และกำหนดให้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยกฎหมายอื่นจะขัดหรือแย้งมิได้ รัฐธรรมนูญในยุคแรก ๆแม้ว่าจะเกิดจากการยกร่างของคณะบุคคลเพียงไม่กี่คนแต่ก็เป็นพัฒนาการทางกฎหมายที่คำนึงถึงความมั่นคงของชาติ สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนในระดับแตกต่างกันออกไป และมีการพัฒนาการในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการยกร่างรัฐธรรมนูญมากขึ้นตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ปี 2540 เป็นต้นมา ซึ่งเราจะพบว่ามีการระบุถึงหน้าที่ สิทธิและเสรีของประชาชนมากขึ้น

การจะเข้าใจหน้าที่ สิทธิและเสรีภาพของตนเองที่มีในสังคมได้นั้น จะต้องทำความเข้าใจกับความหมายของ **“สถานภาพบทบาทหน้าที่ สิทธิและเสรีภาพ”** ด้วยเพราะสถานภาพเป็นต้นทางของการกำหนดบทบาทหน้าที่ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลในสังคม

สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน กล่าวคือสถานภาพเป็นตัวกำหนดบทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของบุคคล เราจะเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงสถานภาพ บทบาทหน้าที่ สิทธิและเสรีภาพ ได้ต่อเมื่อเรามีความเข้าใจในความหมายของแต่ละคำ ซึ่งเราจะเริ่มทำความเข้าใจความหมายของแต่ละคำ ดังนี้

ความหมาย

สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งที่บุคคลได้รับจากการเป็นสมาชิกของสังคม ในบุคคลคนเดียวกันอาจจะมีหลายสถานภาพได้ เช่น นายสมชาย เป็นคนไทยอาชีพรับราชการครูเป็นศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้แก่

1. สถานภาพที่ได้จากถิ่นที่อยู่ที่ถือกำเนิด ก็จะได้สัญชาติของประเทศที่เกิด เช่น คนไทย คนญี่ปุ่น คนอังกฤษ คนจีน เป็นต้น

2. สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา พี่ น้อง ลูก หลาน เป็นต้น

3. สถานภาพที่ได้มาจากการศึกษา เช่น ศิษย์เก่า กศน. ศิษย์เก่าโรงเรียนสตรีวิทยา

4. สถานภาพที่ได้มาจากการประกอบอาชีพหรือการกระทำ เช่น ครู หมอ พ่อค้า นายกรัฐมนตรี พระ นักบวช นักโทษ เป็นต้น

5. สถานภาพที่ได้จากการสมรส เช่น สามี ภรรยา พ่อหม้าย แม่หม้าย เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ หมายถึง การทำหน้าที่ หรือพฤติกรรมที่เป็นภาระรับผิดชอบตามสถานภาพที่ได้รับ เช่น สถานภาพเป็นครู เป็นทนายความ เป็นต้น เห็นได้ว่าสถานภาพและบทบาทหน้าที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ โดยสถานภาพเป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่บุคคลนั้น ๆ ยิ่งบุคคลที่มีหลายสถานภาพก็ยิ่งมีบทบาทหน้าที่มากตามไปด้วย

นอกจากสถานภาพ บทบาทหน้าที่ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่และความรับผิดชอบแล้ว แต่ละบุคคลยังได้รับสิทธิและเสรีภาพตามสถานภาพและบทบาทเหล่านั้นด้วยในการอยู่ในสังคมนั้น ๆด้วย

สิทธิ หมายถึง อำนาจหรือผลประโยชน์ของบุคคลที่มีกฎหมายให้คุ้มครอง โดยบุคคลอื่นจะต้องให้ความเคารพ จะละเมิดล่วงเกินหรือกระทำการใด ๆอันก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อสิทธิของบุคคลไม่ได้ เช่น สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการรับความคุ้มครองจากรัฐสิทธิในการได้รับบริการสาธารณะจากรัฐตามที่กฎหมายกำหนด

เสรีภาพ หมายถึง ความมีอิสระในการกระทำของบุคคล ซึ่งกระทำนั้นจะต้องขัดต่อกฎหมาย เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการประกอบสัมมาชีพ เสรีภาพในการพูด การเขียน ที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

หน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ ฉบับปีพุทธศักราช 2550 ได้กำหนดหน้าที่ของชนชาวไทยไว้ในหมวดที่ 4 มาตรา 70 ถึง มาตรา 74 ดังนี้

1. บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์ไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 70)

2. บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รักษาผลประโยชน์ของชาติ และปฏิบัติตามกฎหมาย (มาตรา 71)

3. บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 72)

4. บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ ป้องกัน และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 73)

5. บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการ ให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวก และให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

บุคคลที่มีสถานภาพเป็นคนไทยจึงต้องที่หน้าที่รับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้อื่น ๆ ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ด้วย ทำอย่างไรเราจึงจะสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้อื่น ๆ ปฏิบัติหน้าที่ตามกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญรวมทั้งกฎหมายอื่น ๆของประเทศด้วย

แนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้อื่น ๆ ปฏิบัติหน้าที่ตามกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมทั้งกฎหมายอื่น ๆมีดังนี้

1. ประพฤติปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญรวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลในครอบครัวและชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ให้เป็นวิถีชีวิต ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อบุคคลใกล้ชิดให้มีความคล้อยตามในการประพฤติปฏิบัติ

2. เผยแพร่ความรู้ อบรม สั่งสอน สนทนาแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่นในกาลอันควรด้วย โดยคำนึงถึงวัย ระดับความรู้ ของบุคคลที่สนทนาด้วยความเคารพและให้เกียรติในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วย

3. สนับสนุนชื่นชมให้กำลังใจผู้ที่ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ ด้วย

□□□□

กิจกรรม

1. รัฐธรรมนูญมีความสำคัญกับประเทศในแง่ใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. รับรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยมีที่มาจากที่ใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. อะไรคือสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรม

4. องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ถูกกำหนดและตั้งขึ้นด้วยเหตุผลใดบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. ผลของการใช้รัฐธรรมนูญตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านใดบ้างแก่สังคมไทยรวมทั้งฐานะของประเทศไทยในสังคมโลก

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. ให้ผู้เรียนศึกษารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีรายละเอียดสำคัญอย่างไรบ้างและนำมาอภิปรายร่วมกัน

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

บทที่ 4 สิทธิมนุษยชน

สาระสำคัญ

มนุษย์ทุกคนเกิดมามีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันและไม่ควรถูกเลี่ยงปฏิบัติ เพราะความแตกต่างของเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ฐานะ หรือความคิดเห็น

องค์การสหประชาชาติ จึงได้จัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ เคารพสิทธิและปกป้องพลเมืองของตนให้รอดพ้นจากการถูกรังแกหรือลิดรอนสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

ทั้งนี้ ประชาชนชาวไทยทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์และเกิดเป็นคนไทย ย่อมมีศักดิ์ศรีที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐโดยเท่าเทียมตามมาตรฐานเดียวกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเอาไว้ อันแสดงจึงเจตนารมณ์หรือข้อผูกมัดที่รัฐจะต้องปกป้องคุ้มครองประชาชนคนมิให้ถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน จากการใช้อำนาจรัฐหรือบุคคลอื่นใดก็ตาม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. รู้และเข้าใจความหมาย และความสำคัญของสิทธิมนุษยชน
2. บอกความหมายและขอบข่ายของสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้
3. รู้จักใช้และรักษาสิทธิของตนเองตามกฎหมาย

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 หลักสิทธิมนุษย์สากล

เรื่องที่ 2 สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

เรื่องที่ 3 แนวทางการปฏิบัติ การตามหลักสิทธิมนุษยชน

เรื่องที่ 1 หลักสิทธิมนุษยชนสากล

หากเราได้ศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของผู้อยู่ในสังคมต่าง ๆ ทั่วโลกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีข้อเท็จจริงประการหนึ่งที่พบได้คือการที่มนุษย์ถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันตามเชื้อชาติ สีผิว เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น การทำดังกล่าวหลายครั้งเป็นการละเมิดสิทธิของอีกบุคคลหนึ่งด้วยความเชื่อว่าบุคคลนั้นมีความด้อยกว่าผู้กระทำละเมิดไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เช่น บางประเทศมีความเชื่อว่าฐานะของชายสูงกว่าหญิง ก็มักจะเกิดการกระทำที่เอารัดเอาเปรียบฝ่ายหญิง หรือประเทศที่ใช้ระบบวรรณะก็จะเกิดการกีดกั้นคนในวรรณะที่ต่ำกว่า เป็นต้น

ในโลกยุคปัจจุบันอารยประเทศต่างยอมรับและต้องปฏิบัติกับประชาชนของตนเองตามหลักสิทธิมนุษยชนสากลอาจจะมากบ้างน้อยบ้างก็แล้วแต่พัฒนาการทางการเมืองการปกครองระดับการศึกษาและความตื่นตัวในทางการเมืองของประชาชนในประเทศนั้น ๆ

ดังนั้น เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชนของประชาชนไทยก่อนอื่นขอให้เรามาทำความเข้าใจให้ตรงกันและเป็นพื้นฐานในการคิดวิเคราะห์ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

ความหมาย

สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือศักดิ์ศรีความเป็นคน เป็นสิ่งที่ทุกคนมีติดตัวมาแต่กำเนิด โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือแนวคิดอื่น ๆ เผ่าพันธุ์ หรือสังคม ทรัพย์สิน ถิ่นกำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ

จากความหมายดังกล่าวจึงวิเคราะห์ได้ว่าเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นแนวคิดที่มีความเชื่อพื้นฐาน ในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ว่าเป็นสิทธิหรือสถานะสากล ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับขอบเขตของกฎหมาย หรือปัจจัยท้องถิ่นอื่นใด เช่น เชื้อชาติ หรือ สัญชาติ ซึ่งต้องได้รับการยอมรับและได้รับการปฏิบัติ

โดยมีองค์ประกอบของหลักสิทธิมนุษยชนที่แต่ละบุคคลควรได้รับการคุ้มครองจากรัฐ ได้แก่เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคและความเป็นธรรมที่จะทำให้บุคคลนั้นดำเนินชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีหลักประกันในเรื่องการได้รับการปกป้องคุ้มครองด้วยความเป็นธรรม มีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. สิทธิ ในการที่จะมีที่อยู่อาศัย มีอาหารกิน มียารักษาโรค ที่จะได้รับการศึกษา การไม่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจและจิตใจ และการมีชีวิตที่ปลอดภัย

2. เสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ในการเลือกอาชีพที่ไม่ผิดกฎหมาย ในการเลือกคู่ครอง ในการเดินทาง ในการนับถือศาสนา และในการชุมนุมโดยสงบสันติปราศจากอาวุธ

3. ความเสมอภาค ในการได้รับการปฏิบัติจากรัฐโดยเท่าเทียมกัน มีหลักประกันว่าจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และไม่โดนเอาเปรียบ

4. ความเป็นธรรม กลุ่มคนด้อยโอกาส คนพิการ ผู้อ่อนแอกว่า ได้แก่ เด็ก สตรี คนชรา คนพิการ ต้องได้รับการปฏิบัติในบางเรื่องที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไปที่เข้าถึงโอกาสได้มากกว่า แข็งแรงกว่าทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้โอกาสคนกลุ่มนี้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ด้อยกว่าคนทั่วไป

สรุปได้ดังแผนภูมิ

จากความเชื่อดังกล่าวองค์การสหประชาชาติจึงได้จัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นแนวในการประเมินและตัดสินใจว่าประเทศใดมีการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนกับประชาชนหรือชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศหรือไม่

ปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน

คำปรารภ

โดยการยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ประจำตัว และสิทธิเท่าเทียมกันและโอนมิได้ของบรรดาสมาชิกทั้งหลายแห่งครอบครัวมนุษย์เป็นหลักมูลเหตุแห่งอิสรภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพในโลก

โดยการไม่นำพาและการเหยียดหยามต่อสิทธิมนุษยชนยังมีผลให้มีการกระทำอันป่าเถื่อนซึ่งเป็นการละเมิดมโนธรรมของมนุษย์ชาติอย่างร้ายแรง และได้มีการประกาศว่าปณิธานสูงสุดของสามัญชนได้แก่ความต้องการให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ในโลกด้วยอิสรภาพในการพูด และความเชื่อถือและอิสรภาพพ้นจากความหวาดกลัวและความต้องการ

โดยที่เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษยชนควรได้รับการคุ้มครองโดยหลักบังคับของกฎหมายถ้าไม่ประสงค์จะให้คนตกอยู่ในบังคับให้หันเข้าหาการหาการขบถขัดขืนต่อทรราชย์และการขดขี่เป็นวิถีทางสุดท้าย

โดยที่เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมวิวัฒนาการแห่งสัมพันธไมตรีระหว่างนานาชาติ

โดยที่ประชาการแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันไว้ในกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักมูลในเกียรติศักดิ์และคุณค่าของมนุษย์และในสิทธิเท่าเทียมกันของบรรดาชายและหญิงและได้ตกลงใจที่จะเสริมความก้าวหน้าทางสังคมและมาตรฐานแห่งชีวิตที่ดีขึ้นด้วยในอิสรภาพอันกว้างขวางยิ่งขึ้น

โดยที่รัฐสมาชิกต่างปฏิญาณจะให้บรรลุถึงซึ่งการส่งเสริมการเคารพ และการปฏิบัติตามทั่วสากลต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพหลักมูล โดยร่วมมือกับสหประชาชาติ

โดยที่ความเข้าใจร่วมกันในสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพื่อปฏิญาณนี้สำเร็จผลเต็มบริบูรณ์

ฉะนั้น บัดนี้ สมัชชาจึงประกาศว่า:-

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จสำหรับบรรดาประชากรและประชาชาติทั้งหลายเพื่อจุดมุ่งหมายปลายทางที่ว่า เอกชนทุกคนและองค์การของสังคมทุกองค์การ โดยการรำลึกถึงปฏิญญานี้เป็นเนืองนิจจะบากบั่นพยายามด้วยการสอนและศึกษาในอันที่จะส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้และด้วยมาตรการที่ก้าวหน้าทั้งในประเทศและและระหว่างประเทศในอันที่จะให้มีการยอมรับนับถือและการปฏิบัติตามโดยสากลและอย่างเป็นผลจริงจัง ทั้งในบรรดาประชาชนของรัฐสมาชิกด้วยกันเองและในบรรดาประชาชนของดินแดนที่อยู่ใต้อำนาจของรัฐนั้น ๆ

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคอันเกียรติศักดิ์ศรีและสิทธิต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

ข้อ 2

(1) ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใด ๆดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือ สถานะอื่น ๆ

(2) อนึ่ง จะไม่มีความแตกต่างใด ๆตามมูลฐานแห่งสถานะ ทางการเมืองทางการศาล หรือทางการระหว่างประเทศ ของประเทศหรือดินแดนที่บุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนี้ จะเป็นเอกราชอยู่ในความพิทักษ์มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยใด ๆทั้งสิ้น

ข้อ 3 คนทุกคนมรสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพและความมั่นคงแห่งตน

ข้อ 4 บุคคลใด ๆ จะถูกยึดเป็นทาสหรือต้องภาระจำยอมไม่ได้ความเป็นทาสและการค้าทาสเป็นห้ามขาดทุกรูปแบบ

ข้อ 5 บุคคลใด ๆจะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้

ข้อ 6 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่า เป็นบุคคลตามกฎหมายทุกแห่งหน

ข้อ 7 ทุกคนเสมอกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆอันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญา และจากการยุยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ 8 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบำบัดอันเป็นผลจริงจังจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักมนุษยชนซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ข้อ 9 บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้

ข้อ 10 ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและการกระทำผิดอาชญาใด ๆที่ถูกกล่าวหา

ข้อ 11

(1) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาชญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

(2) จะถือบุคคลใด ๆว่ามีความผิดอาชญาเนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นอันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาชญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะได้กระทำการนั้นขึ้นไม่ได้และลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาชญานั้นไม่ได้

ข้อ 12 บุคคลใด ๆจะถูกแทรกสอดโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัวในครอบครัวในเคหสถานหรือในการสื่อสารหรือจะถูกลบหลู่ในเกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกสอดหรือการลบหลู่ดังกล่าวนั้น

ข้อ 13

(1) ทุกคนมีสิทธิในอิสภาพแห่งการเคลื่อนไหวและสถานที่อยู่ภายในเขตของแต่ละรัฐ

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะออกจากประเทศใด ๆไปรวมทั้งประเทศของตนเองด้วยและที่จะกลับยังประเทศตน

ข้อ 14

(1) ทุกคนมีสิทธิจะแสวงหา และที่จะได้อาศัยพำนักในประเทศอื่น เพื่อที่จะได้ลี้ภัยจากการประหัตประหาร

(2) จะอ้างสิทธินี้ไม่ได้ ในกรณีที่การดำเนินคดีสืบเนื่องอย่างแท้จริงมาจากความผิดที่ไม่ใช่ทางการเมืองหรือจากการกระทำอันขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ

ข้อ 15

(1) ทุกคนมีสิทธิในการถือสัญชาติหนึ่ง

(2) บุคคลใด ๆจะถูกตัดสัญชาติของตนโดยพลการหรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติไม่ได้

ข้อ 16

(1) ชายและหญิงที่มีอายุเต็มบริบูรณ์แล้วมีสิทธิที่จะทำการสมรส และจะก่อตั้งครอบครัวโดยปราศจากการจำกัดใด ๆอันเนื่องจากเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนาต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในการสมรส ระหว่างการสมรสและในการขาดจากการสมรส

(2) การสมรสจะกระทำกันก็แต่ความยินยอมโดยอิสระและเต็มที่ของผู้ที่เจตนาจะเป็นคู่สมรส

(3) ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติและหลักมูลของสังคมและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมรัฐ

ข้อ 17

(1) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยลำพังตนเอง เช่นเดียวกันโดยร่วมกับผู้อื่น

(2) บุคคลใดจะถูกริบทรัพย์สินโดยพลการไม่ได้

ข้อ 18 ทุกคนมีอิสภาพแห่งความคิดมโนธรรมและศาสนา สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อถือ และอิสรภาพในการที่จะประกาศศาสนาหรือความเชื่อถือของตนโดยการสอน การปฏิบัติการสักการะบูชาและประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพังตนเองหรือในประชาคมร่วมกับผู้อื่นและเป็นการสาธารณะหรือส่วนบุคคล

ข้อ 19 ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและแสดงออกสิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหารับและแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใด ๆและโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน

ข้อ 20

(1) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการร่วมประชุมและการตั้งสมาคมโดยสันติ

(2) บุคคลใด ๆจะถูกบังคับให้สังกัดสมาคมหนึ่งสมาคมใดไม่ได้

ข้อ 21

(1) ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนในรัฐบาลของประเทศตน จะเป็นโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนซึ่งให้เลือกตั้งโดยอิสระ

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงการบริการสาธารณะในประเทศของตนโดยเสมอภาค

(3) เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริงซึ่งอาศัยการออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาคและการลงคะแนนลับหรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระอย่างอื่นทำนองเดียวกัน

ข้อ 22 ทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมมีสิทธิในความมั่นคงทางสังคม และมีสิทธิในการบรรลุถึงซึ่งสิทธิทางเศรษฐกิจทางสังคมและทางวัฒนธรรมอันจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเกียรติศักดิ์ของตนและการพัฒนาบุคลิกภาพของตนอย่างอิสระ ทั้งนี้โดยความเพียรพยายามแห่งชาติและโดยความร่วมมือระหว่างประเทศและตามระบอบการและทรัพยากรของรัฐ

ข้อ 23

(1) ทุกคนมีสิทธิในการทำงาน ในการเลือกงานโดยอิสระในเงื่อนไขอันยุติธรรมและเป็นประโยชน์แห่งการทำงานและในการคุ้มครองต่อการว่างงาน

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะรับเงินค่าจ้างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ

(3) ทุกคนที่ทำงานมีสิทธิที่จะได้รับสินจ้างที่ยุติธรรมและเป็นประโยชน์ที่จะให้ประกันแก่ตนเองและครอบครัวแห่งตน ซึ่งความเป็นอยู่อันคู่ควรแก่เกียรติศักดิ์ของมนุษย์และถ้าจำเป็นก็จะต้องได้รับวิถีทางคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆเพิ่มเติมด้วย

(4) ทุกคนมีสิทธิที่จะจัดตั้งและที่จะเข้าร่วมสหพันธ์กรรมกร เพื่อความคุ้มครองแห่งผลประโยชน์ของตน

ข้อ 25

(1) ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความเป็นอยู่ดีของตนและครอบครัวรวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลรักษาทางการแพทย์และบริการทางสังคมที่จำเป็น และมีสิทธิในความมั่นคงยามว่างงาน เจ็บป่วย พิการ เป็นหม้าย วัยชรา หรือขาดอาชีพอื่นในพฤติการณ์ที่นอกเหนืออำนาจของตน

(2) มารดาหรือเด็กมีสิทธิที่จะรับการดูแลรักษาและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทั้งปวงไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกสมรส จะต้องได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกัน

ข้อ 26

(1) ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษาและการศึกษาชั้นหลักมูลการประถมศึกษาจะต้องเป็นการบังคับ การศึกษาทางเทคนิคและวิชาชีพจะต้องเป็นอันเปิดโดยทั่วไปและการศึกษาขั้นสูงขึ้นไปก็ต้องเป็นอันเปิดสำหรับทุกคนเข้าถึงได้โดยเสมอภาคตามมูลฐานแห่งคุณวุฒิ

(2) การศึกษาจะได้จัดไปในทางบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่และยังความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพหลักมูลให้มั่นคงแข็งแรงจะต้องส่งเสริมความเข้าใจขันติธรรม และมิตรภาพระหว่างบรรดาประชาชาติกลุ่มเชื้อชาติหรือ ศาสนา และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติเพื่อการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

(3) บิดามารดามีสิทธิเบื้องแรกที่จะเลือกชนิดของการศึกษาอันจะให้แก่บุตรของตน

ข้อ 27

(1) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในชีวิตทางวัฒนธรรมของประชาคมโลกโดย

อิสระที่จะบันเทิงใจในศิลปและที่จะมีส่วนในความรุดหน้าและคุณประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์ทางศีลธรรมและทางวัตถุอันเป็นผลจากประดิษฐกรรมใด ๆทางวิทยาศาสตร์วรรณกรรมและศิลปกรรมซึ่งตนเป็นผู้จ้าง

ข้อ 28 ทุกคนมีสิทธิในระเบียบทางสังคมและระหว่างประเทศซึ่งจะเป็นทางให้สำเร็จผลเต็มที่ตามสิทธิและอิสรภาพดังกำหนดไว้ในปฏิญญานี้

ข้อ 29

(1) ทุกคนมีหน้าที่ต่อประชาคมด้วยการพัฒนาบุคลิกภาพของตนโดยอิสระเต็มที่จะกระทำได้ก็แต่ในประชาคมเท่านั้น

(2) ในการใช้สิทธิและอิสรภาพแห่งตนทุกคนตกอยู่ในข้อบังคับของข้อจำกัดเพียงเท่าที่ได้กำหนดลงโดยกฎหมายเท่านั้น เพื่อประโยชน์ที่จะได้มาซึ่งการนับถือและการเคารพสิทธิและอิสรภาพของผู้อื่นตามสมควรและที่จะเผชิญกับความเรียกร้องต้องการอันเที่ยงธรรมของศีลธรรมความสงบเรียบร้อยของประชาชนและสวัสดิการทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย

(3) สิทธิและอิสรภาพเหล่านี้จะใช้ขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติไม่ได้ไม่ว่ากรณีใด ๆ

ข้อ 30 ไม่มีบทใด ๆ ในปฏิญญานี้ที่จะอนุมานว่าสิทธิใด ๆแก่รัฐ หมู่คน หรือบุคคลในอันที่จะดำเนินกิจกรรมใด ๆ หรือปฏิบัติการใด ๆ อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและอิสรภาพดังกำหนดไว้ ณ ที่นี้

เรื่องที่ 2 สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

วัฒนาการของสิทธิมนุษยชน หากศึกษาจากเอกสารหลักฐานถือว่ามีจุดเริ่มต้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยเมื่อพุทธศักราช 2475 จากคำประกาศของคณะราษฎร์ที่ได้นำหลักการของสิทธิมนุษยชนไปใช้ในทางปฏิบัติและระบุรับรองให้ราษฎร์มีสิทธิเสมอภาคกัน และในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ ก็มีการกล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 ได้ประกฏบทบัญญัติที่ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนชาวไทยไว้ในหมวดที่ 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม ซึ่งมีสาระสำคัญให้การรับรองหลักความเสมอหน้ากันในกฎหมาย เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุม การตั้งสมาคม และการอาชีพ โดยบทบัญญัติดังกล่าวถือเป็นการให้ความรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเป็นทางการในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆมา

นอกจากนั้นเรายังสามารถศึกษาร่องรอยของพัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยได้จากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระบบกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ทัดเทียมนานาอารยประเทศและเป็นที่ยอมรับของรัฐต่างชาติด้วยความมุ่งหมายที่จะเรียกร้องเอกราชทางการศาลกลับคืนมาเป็นของไทยแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงปรากฏอยู่

ในกฎหมายหลายฉบับอีกทั้งมีความพยายามสร้างกลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้โดยตรงและโดยอ้อมผ่านทางสถาบันตุลาการด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มีบทบัญญัติที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาซึ่งแตกต่างจากระบบจารีตนครบาลที่มีมาแต่เดิมอย่างสิ้นเชิง

ต่อมาวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 และเป็นครั้งแรกที่มีการบัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และเสรีภาพในการจัดตั้งคณะพรรคการเมือง ในรัฐธรรมนูญส่วนเสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผยในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ได้เปลี่ยนเป็นเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะ

ในระหว่างที่รัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 มีผลใช้บังคับ ปี พ.ศ. 2490 ปรากฏกระแสที่สำคัญคือ เกิดการรวมตัวของกรรมกรในชื่อว่า “สหอาชีวะกรรมกรแห่งประเทศไทย” ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของกรรมกรจากกิจกรรมสาขาต่าง ๆ เช่น โรงเลื่อย โรงสี รถไฟ เป็นต้น เนื่องจากกรรมกรเหล่านี้ถูกกฎขี่ค่าจ้างแรงงานอย่างมากอันเป็นผลมาจากการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กระแสความเลื่อนไหวที่เกิดขึ้นเป็นการรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องต่อสังคมรัฐให้สนองตอบความต้องการที่จำเป็นของตน ทำให้สังคมตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนอันเป็นการแสดงออกถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดจากการกระทำของเอกชนด้วย

ในปี พ.ศ. 2491 สหประชาชาติได้ประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 อันเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยกำลังร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 พอดี รัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 คือรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 จึงได้รับอิทธิพลจากการประกาศใช้ปฏิญญาสากล ของสหประชาชาติ มีบทบัญญัติที่ได้รับการรับรองสิทธิและเสรีภาพเป็นจำนวนมากและละเอียดกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

หลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ที่ได้รับการบรรจุลงไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 นอกเหนือจากสิทธิที่เคยรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ได้แก่ หลักการได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอภาคกันตามรัฐธรรมนูญทั้งนี้ไม่ว่าบุคคลนั้นมีกำเนิดหรือนับถือศาสนาแตกต่างกันก็ตาม(มาตรา 26) สิทธิของประชาชนที่จะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน ทั้งนี้เว้นแต่ในกรณีที่เป็นการปกป้องกันภัยพิบัติสาธารณะซึ่งเกิดขึ้นโดยฉุกเฉิน เฉพาะเวลาประเทศอยู่ในภาวการณ์รบหรือภาวะสงครามหรือสถานการณ์ฉุกเฉินเท่านั้น (มาตรา 32) เสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางไปรษณีย์หรือทางอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 40) เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่และการประกอบอาชีพ (มาตรา 41) สิทธิของบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองในครอบครัวของตน (มาตรา 43) ตลอดจนการให้การรับรองแก่บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการประจำอื่น พนักงานเทศบาล ที่จะมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเหมือนดังพลเมืองคนอื่น ๆ (มาตรา 42)

ปรากฏการณ์ที่สำคัญอีกประการ คือ มีการนำเอาสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย เช่น

หลักที่ว่า *"บุคคลจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติ เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้"* (มาตรา 29) ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญาและได้รับการบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับต่อมาจนถึงปัจจุบัน

หลักความคุ้มครองผู้ต้องหาและจำเลยที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด รวมถึงสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาในการประกันและการเรียกหลักประกันพอสมควรแก่กรณีแก่กรณีด้วย (มาตรา 30)และ

สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าจะกรณีใด ๆ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้สามารถกระทำ (มาตรา 31)

นอกจากนี้แล้วการกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐไว้ในหมวด 5 อันเป็นหมวดที่ว่าด้วยแนวทางสำหรับการตรากฎหมาย และการบริหารราชการตามนโยบาย ซึ่งแม้จะไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐหากรัฐไม่ปฏิบัติตาม แต่ก็เป็นการกำหนดหน้าที่แก่รัฐซึ่งซึ่งมีความสำคัญเกี่ยวพันกับการส่งเสริมและพัฒนาหลักสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา

ในทางปฏิบัติสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยได้รับการรับรองคุ้มครองอย่างจริงจังเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์บ้านเมือง สภาพเศรษฐกิจสังคม ตลอดจนทัศนคติของผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนผู้เป็นเจ้าของสิทธินั่นเอง เพราะต่อมาธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 รัฐธรรมนูญฉบับที่ 7 ไม่ปรากฏบทบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพแต่อย่างใด และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2515 ช่วงรัฐบาลเผด็จการไม่มีบทบัญญัติมาตราใดที่ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนชาวไทยเลย จนกระทั่งภายหลังเกิดเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยโดยนักคิดนักศึกษาเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 จึงมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2517 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2517 ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ดีที่สุดและเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด มีบทบัญญัติคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 และมีการวางหลักการใหม่ในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านที่มีการจำกัดอำนาจรัฐที่จะเข้ามาแทรกแซงอันมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน และในด้านการเพิ่มหน้าที่ให้แก่รัฐในการบริการแก่ประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน (มาตรา 28) สิทธิทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิออกเสียงประชามติ(มาตรา 29) สิทธิที่จะไม่ถูกปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์ (มาตรา 40) เสรีภาพในทางวิชาการ (มาตรา 42) การกำหนดให้พรรคการเมืองต้องแสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายโดยเปิดเผย (มาตรา 45) และเสรีภาพในการเดินทางภายในราชอาณาจักร(มาตรา 47) นอกจากนี้แล้วสิทธิในทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ต้องหาและจำเลยยังได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ด้วยได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว

และเป็นธรรมสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความ (มาตรา 34) สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันจะทำให้ตนถูกฟ้องเป็นคดีอาญา และถ้อยคำของบุคคลที่เกิดจากการถูกทรมาน ขู่เข็ญ หรือใช้กำลังบังคับหรือการกระทำใด ๆที่ทำให้ถ้อยคำนั้นเป็นไปโดยไม่สมัครใจไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ (มาตรา 35) และสิทธิที่จะได้ค่าทดแทน หากปรากฏในภายหลังว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด (มาตรา 36)

เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2519 ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2519 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 11 ซึ่งมีบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้เพียงมาตราเดียวคือ มาตรา 8 ซึ่งบัญญัติว่า *"บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย"*นับว่าเป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิเสรีภาพกว้างขวางมากแต่ไม่มีการกำหนดว่าเป็นสิทธิเสรีภาพชนิดใด ต่อมาเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2520 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองอาณาจักร พ.ศ.2520 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 12 ซึ่งไม่มีบทบัญญัติใดเลยที่ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 13 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2521 นำบทบัญญัติที่ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพมาบัญญัติไว้อีกโดยมีสาระสำคัญส่วนใหญ่เหมือนกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2517 แต่ตัดบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับรองความเสมอภาคของชายและหญิง เสรีภาพในทางวิชาการ และเสรีภาพในการประกอบอาชีพออกไป

ภายหลังจากหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติได้กระทำการยึดและควบคุมการปกครองประเทศไว้เป็นผลสำเร็จเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 แล้วได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรพุทธศักราช 2534 โดยให้ไว้เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2534 ซึ่งไม่ปรากฏ มีบทบัญญัติใดเลยที่ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน

ต่อมาในปี 2538 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2534 โดยเพิ่มหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยตามที่ประกาศไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5)พุทธศักราช 2538 เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2538 ซึ่งนำเอาบทบัญญัติที่ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มาบัญญัติไว้อีกครั้ง แต่ได้ตัดเสรีภาพในทางวิชาการออกเสียและเพิ่มบทบัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน (มาตรา 41) สิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ (มาตรา 48) และสิทธิในการได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารจากหน่วยงานราชการ (มาตรา 48)

ตลอดจนระยะเวลาของการพัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย แม้ถูกขัดขวางโดยปัญหาการเมืองการปกครองเป็นบางเวลาแต่การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยทางอ้อมปรากฏให้เห็นผ่านทางกลไกของรัฐ เช่น กรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาและออกกฎหมายที่ไม่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากจนเกินไป

การตรวจสอบการทำงานฝ่ายบริหารโดยฝ่ายนิติบัญญัติ การตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองโดยฝ่ายบริหารเพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจในทางที่มิชอบด้วยกฎหมายและเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชน การพิจารณาพิพากษาคดีขององค์ตุลาการโดยยึดหลักกฎหมายเพื่ออำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน เหล่านี้นับว่าเป็นกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน แม้จะมิได้มีความมุ่งหมายให้เป็นผลโดยตรงก็ตาม

การดำเนินการขององค์กรรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยตรงปรากฏขึ้นพร้อมกับการจัดตั้ง สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) สังกัดกรมอัยการเมื่อ พ.ศ. 2525 ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.)” แต่การดำเนินงานขององค์กรมีขอบเขตจำกัดสืบเนื่องจากกรอบอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการตามกฎหมายต่าง ๆ ส่วนการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชนเพิ่งมีการก่อตัวขึ้นอย่างเป็นทางการภายหลังเกิดเหตุการณ์วิปโยค 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 องค์กรแรกที่ถูกก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2519 สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน และในปีเดียวกันนั้นก็มีการก่อตั้ง “กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม” (กศส.) หลังจากนั้นก็มีการรวมตัวกันของบุคคลทั้งในรูปองค์กร สมาคม มูลนิธิ คณะกรรมการ คณะทำงาน กลุ่ม ศูนย์ สถาบันต่าง ๆเพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ตลอดจนสิทธิมนุษยชนในแง่ต่าง ๆแก่ประชาชน เช่น สิทธิของจำเลยหรือผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรม สิทธิของเกษตรกร สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิผู้ใช้แรงงานและสิทธิทางการเมือง เป็นต้น

เรื่องที่ 3 แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักสิทธิมนุษยชน

จากความเชื่อที่เป็นหลักการแห่งสิทธิมนุษยชนซึ่งเชื่อในเรื่อง *“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือศักดิ์ศรีความเป็นคนในมนุษย์ทุกคน เป็นสิ่งที่ทุกคนมีติดตัวมาแต่กำเนิด”* นั้น เห็นได้ว่าเป็นความพยายามที่ทำให้มนุษย์ทุกคนในโลกนี้ได้รับการปฏิบัติ และต้องปฏิบัติต่อบุคคลอื่นด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

จากาการศึกษาที่เราได้ศึกษาหลักสิทธิมนุษยชน และสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยมาแล้ว เห็นได้ว่าเรื่องของสิทธิมนุษยชนนั้นมีทั้งสิ่งที่เป็นเรื่องใกล้ตัวภายในครอบครัว ในสถานที่ทำงานชุมชนท้องถิ่นที่เราอาศัยอยู่ และเรื่องไกลตัวออกไปในระดับประเทศ เป็นเรื่องที่เราเองอาจเป็นผู้กระทำต่อบุคคลอื่น และบุคคลลื่นอาจกระทำต่อเรา เช่น ความรุนแรงภายในครอบครัว การทอดทิ้งเด็ก การชุมนุมเรียกร้องการปฏิบัติตามกฎหมาย

ลักษณะและเหตุแห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชน

เหตุการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นมีหลายระดับ ในที่นี้เราจะทำความเข้าใจเหตุแห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากใกล้ตัวไปยังสิ่งที่ไกลตัวออกไป

1. ในครอบครัว

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในครอบครัว มักจะเป็นการใช้กำลัง บังคับ ควบคุมสตรี

เด็ก คนชรา ทำให้ได้รับอันตรายทางร่างกายและหรือทางจิตใจ ได้แก่ การทำร้ายร่างกายด้วยวิธีการต่าง ๆในบางครั้งอาจรุนแรงจนถึงแก่ชีวิตก็มี การใช้คำพูด กิริยาอาการที่ไม่สุภาพ ดูหมิ่น เหยียดยาม เอาเปรียบ ละเลยทอดทิ้ง ไม่รับผิดชอบต่อบุคคลในครอบครัว และไม่ล่วงละเมิดทางเพศ

สาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในครอบครัวมักเกิดจากบุคคลใกล้และเกิดจากเพศชายเป็นส่วนใหญ่ คือ สามี พ่อ พี่ชาย ที่เกิดจากความเชื่อ ลักษณะทางร่างกายและพฤติกรรมการใช้ชีวิต กล่าวคือ เพศชายเป็นเพศที่มีความเข้มแข็งแรงในทางร่างกายมากกว่าและมักดื่มสุราและขาดสติ เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายไม่พอในครอบครัว อารมณ์เสียหงุดหงิดมีการทำร้ายร่างกายและจิตใจแก่บุคคลในครอบครัวที่อ่อนแอกว่า

ผลที่เกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนในครอบครัว ทำให้ร่างกายของอีกฝ่ายได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตซึ่งส่งผลต่อจิตใจทั้งสองฝ่ายที่เป็นผู้กระทำ คือ ทำให้เสียใจ โกรธ แค้น อับอาย รู้สึกผิดในเวลาต่อมา เครียด เป็นต้นทางของการเป็นโรคจิต และอาการเจ็บป่วยทางกายบางโรค เช่น ปวดศรีษะ นอนไม่หลับ อาหารไม่ย่อย มีปัญหาค่าใช้จ่ายตามมาเพราะต้องใช้จ่ายเงินไปกับการรักษาตัว ส่งผลต่อค่าใช้จ่ายจำเป็นที่เป็นภาระที่ต้องรับผิดชอบภายในครอบครัว ทั้ง ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเล่าเรียนของลูก ฯลฯ และมักจะเป็นสาเหตุของการหย่าร้างครอบครัวแตกแยกเด็กที่เป็นลูกกลายเป็นเด็กเก็บกด มีปัญหา เครียด อาจเกิดการติดเพื่อน ไปทดลองเสพยาเสพติด หรือก่ออาชญากรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทอง

2. ในโรงเรียน

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในโรงเรียน มักจะเป็นการใช้กำลัง การทำร้ายด้วยวาจาจากครูและเพื่อน ด้วยการลงโทษที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ ครูกระทำอนาจารต่อนักเรียน เพื่อนทำร้ายเพื่อน เช่น นักเรียนและผู้ปกครองโรงเรียนแห่งหนึ่งรวมตัวกันร้องเรียนให้ผู้อำนวยการของโรงเรียนนอกจากพื้นที่ สาเหตุจากผู้อำนวยการลงโทษเด็กด้วยการตี จนน่องมีเลือดไหลซิบขาบวมเป่งและขาเขียวช้ำเพียงแค่เพราะนักเรียนไปนั่งเล่นที่โรงอาหารในระหว่างที่ครูไม่ได้มาสอน หรืออย่างกรณีคลิปวีดีโอของนักเรียนหญิงตบตีกันหลายคู่ในโรงเรียนเพียงแค่สาเหตุของการไม่เคารพรุ่นพี่รุ่นน้องหรือเพราะแย่งผู้ชายกัน รวมถึงกรณีครูผู้ชายทำอนาจารนักเรียนผู้หญิง

สาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในโรงเรียน มักเกิดจากฝ่ายที่มีกำลังมากกว่ามีอำนาจเหนือกว่ามีสมาชิกลุ่มที่ใหญ่กว่าผลที่เกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนในโรงเรียน เช่น ผู้เรียนไม่อยากมาโรงเรียนไม่มีความสุข ผลการเรียนตกต่ำ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

3. ในสถานที่ทำงาน

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในโรงเรียน มักจะเป็นการใช้กำลัง การทำร้ายด้วยวาจาจากครูและเพื่อน ด้วยการลงโทษที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ ครูกระทำอนาจารต่อนักเรียน เพื่อนทำร้ายเพื่อน เช่น นักเรียนและผู้ปกครองโรงเรียนแห่งหนึ่งรวมตัวกันร้องเรียนให้ผู้อำนวยการของโรงเรียนนอกจากพื้นที่ สาเหตุจากผู้อำนวยการลงโทษเด็กด้วยการตี จนน่องมีเลือดไหลซิบขาบวมเป่งและขาเขียวช้ำเพียงแค่เพราะนักเรียนไปนั่งเล่นที่โรงอาหารในระหว่างที่ครูไม่ได้

มาสอน หรืออย่างกรณีคลิปวีดีโอของนักเรียนหญิงตบตีกันหลายคู่ในโรงเรียนเพียงแค่สาเหตุของการไม่เคารพรุ่นพี่รุ่นน้องหรือเพราะแย่งผู้ชายกัน รวมถึงกรณีครูผู้ชายทำอนาจารนักเรียนผู้หญิง

4. การดำเนินการในภาครัฐ

การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากการกระทำของภาครัฐ คือ การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่กระทำต่อประชาชน ทั้งในเรื่อง การให้การศึกษา การรักษาพยาบาล การจับกุมคุมขัง การกีดกันสิทธิบางอย่าง การเลือกปฏิบัติเพราะต่างศาสนา เชื้อชาติ ฐานะ

ผลของการละเมิดสิทธิมนุษยชนของฝ่ายรัฐ ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม อาจเกิดการรวมกลุ่มต่อสู้เรียกร้องกับฝ่ายรัฐ สร้างความวุ่นวายให้แก่สังคม

สาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีทั้งที่กฎหมายไม่เหมาะสม การมีอำนาจมากเกินไปของฝ่ายรัฐ การขาดองค์การตรวจสอบถ่วงดุลผู้มีอำนาจ

สรุปสาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในทุกแห่ง เกิดจากฝ่ายที่มีกำลังมากกว่า มีอำนาจมากกว่า มีพรรคพวกมากกว่า อ่อนแอกว่าจึงเป็นฝ่ายถูกกระทำผลของการละเมิดสิทธิมนุษยชน คือ ฝ่ายถูกกระทำไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ หากปล่อยปละละเลยให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสถานที่ต่าง ๆ ตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน สถานที่ทำงาน และในสังคม ประชาชนในสังคมนั้นย่อมขาดความมั่นคงทางกายและทางจิตใจ

แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักสิทธิมนุษยชน

1) ไม่เป็นผู้กระทำความรุนแรงใด ๆต่อบุคคลอื่น

2) ไม่ยอมให้บุคคลอื่นกระทำความรุนแรงต่อตนเอง

3) ไม่เพิกเฉยเมื่อพบเห็นการละสิทธิต่อบุคคลอื่นควรแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือให้ความช่วยเหลือตามสมควรในส่วนที่ทำได้

4) มีการรวมกลุ่มในภาคประชาชนอย่างเป็นระบบและจัดตั้งเป็นกับองค์กร มูลนิธิเพื่อปกป้อง คุ้มครองผู้อ่อนแอกว่าในสังคม เพื่อให้เกิดพลังในการตรวจสอบเรียกร้องให้รัฐมีการจัดทำกฎหมายที่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

5) รณรงค์ให้มีการเห็นคุณค่าและความสำคัญของการปกครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

□□□□□

กิจกรรมบทที่ 4

1. ให้อธิบายความหมายของสิทธิมนุษยชนมาพอเข้าใจ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. องค์ประกอบของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่แต่ละบุคคลควรได้รับการคุ้มครองจากรัฐประกอบด้วยเรื่องอะไรบ้างและแต่ละเรื่องมีขอบเขตอย่างไร ให้อธิบายมาพอเข้าใจ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ให้อธิบายกลไกของรัฐที่แสดงว่าประเทศไทยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมหรือการกระทำใดที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนแก่สมาชิกคนใดคนหนึ่งหนึ่งหรือไม่ ถ้ามีท่านจะแก้ไขปัญหานั้นอย่างไรและถ้าไม่มีท่านมีหลักการในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

บรรณานุกรม

1) กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). **ชุดการเรียนการสอนเรื่องสหประชาชาติ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย.**กุรงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

2) กรมการศึกษานอกโรงเรียน . (2546) . **ชุดการเรียนทางไกล หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน** (เล่ม 2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

3) คณะอาจารย์ กศน. **คู่มือการเรียนรู้หลักสูตรใหม่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สาระการเรียนรู้ หมวดวิชา พัฒนาสังคมและชุมชน.** กรุงเทพฯ : บริษัทไผ่มีเดียเซ็นเตอร์ จำกัด

4) วิไล ทรงโฉม. (2548). **สื่อการเรียนรู้ หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 .** กรุงเทพฯ : บริษัทลามาจรัญพานิช จำกัด

5) พันเอก (พิเศษ) เผด็จ เอมวงศ์ และคณะ.(2551). **กฎหมายในประจำวัน : ตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ ช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

6) ยุรารัตน์ พันธุ์ยุรา และคณะ (2552). **สิทธิมนุษยชน หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 .** กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

7) สถาบันการศึกษาทางไกล สำนักงาน กศน. (2548). **ชุดการเรียนทางไกล หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน(เล่ม 2) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 69 ก. ประกาศวันที่ 12 พฤษจิกายน 2553. พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2553.

เฉลยกิจกรรม

กิจกรรมท้ายบทที่ 1 และ 2 เป็นกิจกรรมศึกษาค้นคว้าอภิปรายไม่แนวเฉลย

เฉลยกิจกรรมบทที่ 3

1.รัฐธรรมนูญมีความสำคัญกับประเทศไทยในแง่ใดบ้าง

แนวคำตอบ

มีความสำคัญเพราะเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งเป็นหลักให้ผู้คนทั้งประเทศยึดถือและยอมร่วมกันว่ากฎหมายอื่น ๆจะขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญไม่ได้ ดังนั้นบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญจึงมีผลผูกพันกับชีวิตของทุกคนในประเทศไทย เป็นหลักประกันว่าจะได้รับบริการและหลักประกันในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากรัฐในเรื่องใดบ้าง ทำให้บ้านเมืองมีกฎ กติกา ในการอยู่ร่วมกัน

2. รัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยมีที่มาจากที่ใด

แนวคำตอบ

เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ของคณะราชย์ เมื่อ พ.ศ. 2475

3. อะไรคือสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญของไทย

แนวคำตอบ

ส่วนใหญ่เกิดจากกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมืองในขณะนั้นเห็นว่ารัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ไม่เหมาะสม

4. องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ถูกกำหนดและตั้งขึ้นด้วยเหตุผลใดบ้าง

แนวคำตอบ

เพื่อเป็นองค์กรในการตรวจสอบพฤติกรรมหรือการบริหารงานของฝ่ายการเมืองและฝ่ายข้าราชการประจำ

5. ผลของการใช้รัฐธรรมนูญตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านใดบ้างแก่สังคมไทยรวมทั้งฐานะของประเทศไทยในสังคมโลก

แนวคำตอบ

ผลต่อสังคมไทยในภาพรวมประชาชนได้รับสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตมากขึ้นรวมทั้งได้รับการบริการขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่จำเป็นจากรัฐ เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล การนับถือศาสนาและเลือกถิ่นที่อยู่ การได้รับการปฏิบัติภายใต้กฎหมายเดียวกันส่วนในสายของสังคมโลก ประเทศไทยได้รับการยอมรับว่ามิใช่บ้านป่าเมืองเถื่อนได้

รับยอมรับในเรื่องหลักกฎหมายว่าด้วยความเป็นสากล

5. ผลของการใช้รัฐธรรมนูญตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านใดบ้างแก่สังคมไทยรวมทั้งฐานะของประเทศไทยในสังคมโลก

แนวคำตอบ

ผลต่อสังคมไทยในภาพรวม ประชาชนได้รับสิทธิ เสรีภาพในการดำเนินชีวิตมากขึ้น รวมทั้งได้รับการบริการขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่จำเป็นจากรัฐ เช่นการศึกษา การรักษาพยาบาล การนับถือศาสนา การเลือกถิ่นที่อยู่ กาได้รับการปฏิบัติภายใต้กฎหมายเดียวกัน ส่วนในสายของสังคมโลก ประเทศไทยได้รับการยอมรับว่ามิใช่บ้านป่าเมืองเถื่อนได้รับยอมรับในเรื่องหลักกฎหมายว่ามีความเป็นสากล

6. เป็นกิจกรรมศึกษาค้นคว้าไม่มีแนวเฉลย

เฉลยกิจกรรมบทที่ 4 เรื่องที่ 1

1. ให้อธิบายความหมายของสิทธิมนุษยชนมาพอเข้าใจ

แนวคำตอบ

สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือศักดิ์ศรีความเป็นคนเป็นสิ่งที่ทุกคนมีติดตัวมาแต่กำเนิด โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมืองหรือแนวคิดอื่นๆ เผ่าพันธุ์หรือสังคม ทรัพย์สิน ถิ่นกำเนิด หรือสถานะอื่นๆ

2. องค์ประกอบของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่แต่ละบุคคลได้รับการคุ้มครองจากรัฐประกอบด้วยเรื่องอะไรบ้าง และแต่ละเรื่องมีขอบเขตอย่างไร ให้อธิบายมาพอเข้าใจ

แนวคำตอบ

องค์ประกอบของสิทธิมนุษยชนที่แต่ละบุคคลควรได้รับการคุ้มครองจากรัฐได้แก่ เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคและความเป็นธรรม

รายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. สิทธิ ในการที่จะมีที่อยู่อาศัย มีอาหารกิน มียารักษาโรค ที่จะได้รับการศึกษา การไม่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ และการมีชีวิตที่ปลอดภัย

2. เสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ในการเลือกอาชีพที่ไม่ผิดกฎหมาย ในการเลือกคู่ครอง ในการเดินทาง ในการนับถือศาสนา และในการชุมนุมโดยสงบสันติปราศจากอาวุธ

3. ความเสมอภาค ในการได้รับการปฏิบัติจากรัฐโดยเท่าเทียมกัน มีหลักประกันว่าจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และไม่โดนเอาเปรียบ

4. ความเป็นธรรม กลุ่มคนด้อยโอกาส คนพิการ ผู้อ่อนแอกว่า ได้แก่ เด็ก สตรี คนชรา คนพิการ ต้องได้รับการปฏิบัติในบางเรื่องที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไปที่เข้าถึงโอกาสได้มากกว่าแข็งแรงกว่าทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้โอกาสคนกลุ่มนี้สามารถดำเนินชีวิต

ได้อย่างปกติสุขมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ด้อยกว่าคนทั่วไป

3. ให้อธิบายกลไกของรัฐที่แสดงว่าประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

แนวคำตอบ

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยทางอ้อมปรากฏให้เห็นผ่านทางกลไกของรัฐ เช่น

- กรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาและออกกฎหมายที่ไม่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากจนเกินไป การตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารโดยฝ่ายนิติบัญญัติ การตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองโดยฝ่ายบริการเพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจในทางที่มิชอบด้วยกฎหมายและเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชนการพิจารณาพิพากษาคดีขององค์กรตุลาการโดยยึดหลักกฎหมายเพื่ออำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน
- การให้สิทธิในการเลือกที่อยู่อาศัย เลือกประกอบอาชีพที่สุจริต
- ฯลฯ

4. ในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมหรือการกระทำใดที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนแก่สมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือไม่ ถ้ามีท่านจะแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร และถ้าไม่มี ท่านมีหลักในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างไร

แนวคำตอบ

ให้พิจารณาว่าพฤติกรรมที่ผิดจากองค์ประกอบของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานหรือไม่ ถ้ามีพฤติกรรมใดที่ผิดจากองค์ประกอบของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน แสดงว่ามีการละเมิด หากเข้าองค์ประกอบของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแสดงว่าไม่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในครอบครัว

□□□□

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1.	นายประเสริฐ	บุญเรือง	เลขาธิการ กศน.
2.	ดร.ชัยยศ	อิ่มสุวรรณ์	รองเลขาธิการ กศน.
3.	นายวัชรินทร์	จำปี	รองเลขาธิการ กศน.
4.	ดร.ทองอยู่	แก้วไทรฮะ	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตร กศน.
5.	นางรักขณา	ตัณฑวุฑโฒ	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้เขียนและเรียบเรียง

1.	นางธัญญาวดี	เหล่าพานิช	ข้าราชการบำนาญ
2.	นางสาววาสนา	โกสีย์วัฒนา	สถาบันการศึกษาทางไกล
3.	นางพรทิพย์	เข็มทอง	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้บรรณาธิการ และพัฒนาปรับปรุง

1.	นางธัญญาวดี	เหล่าพานิช	ข้าราชการบำนาญ
2.	นางนลินี	ศรีสารคาม จันทร์ตรี	สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3.	นายเรืองเวช	แสงรัตนา	สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก
4.	นางสาวสุรัตนา	บูรณะวิทย์	สถาบัน กศน.ภาคตะวันออก
5.	นางมยุรี	สุวรรณเจริญ	สถาบัน กศน.ภาคใต้
6.	นางสาววาสนา	โกสีย์วัฒนา	สถาบันการศึกษาทางไกล
7.	นางสุดใจ	บุตรอากาศ	สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
8.	นายนิพนธ์	จันตา	สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
9.	นางอุบลรัตน์	มีโชค	สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
10.	นางพรทิพย์	เข็มทอง	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
11.	นางสาวสุรีพร	เจริญนิช	ข้าราชการบำนาญ
12.	นางเอื้อจิตร	สมจิตต์ชอบ	ข้าราชการบำนาญ
13.	นางสาวชนิตา	จิตต์ธรรม	ข้าราชการบำนาญ

คณะทำงาน

1.	นายสุรพงษ์	มั่นมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
2.	นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
3.	นางสาววรรณพร	ปัทมานนท์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
4.	นางสาวศริญญา	กุลประดิษฐ์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
5.	นางสาวเพชรินทร์	เหลืองจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้พิมพ์ต้นฉบับ

นางสาวเพชรินทร์ เหลืองจิตวัฒนา กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้ออกแบบปก

นายศุภโชค ศรีรัตนศิลป์ กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน